

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLOS
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR PROCESO INSTITUTAS**

NOJUS DAUKŠA

**Slapti (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmai: teisinis reguliavimas ir jo taikymo
praktika Lietuvoje**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas

Prof. dr. Jolanta Zajančkauskienė

Vilnius, 2026 m.

TURINYS

ĮVADAS	3
1. SLAPTŲ (NEVIEŠO POBŪDŽIO) IKITEISIMINIO TYRIMO VEIKSMŲ TEORINĖ ANALIZĖ	7
1.1. Slaptų (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmų samprata ir jų požymiai.....	7
1.2. Slaptų ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimo teisinis ir faktinis pagrindai	21
2. SLAPTŲ (NEVIEŠO POBŪDŽIO) IKITEISIMINIO TYRIMO VEIKSMŲ TAIKYMO PROBLEMATIKA: TEISMŲ PRAKTIKOS ANALIZĖ	35
2.1. Elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolė, jos fiksavimas ir kaupimas.....	35
2.2. Savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmai.....	43
2.3. Slaptas sekimas	49
2.4. Leidimas atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus	53
IŠVADOS	59
LITERATŪROS SĄRAŠAS	62
ANOTACIJA.....	75
SANTRAUKA	76
SUMMARY	77
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	78

IVADAS

Temos aktualumas. Ikiteisminis tyrimas kaip baudžiamojo proceso stadija yra ypač svarbi, siekiant ištirti įvairaus pobūdžio nusikalstamas veikas. Renkant tyrimui reikšmingus duomenis (informaciją) yra atliekami proceso veiksmai, numatyti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse¹ (toliau ir – Baudžiamojo proceso kodeksas, BPK). Tam tikrais atvejais ikiteisminiuose tyrimuose tampa neišvengiamas neviešo pobūdžio (toliau ir – slaptų) veiksmų taikymas. BPK įtvirtinti slapti ikiteisminio tyrimo veiksmai yra nukreipti į privataus asmens gyvenimo intervenciją, todėl pabrėžtina, kad jais taikomi suvaržymai turi būti proporcingi bei išlaikomas balansas tarp jų ir asmens teisių, numatytų Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (toliau – ir Konstitucija)², BPK, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje³ (toliau – ŽTK) bei kituose teisinę galią turinčiuose dokumentuose, siekiant tinkamai įgyvendinti baudžiamojo proceso paskirtį.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) pažymi, kad slaptų ikiteisminio tyrimo veiksmų esmė – tai duomenų apie asmenį rinkimas jam nežinant, kuris laikomas intervencija į privatų gyvenimą⁴. Žvelgiant į BPK 154, 158, 159 ir 160 straipsniuose įtvirtintus slaptus ikiteisminio tyrimo veiksmus, matoma, kad šių veiksmų atlikimas nėra viešai matomas, ir tai dažnai lemia diskusijas dėl galimų žmogaus teisių ir laisvių pažeidimų ir/ar jų užtikrinimo jų įgyvendinimo metu. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – ir Konstitucinis Teismas) yra pasisakęs, kad slapti veiksmai, kurie taikomi privataus asmens atžvilgiu gali būti „pateisinami“ tik esant šioms sąlygoms: yra proporcingi skiriamiems tikslams, būtini demokratinėje visuomenėje ir atitinka įstatymų sąlygas⁵. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) taip pat pabrėžia, kad „sistema, leidžianti atlikti slaptus veiksmus be pakankamos teisinės kontrolės, pati savaime kelia pavojų demokratinei sistemai“⁶.

¹ „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas“, TAR, žiūrėta 2025 m. gegužės 24 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2B866DFF7D43/asr?csrt=7534573901393218033>.

² „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, LRS, žiūrėta 2025 n. gegužės 24 d., <https://www.lrs.lt/sip/getFile?guid=e890662e-e777-4e45-b9e7-45dc26fb4bd0>.

³ „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“, infolex, žiūrėta 2025 m. gegužės 24 d., <https://www.infolex.lt/ta/58707>.

⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. gegužės 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-1-788/2024“, infolex, žiūrėta 2025 m. gegužės 24 d., <https://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/2244594>.

⁵ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarimas byloje Nr. 6/96-10/96“, LRKT, žiūrėta 2025 m. gegužės 24., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta389/content>.

⁶ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje Roman Zakharov prieš Rusiją (Nr. 47143/06)“, hudoc, žiūrėta 2025 m. gegužės 30 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:\[%2247143/06%22\],%22itemid%22:\[%22001-159324%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:[%2247143/06%22],%22itemid%22:[%22001-159324%22]}).

Verta pažymėti, kad BPK 154 straipsnyje numatytas veiksmas yra reglamentuojamas ir Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatyme⁷ (toliau – KŽĮ), taip pat BPK 160 straipsnyje numatytas slaptas sekimas turi panašumų su KŽĮ 15 straipsnyje reglamentuotu sekimu. Tai rodo, jog yra veiksmų, kurie reglamentuojami skirtingais įstatymais, ir tai lemia tai, jog tie patys veiksmai gali būti atliekami skirtinguose tyrimų etapuose (iki ikiteisminio tyrimo ir jo metu).

Dažnai praktikoje susiduriama su įvairiomis problemomis, atliekant slapčius ikiteisminio tyrimo veiksmus. Ši tema nuolat nepraranda aktualumo, ypač kai kalbama apie praktinius tokių veiksmų atlikimo aspektus.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Analizuojant Lietuvių ir užsienio autorių mokslinius darbus matyti, kad slapčių ikiteisminio tyrimo veiksmų taikymas yra tema, kuri nuolat kelia diskusijas, ypač tais klausimais, kurie yra susiję su galimais žmogaus teisių pažeidimais ar duomenų, gautų atlikus šiuos veiksmus, pripažinimu leistiniais. Tiek Lietuvoje, tiek kitose valstybėse panašius klausimus dėl neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmų nagrinėjo įvairūs autoriai: Raimundas Jurka⁸, Rima Ažubalytė⁹, Gediminas Bučiūnas¹⁰, Artūras Panomariovas¹¹, Meghan J. Ryan¹², Oksana Kaplika¹³, Oleksandr Babikov¹⁴, Petras Tarasevičius¹⁵, Andrejus Vladimiras¹⁶. Autorių darbuose buvo nagrinėta slapto sekimo ir asmens teisės į privatumą pusiausvyra, kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo galimybės

⁷ „Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymas“, TAR, žiūrėta 2025 m. gegužės 25 d., <https://www.e-tar.lt/portal/it/legalAct/TAR.3B8E4F16C815/asr?csrt=7534573901393218033>.

⁸ Raimundas Jurka, „Provokacija kaip priemonė renkant įrodymus baudžiamajame procese“, *Jurisprudencija* 20, (2013): 250–265, <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/0f929458-6423-4e1e-a13f-dc1b8913c4d1/content>.

⁹ Rima Ažubalytė, „Privataus asmens gyvenimo ribojimas slapčiomis priemonėmis: (ne)kokybiško įstatymo problema“, *Jurisprudencija* 26, (2019): 261, <https://cris.mruni.eu/cris/entities/publication/8deda49b-587a-45df-86a1-ea637dfd72b7>.

¹⁰ Gediminas Bučiūnas, „Slaptas sekimas – tinkamos pusiausvyros paieška tarp visuomenės teisės būti saugia ir asmens teisės į privatumą“ (daktaro disertacija, VDU, 2014), 1-214, <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2190890/datastreams/MAIN/content>.

¹¹ Artūras Panomariovas, „Kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo baudžiamajame procese problemos“, *Teisės problemos*, 2, 19, (2019), https://teise.org/wp-content/uploads/2020/01/Panomariovas_Rudzkis_2019_2.pdf.

¹² Meghan J. Ryan, *Criminal Justice Secrets*, 59 *American Criminal Law Review* (2022), 1541-1596, https://scholar.smu.edu/law_faculty/1012/.

¹³ Oksana Kaplika, Anush Tumanyants ir Iryna Krytska, „Standards for Ensuring the Legality of Covert Activities in Criminal Proceedings Through the Prism of European Court of Human Rights“, *Revista Juridica Portucalense*, 217–236, [https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705\(34\)2023.ic-11](https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705(34)2023.ic-11).

¹⁴ Oleksandr Babikov ir kt., „The Observance of Human Rights and Freedoms during the Covert Obtaining of Information in Criminal Proceedings“, *Białostockie Studia Prawnicze* University of Białystok, 29, Nr. 4 (2024): 197-216, <https://doi.org/10.15290/bsp.2024.29.04.12>.

¹⁵ Petras Tarasevičius, „Operatyvinės veiklos ir ikiteisminio tyrimo santykis“, *Jurisprudencija*, 49, 41 (2003), <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3305>.

¹⁶ Andrejus Vladimiras, „Profesionalus operatyvinis tyrimas – ikiteisminio tyrimo garantas“, *Mokslinių straipsnių rinkinys* 6 (2011), <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/31e7562e-d368-4f46-b6ba-12c29bd54b80/content>.

baudžiamajame procese, taip pat bendrai apžvelgiamas privatus asmens gyvenimo ribojimas slaptomis priemonėmis.

Tiriama problema. Ar šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas dėl slaptų ikiteisminio tyrimo veiksmų taikymo užtikrina pusiausvyrą tarp asmens teisių apsaugos ir valstybės interesų? Kokios dažniausiai iškyla praktinės problemos, taikant BPK 154-160 straipsniuose numatytus slaptus ikiteisminio tyrimo veiksmus? Kaip teismai vertina slaptų ikiteisminio tyrimo veiksmų taikymo būtinumą ir jų proporcingumą?

Baigiamojo darbo reikšmė. Remiantis baudžiamojo proceso teisiniu reguliavimu, teismų praktika ir doktrina, baigiamajame darbe atlikta slaptų (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmų teorinė bei teismų praktikos dėl jų taikymo analizė, taip pat vertinami šių veiksmų faktiniai ir juridiniai pagrindai, taikymo principai, šių veiksmų pagrindu gauti duomenys.

Baigiamojo darbo originalumas ir savarankiškumas. Magistro baigiamajame darbe atliktas autentiškas tyrimas dėl neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmų reguliavimo ir jo taikymo. Darbas atliktas savarankiškai.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti slaptų (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmų teisinį reguliavimą ir jo taikymo praktiką Lietuvoje, ir nustatyti problemas šioje srityje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti slaptų (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmų sampratą, jų esmę, požymius, santykį su kriminalinės žvalgybos bei žvalgybos veiksmais.
2. Išanalizuoti slaptų (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimo teisinius ir faktinius pagrindus.
3. Ištirti teismų praktiką (EŽTT ir Lietuvos) dėl atskirų slaptų (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmų, ir išskirti šių veiksmų taikymo problemas.

Tyrimo metodai. Sisteminės analizės metodas padėjo atskleisti slaptų (neviešo pobūdžio) veiksmų požymius. Duomenų analizės metodas padėjo išanalizuoti ir apibendrinti teismų praktikoje bei doktrinoje esamus slaptų (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmų taikymo atvejus, identifikuoti galimą problematiką. Lyginamasis ir loginio tyrimo metodai leido palyginti esamą nacionalinį teisinį reguliavimą bei teismų praktiką su tarptautiniais žmogaus teisių apsaugos standartais. Buvo naudotas empirinis kokybinis teismų sprendimų tyrimas. Pasirinkta tikslinė imtis - sprendimai dėl slaptų ikiteisminio tyrimo veiksmų taikymo. Tyrimo imties dydis iš anksto nebuvo nustatytas – buvo remtasi „prisotinimo“ principu. Tyrimo metu išanalizuota 70 Lietuvos teismų sprendimų ir 21 EŽTT sprendimas.

Darbo struktūra. Darbas sudarytas iš įvado, dviejų dėstomųjų dalių. Darbo pabaigoje yra pateikiamos išvados, pasiūlymai, naudotos literatūros sąrašas, anotacija lietuvių ir anglų kalbomis bei santrauka. Pirmajame skyriuje yra aptariama slaptų (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmų samprata, požymių sistema, faktiniai bei juridiniai pagrindai taikant minėtus veiksmus. Antrajame skyriuje analizuojama atskirų slaptų (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmų įgyvendinimo problematika.

Ginamieji teiginiai.

1. Lietuvoje esamas teisinis reguliavimas dėl slaptų ikiteisminio tyrimo veiksmų taikymo yra aiškus ir atitinkantis žmogaus teisių apsaugos standartus.
2. Praktikoje prokuroro prašymai taikyti slaptus (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo nepakankamai įvertinami, remiantis teisėtumo ir proporcingumo principų reikalavimais.
3. Neviešo pobūdžio veiksmų taikymas ne visuomet objektyviai pagrindžiamas individualių situacijų aplinkybėmis.

1. SLAPTŲ (NEVIEŠO POBŪDŽIO) IKITEISIMINIO TYRIMO VEIKSMŲ TEORINĖ ANALIZĖ

1.1. SLAPTŲ (NEVIEŠO POBŪDŽIO) IKITEISIMINIO TYRIMO VEIKSMŲ SAMPRATA IR JŲ POŽYMAI

Neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmai gali būti suprantami skirtingai. Bendrąja prasme juos galime apibūdinti kaip slepiamus, neviešus, kitiems nepastebimus¹⁷ veiksmus. Teisės moksle slauto pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmas apibūdinamas kaip „veiksmas ar veiksmų grupė įtvirtintų baudžiamojo proceso įstatyme, kuriuos taikant, ikiteisminio tyrimo tyrėjų fizinių veiksmų, specialių techninių priemonių pagalba slapta įsibraunama į kito žmogaus teisių sferą tame tarpe ir į privatų gyvenimą tikslu surasti ir užfiksuoti tyrimui reikšmingus duomenis.“¹⁸

Analizuojami ikiteisminio tyrimo veiksmai yra įtvirtinti Baudžiamojo proceso kodekse, ir jų pagalba galima įgyvendinti baudžiamojo proceso paskirtį (BPK 1 str. 1 d.¹⁹), kuomet atsiranda būtinumas apsaugoti įstatymo saugomas vertybes ir/ar teisinius interesus. Tačiau šie veiksmai turi būti taikomi tik tuomet, kai to reikalauja konkreti ikiteisminio tyrimo situacija. „Įstatymų nustatytos institucijos, taikydamos šias priemones, kiekvienu atveju turi įvertinti konkrečią situaciją, nustatyti, ar yra pakankamas atitinkamos priemonės taikymo faktinis pagrindas, išsiaiškinti, ar negalima tų pačių tikslų pasiekti neįsiterpianč į privatų žmogaus gyvenimą, arba, jeigu toks įsiterpimas yra neišvengiamas, užtikrinti, kad žmogaus teisė į privatumą nebūtų apribota labiau, negu būtina minėtam visuomenei reikšmingam ir konstituciškai pagrįstam tikslui pasiekti.“²⁰. Be to, šie ikiteisminio tyrimo veiksmai pasižymi slaptumu, t. y. slapta įsibraunama į kito žmogaus teisių sferą²¹. Apibendrinant, šiais veiksmais, slapta, tačiau teisėtai „pažeidžiamos“ žmogaus teisės, įskaitant teisę į privatumą, siekiant surasti tyrimui reikšmingus duomenis ir taip iširti padarytą nusikalstamą veiką.

Siekiant įgyvendinti nurodytą slaptų ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimo tikslą, būtina tinkamai įgyvendinti įstatyme įtvirtintas jų vykdymo sąlygas (sankcionavimas, subjektai, veiksmų

¹⁷ „Žodynas.lt“, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 25 d. <https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/s/slaptas>.

¹⁸ Gediminas Bučiūnas, „Slaptas sekimas – tinkamos pusiausvyros paieška tarp visuomenės teisės būti saugia ir asmens teisės į privatumą“ (daktaro disertacija, VDU, 2014), 20, <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2190890/datastreams/MAIN/content>.

¹⁹ „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas“, „Baudžiamojo proceso kodeksas“ (suvestinė redakcija nuo 2025-12-24 iki 2026-06-29), TAR, žiūrėta 2025 m. gruodžio 28 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EC588C321777/asr>.

²⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-285-976/2018“, žiūrėta 2025 m. spalio 5 d., <https://www.infollex-lt.skaittykla.mruni.eu/tp/1653995>.

²¹ Bučiūnas, *op cit*, 60.

taikymo laikotarpis ir pan.). Taikant šiuos veiksmus, „<...> svarbu išlaikyti teisingą pusiausvyrą tarp siekio išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumo užtikrinimo“²². LAT taip pat pažymi, kad neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo duomenų rinkimo priemonės, kuriomis „įsiterpiama į žmogaus privatų gyvenimą, savaime nelaikytinos konstituciškai nepagrįstu žmogaus teisės į privatumą ribojimu, taip pat neatitinkančiomis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos reikalavimų, jeigu: 1) jos yra nustatytos įstatymu; 2) jos būtinos demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti Lietuvos Respublikos Konstitucijos ginamas ir saugomas vertybes; 3) jomis nėra paneigiama žmogaus teisės į privatumą prigimtis ir esmė; 4) jos yra proporcingos siekiamam tikslui“²³.

BPK yra įtvirtinti „slapti ikiteisminio tyrimo veiksmai - elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolė, jos fiksavimas ir kaupimas, numatytas BPK 154 straipsnyje, savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmai, numatyti BPK 158 straipsnyje, nusikalstamą veiką imituojantys veiksmai, numatyti BPK 159 straipsnyje, slaptas sekimas, numatytas BPK 160 straipsnyje“²⁴. Baudžiamojo proceso teisės moksle yra išskiriami požymiai, kurie šiuos veiksmus skiria nuo kitų viešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmų. Bene svarbiausias požymis - asmuo, kurio atžvilgiu atliekamas šis veiksmas, nežino apie tai, t. y. jis taikomas *neviešai*²⁵. Akivaizdu, jog asmuo ar asmenų grupė, sužinojusi, kad prieš juos vykdomi BPK įtvirtinti slapti ikiteisminio tyrimo veiksmai, galėtų juos nutraukti, ir tai lemtų tai, kad nebūtų įmanoma surinkti reikalingų duomenų apie galimą nusikalstamą veiką. R. Jurka pažymi, kad „*neviešumo požymis dar įvardijamas kaip konspiracija, kitaip tariant, ikiteisminio tyrimo metu įgyvendinant neviešo pobūdžio procesines prievartos priemones taikomi metodai, užtikrinantys proceso veiksmų ir atitinkamų pareigūnų elgesio incognito, padedantys užmaskuoti taikomas specialiąsias technines priemones, siekiamą tikslą ir pan.*“²⁶. Verta pabrėžti, jog įvardijami metodai, kuriais yra atliekami slapti ikiteisminio tyrimai veiksmai, taip pat gali būti „išviešinami“. Tai pagrindžia teiginį, jog minėti veiksmai turi būti atliekami pagrįstai, nes priešingu atveju, metodai ir principai, kuriais grindžiamas šių veiksmų atlikimas būtų paminami.

²² Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 20.

²³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje (Nr. 2K-48-788/2018)“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 5 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1574118>.

²⁴ „Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. I-383 „Dėl rekomendacijų dėl kriminalinės žvalgybos įstatymo, baudžiamojo proceso kodekso normų taikymo ir kriminalinės žvalgybos informacijos panaudojimo baudžiamajame procese patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2025 m. lapkričio 5 d., <https://www.e-tar.lt/portal/it/legalAct/TAR.FB0E47A36ED6>.

²⁵ Raimundas Jurka, „Slaptųjų tyrimo veiksmų procesinės formos darnos aspektai“, *Vytauto Didžiojo universitetas*, 2 (14), (2016): 269, <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/7567a834-1d6d-47a0-81e7-69dce0f04f86/content>.

²⁶ *Ibid.*

Kitas neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmų požymis - *tiesioginio kontakto nebūvimas*. Jis gali būti aiškinamas per asmens gebėjimą interpretuoti prieš jį vykdomus slapčius ikiteisminio tyrimo veiksmus. „*Tiesioginio kontakto nebuvimas kartu lemia ir tai, kad slaptojo tyrimo veiksmui, pavyzdžiui, atliekamam slapto sekimo metodu ar savo tapatybės neatskleidžiančių pareigūnų (slaptųjų tyrėjų), abi veikiančiosios pusės – pareigūnas ir asmuo, kurio atžvilgiu atliekamas procesinis veiksmas – šiam veikimui priskiria skirtingas prasmes*“²⁷. Šis požymis yra neatsiejamas nuo prieš tai aptarto „*neviešumo*“ bei „*teisėtos apgaulės*“ požymių. Pastarasis požymis pasireiškia per „*teisėtą*“ imitaciją. „*Aptariamojo požymio prasmė yra tam tikra apsimestinai veikiančių teisėsaugos institucijų pareigūnų ir tiriamojo asmens ryšio asimiliacija*“²⁸. Be to, teisėtai apgaulėi keliamas ir sąžiningumo reikalavimas - tai reiškia, kad neturi būti pažeidžiamos žmogaus teisės²⁹. Išskirtina ir tai, kad tai yra „*sąžiningai gudri, procesine prasme latentiška priemonė, skirta teisėtai rinkti tyrimui reikšmingus duomenis, kurių neįmanoma surinkti viešojo pobūdžio veiksmais arba kurių rinkimas viešais tyrimo veiksmais esmingai pakenktų ikiteisminio tyrimo sėkmei. Taigi tai yra pozityvi apgaulė, visiškai priešinga negatyviajai apgaulėi – manipuliacijai siekiant išgauti reikšmingą informaciją*“³⁰. Suprantama, kad tai yra veiksmas, kuris įgyvendinamas iš anksto suplanuotos legendos pagalba. Legendos pagalba yra sukuriamą fiktyvi situacija, kuri dažniausiai būna visapusiškai „išdirbta“ bei pritaikyta konkrečiam asmeniui ar jų grupei. Ypatingai šis požymis būdingas slaptiems ikiteisminio tyrimo veiksmams, nurodytiems BPK 158-160 straipsniuose. Bendrai „*teisėtą apgaulę*“ galime suprasti kaip pareigūnų atliekamų veiksmų anonimiškumą, griežtai laikantis įstatymų nustatytų procedūrų bei neprovokuojant tiriamų subjektų.

Pažymėtinas ir bendrai visiems neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmams taikomas *stebėjimo* metodas³¹. Bendrąja prasme, tai suprantame kaip asmens gyvenimo, įpročių, kontaktų stebėseną, siekiant nustatyti tyrimui reikšmingus duomenis. Tai reiškia, kad „*stebėjimas ypač vertingas tuo, kad tikslingai ir planingai naudojamas leidžia gauti duomenų apie reiškinius, procesus, elgesį, vykstančius natūralioje aplinkoje elgesį, nekeičiančius ir nedarančius įtakos šių reiškinių tėkmei, t. y. matyti tikrovę tokią, kokia ji yra iš tikrųjų*“³². Matyti, kad toks metodas yra itin efektyvus, nes asmuo ar jų grupė, gali būti stebimi natūralioje, jiems kasdienėje aplinkoje, nes „*tai tiesioginis*

²⁷ Jurka, *supra note*, 25: 270.

²⁸ *Ibid*, 271.

²⁹ *Ibid*.

³⁰ Raimundas Jurka, „Baudžiamasis procesas: teisingumo garantas ar kliūtis?": recenzuojamų mokslinių straipsnių rinkinys, Vilniaus universitetas, Mykolo Romerio universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas. Vilnius: Vilniaus universitetas, (2014): 143–144, <https://cris.mruni.eu/cris/entities/publication/499d39db-04ce-4bdc-93bb-c31c85acd1fb>.

³¹ Rima Ažubalytė ir kt., *Baudžiamojo proceso teisė*, (Mykolo Romerio universitetas, 2014), 152, <https://files01.core.ac.uk/download/pdf/382466556.pdf>.

³² *Ibid*, 153.

jutimins tikrovės reiškinių suvokimas; šiuo metodu pirminė informacija renkama tyrėjui tikslingai registruojant stebimus įvykius, reiškinius ir procesus, vykstančius natūraliomis sąlygomis”³³. Tačiau pažymėtina, kad taikant šį metodą, vis dėlto tyrėjas gali vertinti gaunamą informaciją subjektyviai³⁴. Pavyzdžiui, sekimo metu, techninėmis priemonėmis fiksuojant rankų paspaudimus, kuomet gali būti kažkas perduodama, įsėdimus į transporto priemones, „pašnekesius” viešose vietose ir pan., visa tai gali būti suprantama ar vertinama klaidingai ar netiksliai.

Kitas ganėtinai svarbus požymis – veiksmų atlikimo *trunkamumas*³⁵. Remiantis BPK, dėl neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimo turi būti priimta teismo nutartis, kurioje nurodoma, kiek laiko gali tęstis šie veiksmai. Trunkamumo požymis leidžia „kontroliuoti tokių veiksmų pagrįstumą ir teisėtumą, taip pat tikslingumą juos tęsti”³⁶. Tai reiškia, kad pernelyg ilgas neviešo pobūdžio veiksmų atlikimas gali sąlygoti jų neteisėtumą. Pavyzdžiui, kalbant apie nusikalstamos veikos imitavimo veiksmus (toliau – NVIV), Lietuvos apeliacinis teismas (toliau – Lapt) nurodo, „kad NVIV taikymo laikas turi būti optimalus, t. y. jie turi tęstis lygiai tiek laiko, kiek reikia pilnai atskleisti ir užkardyti nusikalstamą veiką, surinkti įrodymus dėl nusikalstamos veikos padarymo, išaiškinti nusikaltimą padariusius asmenis, kad būtų galima greitai ir efektyviai nubausti kaltininkus. Turint galvoje, kad valstybės tikslas yra ginti žmonių teises, laiku užkardyti nusikaltimus, o ne juos skatinti, galima teigti, kad nusikalstamos veikos imitavimo veiksmai (modelis) turi būti tęsiami tol, kol surenkama pakankami įrodymų, leidžiančių patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn. Jie turi būti nutraukiami surinkus pakankami nusikalstamos veikos įrodymų, leidžiančių pradėti ir vykdyti ikiteisminį tyrimą, kad būtų galima būtų perduoti teismui, o kaltininkas būtų greitai ir teisingai nubaustas. Formaliai nusikalstami pareigūnų veiksmai turi būti tęsiami tik tiek, kiek būtina nusikalstamoms veikoms ir jas darantiems asmenims išaiškinti. Kartu pažymėtina, kad ilgesnis imitacinių veiksmų tęsimas gali suponuoti sunkesnę asmens, kuris padaro veikas, kontroliuojamas valstybės pareigūnų, baudžiamąją atsakomybę, nes padaroma daugiau veikų arba peraugama į vienos veikos stambų mastą”³⁷. Tačiau praktikoje pasitaiko atvejų, kuomet yra „balansuojama“ tarp įstatymo ir jo pažeidimo ribos, nes susidarančios situacijos, dažnu atveju skiriasi nuo teorijoje įtvirtintų taisyklių.

³³ Jurka, *supra note*, 25: 270.

³⁴ Rimantas Tidikis, *Socialinių mokslų tyrimo metodologija*, (Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras Vilnius 2003, 450, <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/bc860f08-2e52-404d-a338-0764d4c38f0e/content>.

³⁵ Ažubalytė, *supra note*, 31: 153.

³⁶ Jurka, *op cit.*, 270.

³⁷ „Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-157/2011“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 5 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/262673>.

Neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmų tikslas rodo, kad jie taikomi ne tik siekiant atskleisti galimai padarytas nusikalstamas veikas, tačiau fiksuoti ir galimai rengiamas ar daromas nusikalstamas veikas. Todėl išskirtinas dar vienas slaptų ikiteisminio tyrimo veiksmų požymis – *kryptingumas*³⁸. Kaip minėta, šiais veiksmais siekiama išsiaiškinti aplinkybes, kurios ikiteisminio tyrimo stadijoje dar nėra žinomos jas tiriantiems pareigūnams. „*Kryptingumo požymis artimai siejamas su stebėjimo metodo taikymu atliekant aptariamus veiksmus. Pabrėžtina, kad ikiteisminio tyrimo metu derinant neviešo pobūdžio veiksmus su kriminalinės žvalgybos veiksmais, aukštesniojo prokuroro arba prokuroro, kontroliuojančio kriminalinės žvalgybos teisėtumą, pavedimu (esant kriminalinės žvalgybos subjekto vadovo ar jo įgalioto vadovo pavaduotojo sutikimui ar prašymui) gali būti tęsiami ar atliekami kriminalinės žvalgybos veiksmai, kuriais neribojamos asmens teisės, numatytos BPK 44 straipsnio 9 dalyje (pvz., kriminalinės žvalgybos apklausa, apžiūra, agentūrinė veikla ir kiti kriminalinės žvalgybos veiksmai, jeigu jais neribojamos asmens teisės, numatytos BPK 44 straipsnio 9 dalyje)*“³⁹. Iš tiesų, kryptingumo požymis gana glaudžiai ribojasi su kriminalinės žvalgybos tyrimu, kuriame „*koja kojon einama*“ su asmenimis, kurie realiu laiku vykdo nusikalstamas veikas.

Ypatingai svarbus aspektas yra tai, kad: „*<...> vykdamas ne viešo pobūdžio veiksmus turi būti laikomasi proporcingumo principo, įtvirtinto BPK 11 straipsnyje. Tai reiškia, kad kai išnyksta pagrindas atlikti ar tęsti šiuos veiksmus, kompetentingų ikiteisminio tyrimo subjektų sprendimu tokie veiksmai turi būti nedelsiant nutraukiami*“⁴⁰. Baudžiamosios teisės moksle nurodoma, jog fundamentalus konstitucinis proporcingumo principas yra tiesiogiai saistomas ir priklausomas nuo ŽTK įtvirtintų žmogaus teisių ir laisvių apribojimo. Europos Žmogaus teisių teisme (toliau – EŽTT) šis principas nėra aiškiai apibrėžiamas, tačiau praktikoje matoma, kad šio principo pagalba yra kuriamas tam tikras apsaugos mechanizmas, saugantis asmenis nuo ŽTK įtvirtintų teisių ir laisvių pažeidimo⁴¹. G. Goda pažymi, kad proporcingumo principas gali būti įvardijamas kaip didelės, nepagrįstos prievartos uždraudimo principu⁴². Autorius, taip pat išskiria keletą klausimų, į kuriuos atsakant, galima įvertinti taikyto veiksmo ir jo rezultato proporcingumą: 1) „*ar taikant konkrečią prievartinio pobūdžio priemonę gali būti pasiekti tikslai, kuriuos įgyvendinant buvo nuspręsta taikyti*

³⁸ Jurka, *supra note*, 25: 270.

³⁹ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymas, *supra note*, 24.

⁴⁰ Ažubalytė, *supra note*, 31: 153.

⁴¹ Von Bogdandy, Armin Mavroidis, Petros C. ir Mény Yves, „*European Integration and International Co-ordination: Studies in Transnational Economic Law in Honour of Claus-Dieter Ehlermann*“, (Kluwer Law International, 2002), 205, <https://scholarship.law.columbia.edu/books/150/>.

⁴² Gintaras Goda, „Kardomasis kalinimas ir žmogaus teisių apsauga (lyginamoji teisinė analizė)“, (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 1995), 18, <https://www.lituanistika.lt/content/11495>.

ta priemonę; 2) ar tie patys tikslai negali būti pasiekti taikant švelnesnes priemones; 3) ar rezultatas, kuris bus pasiektas pritaikius priemonę bus pakankamai reikšmingas, palyginti su suvaržymais, patiriamais asmens, kuriam ta priemonė bus pritaikyta. Bent vieno kriterijaus neatitikimas daro priemonę neteisėtą“⁴³. Konstitucinis Teismas savo praktikoje yra pasisakęs, kad „pagal šį principą kiekviena valstybės taikoma poveikio priemonė negali būti per daug griežta ir varžyti teisės subjektų labiau negu reikia teisėtiems interesams pasiekti“⁴⁴. Taip pat LAT savo praktikoje pažymi, kad: „proporcingumo principo reikalavimas asmens teisių ir laisvių įstatymu neriboti labiau negu reikia teisėtiems ir visuomenei svarbiems tikslams pasiekti inter alia suponuoja reikalavimą įstatymų leidėjui nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris sudarytų prielaidas pakankamai individualizuoti asmens teisių ir laisvių apribojimus: ribojantis asmens teises ir laisves įstatymo nustatytas teisinis reguliavimas turi būti toks, kad sudarytų prielaidas kiek įmanoma įvertinti individualią kiekvieno asmens situaciją ir, atsižvelgiant į visas svarbias aplinkybes, atitinkamai individualizuoti konkrečias tam asmeniui taikytinas ribojančias jo teises priemones“⁴⁵. Tačiau kartais praktikoje teismo nutartyse, kuriomis yra sankcionuojami slapto ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimas asmenų ar jų grupių atžvilgiu, yra sankcionuojamas „visas paketas ribojamų teisių“, ir ne visuomet yra atsižvelgiama į individualią situaciją. R. Jurka pažymi, kad „slaptieji tyrimo veiksmai atliekami išimtiniais atvejais, kai nėra galimybių surinkti arba patikrinti surinktų duomenų kitais tyrimo veiksmais arba jei tokių galimybių yra, tačiau taikant kitus ikiteisminio tyrimo veiksmus norimo tikslo pasiekti būtų akivaizdžiai sunkiau ir atsieitų daugiau tiek žmoniškųjų, tiek materialinių sąnaudų“⁴⁶. Tai reiškia, kad slapto ikiteisminio veiksmų „naudojimas“ galimas tik išskirtiniais atvejais ir tik tuomet, kai reikia juos atlikti operatyviai, o jų neatlikimas galėtų pakenkti ikiteisminiam tyrimui. Apibendrinant, galime teigti, kad proporcingumo principas praktikoje egzistuoja kaip slapto ikiteisminio tyrimo veiksmų vertinimo instrumentas, kurio pagalba yra užtikrinama, jog neviešo pobūdžio veiksmai netaptų pertekliniais.

⁴³ Gintaras Goda, Marcelis Kazlauskas ir Pranas Kuconis, *Baudžiamojo proceso teisė* (Vilnius: Registrų centras, 2011), 54–55.

⁴⁴ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. kovo 4 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSSR Valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ 1 ir 2 straipsnių, 3 straipsnio 2 dalies, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSSR valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 1 ir 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, infollex, žiūrėta 2026 m. sausio 3 d., <https://www.infollex.lt/ta/98949>.

⁴⁵ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. liepos 7 d. nutarimas byloje (Nr. 22/2008-31/2008-9/2010-35/2010)“, LRKT, žiūrėta 2026 m. sausio 4 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta154/content>.

⁴⁶ Jurka, *supra note*, 25: 272.

Neviešo pobūdžio veiksmai yra įtvirtinti ne tik Baudžiamojo proceso kodekse, bet ir Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatyme (toliau - ŽĮ)⁴⁷, tiek KŽĮ⁴⁸. Tiek žvalgybos, tiek kriminalinės žvalgybos veiklos grindžiamos viešų ir slaptų veiksmų derinimo principais (ŽĮ 5 str.; KŽĮ 3 str. 2 d.). Tačiau neviešo pobūdžio veiksmai, kurie numatyti Baudžiamojo proceso kodekse, ir veiksmai, kurie nurodomi aukščiau įvardintuose įstatymuose, yra skirtingi pagal jų atlikimo tikslus, sankcionavimo tvarką ir kt.

Anksčiau teisės mokslininkai neviešus kriminalinės žvalgybos ir ikiteisminio tyrimo veiksmus sutapatindavo nurodydami, kad „*tai ta pati operatyvinė veikla [autorius pastaba. Šiuo metu – kriminalinės žvalgybos veikla] tikrai BPK rėmuose. Slaptus ikiteisminio tyrimo veiksmus atlieka operatyvinių [autorius pastaba. Šiuo metu – kriminalinės žvalgybos] padalinių pareigūnai. Tikrai yra kitokia sankcionavimo tvarka*“⁴⁹. Iš tikrųjų, kriminalinę žvalgybą ir „*ikiteisminį tyrimą, <...>, sieja bendri uždaviniai – žmogaus ir piliečio teisių bei laisvių, visuomenės ir valstybės interesų gynimas bei nusikalstamų veikų atskleidimas*“⁵⁰. KŽĮ 10 straipsnyje (Techninių priemonių panaudojimas specialia tvarka, slapta pašto siuntų ir jų dokumentų apžiūra, pašto siuntų kontrolė ir paėmimas, susirašinėjimo ir kitokio susižinojimo slapta kontrolė), 13 straipsnyje (Nusikalstamos veikos imitavimas) ir 15 straipsnyje (Sekimas) numatyti veiksmai turinio prasme turi atitikmenį Baudžiamojo proceso kodekse: 154 straipsnis (Elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolė, jos fiksavimas ir kaupimas), 159 straipsnis (Leidimas atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus) ir 160 straipsnis (Slaptas sekimas). Tiek slapti ikiteisminio tyrimo veiksmai, tiek nurodyti kriminalinės žvalgybos veiksmai yra atliekami, kai turima informacijos apie rengiamą, daromą ar padarytą nusikalstamą veiką⁵¹. Tačiau kriminalinės žvalgybos veiksmai yra taikomi tik tada, kai „*turima informacijos apie rengiamą, daromą ar padarytą labai sunkų ar sunkų nusikaltimą arba apie apysunkius nusikaltimus, numatytus*“⁵² KŽĮ 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte, „*arba apie šias veikas rengiančius, darančius ar padariusius asmenis*“⁵³. Tuo tarpu ikiteisminis tyrimas atliekamas, turint duomenų apie galimą nusikalstamą veiką, nepriklausomai nuo jos sunkumo.

Be to, „*<...> kriminalinės žvalgybos (operatyvinių) veiksmų laikas turi būti optimalus, t. y. jie turi tęstis lygiai tiek laiko, kiek reikia nusikalstamai veikai visiškai atskleisti ir užkardyti,*

⁴⁷ „Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas“, (suvestinė redakcija nuo 2025-07-01 iki 2026-05-31), E-seimas, žiūrėta 2025 m. lapkričio 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.106097?jfwid>.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymas, *supra note*, 7.

⁴⁹ Andrejus, *supra note*, 16: 30.

⁵⁰ Tarasevičius, *supra note*, 15: 68.

⁵¹ *Ibid*, 67.

⁵² Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymas, *op cit*.

⁵³ *Ibid*.

įrodymams dėl nusikalstamos veikos padarymo surinkti, nusikaltimą padariusiems asmenims nustatyti, kad būtų galima greitai ir efektyviai nubausti kaltininkus. Atsižvelgiant į tai, <...> kriminalinės žvalgybos (operatyviniai) veiksmai turi būti tęsiami tol, kol surenkama pakankamai įrodymų, leidžiančių patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn. Jie turi būti nutraukiami surinkus pakankamai nusikalstamos veikos įrodymų, leidžiančių pradėti ir vykdyti ikiteisminį tyrimą, kad būtų galima perduoti teismui, o kaltininkas būtų greitai ir teisingai nubaustas. <..> Valstybės institucijos gali tęsti slaptus kriminalinės žvalgybos (operatyvinius) ir procesinius veiksmus tik dėl tokių veikų, kurios, pasibaigus jų sankcionavimo laikui, dar nebuvo baigtos, arba nors ir surinkta pakankamai nusikalstamos veikos įrodymų, tačiau reikia išaiškinti organizuotų grupių ir nusikalstamų susivienijimų veiklą, grupių organizatorius, grupių ryšius su kitomis grupėmis ar pareigūnais tam, kad būtų atskleistas visas jų organizacinis tinklas (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-7-86/2011, 2K-530/2012, 2K-57-696/2017).“⁵⁴

Taip pat ir Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. I-383 patvirtintose rekomendacijose nurodoma, kad kriminalinės žvalgybos veiksmai „nutraukiami priėmus sprendimą pradėti ikiteisminį tyrimą. Ikiteisminio tyrimo metu prireikus tęsti kriminalinės žvalgybos veiksmus, kuriais ribojamos asmens teisės, numatytos BPK 44 straipsnio 9 dalyje, BPK nustatyta tvarka privaloma gauti prokuroro ar ikiteisminio tyrimo teisėjo sankciją, o kriminalinės žvalgybos veiksmai, kuriais neribojamos asmens teisės, numatytos BPK 44 straipsnio 9 dalyje, gali būti tęsiami tik aukštesniojo prokuroro ar prokuroro, kontroliuojančio kriminalinės žvalgybos teisėtumą, pavedimu ir esant kriminalinės žvalgybos subjekto vadovo ar jo įgalioto vadovo pavaduotojo prašymu“⁵⁵.

Šiuo atveju verta išskirti ir tai, kad ikiteisminis tyrimas gali būti pradėtas, sėkmingai atliktus kriminalinės žvalgybos tyrimą. Tai reiškia, kad prieš pradėdant ikiteisminį tyrimą, kriminalinės žvalgybos tyrimo medžiagą įvertina ikiteisminio tyrimo įstaiga, kuri dažniausiai, pati buvo atlikusi kriminalinės žvalgybos tyrimą. Tokiu atveju, reikšminga informacija, kuri buvo gauta atliekant tyrimą, turės būti išslaptinta kaip ikiteisminio tyrimo pradėjimo pagrindas. Kasacinis teismas pasisako, jog tokiu atveju, kuomet remiantis kriminalinės žvalgybos tyrimo duomenimis, yra pradėdamas ikiteisminis tyrimas, „<...> baudžiamajame procese naudojama ne tik informacija, gauta atliekant kriminalinės žvalgybos tyrimo veiksmus, bet ir šių veiksmų teisinis pagrindas – apygardos

⁵⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-237-976/2024“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 11 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2280335>.

⁵⁵ „Dėl rekomendacijos dėl kriminalinės žvalgybos įstatymo, baudžiamojo proceso kodekso normų taikymo ir kriminalinės žvalgybos informacijos panaudojimo baudžiamajame procese patvirtinimo“, e-tar, žiūrėta 2025 m. lapkričio 14 d., <https://www.e-tar.lt/portal/it/legalAct/TAR.FB0E47A36ED6>.

*teismo nutartys. Taigi apygardos teismo nutartys, kuriomis sankcionuoti kriminalinės žvalgybos tyrimo veiksmai, yra sudėtinė ikiteisminio tyrimo medžiagos dalis, todėl, pradėjus ikiteisminį tyrimą, jos išslaptinamos Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nustatyta tvarka*⁵⁶.

Įvertinus ikiteisminio tyrimo neviešo pobūdžio veiksmų sąsają su kriminalinės žvalgybos veiksmais, verta aptarti šių veiksmų ryšį su ŽĮ nuostatomis. Tiek BPK, tiek ŽĮ reguliuoja skirtingos prigimties teisinius santykius, bet iš esmės, labai panašias teises intervencijos priemones į asmens privatų gyvenimą. ŽĮ 2 straipsnio 8 punkte įtvirtinta, kad „žvalgyba – šiuo įstatymu įgaliotų institucijų veikla, apimanti informacijos apie išorės rizikos veiksnius, pavojus ir grėsmes Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir valstybės interesams rinkimą, apdorojimą, vertinimą ir šios informacijos pateikimą nacionalinį saugumą užtikrinančioms institucijoms”⁵⁷. Kitaip tariant, ŽĮ įtvirtinti veiksmai taikomi, siekiant identifikuoti ir/ar užkardyti grėsmes nacionaliniam saugumui, tuo tarpu BPK įtvirtinti veiksmai, bendrąja prasme, nukreipti į nusikalstamų veikų atkleidimą ir/ar jų tyrimą. „ŽĮ 7 straipsnyje nustatyti žvalgybos ir kontržvalgybos uždaviniai. Šio straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatyta, kad kontržvalgybos uždavinys yra prognozuoti, nustatyti ir šalinti rizikos veiksnius, pavojus ir grėsmes, kurie kyla Lietuvos Respublikos viduje ir gali turėti įtakos visuomeniniams politiniams, ekonominiams procesams, taip pat kuriais gali būti pažeidžiamas valstybės suverenitetas, teritorijos neliečiamybė ir vientisumas, konstitucinė santvarka, valstybės interesai, gynybinė ir ekonominė galia. <...> Žvalgybos informacija renkama taikant žvalgybos metodus, atliekant teismo sankcionuojamus veiksmus, gaunant duomenis iš valstybės ir žinybinių registru, informacinių sistemų ir duomenų bazių, gaunant duomenis iš juridinių asmenų, Lietuvos Respublikoje įsteigtų užsienio valstybių juridinių asmenų filialų ir atstovybių, valstybės įgaliotų asmenų ir (ar) fizinių asmenų (ŽĮ 11 straipsnis)”⁵⁸. ŽĮ 13 straipsnis nurodo, kad žvalgybinė informacija renkama atliekant šiuos teismo sankcionuotus veiksmus: „1) elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos turinio, susirašinėjimo ir kitokio asmens susižinojimo stebėjimas ir fiksavimas; 2) patekimas į asmens būstą, kitokias patalpas ar transporto priemones, jų apžiūra ir fiksavimas; 3) dokumentų ar daiktų paėmimas ar slapta jų apžiūra ir fiksavimas; 4) informacijos apie elektroninių ryšių įvykius gavimas; 5) pinigų, piniginių srautų, vertybinių popierių, elektroninių ir kitų atsiskaitymo būdų, taip pat bet kokių finansinių operacijų stebėjimas ir fiksavimas”⁵⁹. Šias veiksmus, kaip ir slaptais ikiteisminio tyrimo veiksmus, „<...> varžoma Konstitucijos 22 straipsnio 1–4 dalyse garantuota asmens teisė į privatumą. Konstitucinis

⁵⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-119-719/2024“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 11 d., <https://www.infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2274731>.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas, *supra* note, 47.

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *op cit*.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas, *op cit*.

Teismas savo nutarimuose ne kartą yra pabrėžęs, kad pagal Konstituciją riboti asmens teisės ir laisvės galima laikantis šių sąlygų: tai daroma įstatymu; apribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisvės ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo, pagal kurį asmens teisių ir laisvių įstatymu negalima riboti labiau, negu reikia teisėtiems ir visuomenei svarbiems tikslams pasiekti; bendrų interesų apsauga demokratinėje teisinėje valstybėje negali paneigti konkrečios žmogaus teisės ar laisvės apskritai (Konstitucinio Teismo 2015 m. vasario 26 d., 2019 m. sausio 11 d. nutarimai)“⁶⁰.

ŽĮ 13 straipsnio 1 dalyje numatyti veiksmai turi būti sankcionuoti apygardos teismo pirmininko įgalioto teisėjo, remiantis paruoštais žvalgybos institucijų vadovų ar jų įgaliotų pavaduotojų motyvuotais teikimais. Žvalgybinio ar kontržvalgybinio tyrimo metu, užfiksavus tam tikrus duomenis, jų pagrindu gali būti pradedamas ikiteisminis tyrimas. Taip pat šie, ŽĮ nustatyta tvarka surinkti duomenys, gali būti pripažinti įrodymais baudžiamojoje byloje. Teismas, sprenddamas šį klausimą, „<...> turi patikrinti: 1) ar buvo teisinis pagrindas vykdyti žvalgybos veiksmus; 2) ar atliekant žvalgybos veiksmus nustatyta nusikalstama veika yra Kriminalinės žvalgybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto sąraše; 3) ar tyrimo veiksmai atlikti nepažeidžiant Žvalgybos įstatyme nustatytos tvarkos; 4) ar duomenis, gautus atliekant žvalgybos tyrimą, patvirtina duomenys, gauti BPK nustatytais veiksmais. Tais atvejais, kai žvalgybos tyrimo veiksmus sankcionavo apygardos teismo pirmininko įgaliotas šio teismo teisėjas, faktinis žvalgybos veiksmų atlikimo pagrindas teismų, nagrinėjančių bylą, paprastai nėra tikrinamas, o kilus būtinumui bylą nagrinėjantis teismas, kiek tai įmanoma nepakenkdamas Žvalgybos įstatymo tikslų įgyvendinimui, imasi veiksmų faktiniam pagrindui patikrinti“⁶¹. Panašios pozicijos laikomasi ir dėl kriminalinės žvalgybos veiksmais gautų duomenų pripažinimo įrodymais.

Kaip minėta, BPK įtvirtinti neviešo pobūdžio veiksmai yra kaip *ultima ratio* priemonė, nukreipta ir taikytina asmens laisvių suvaržymui, todėl akivaizdu, jog be paminėtų principų, jų taikymas glaudžiai siejasi ir su teisėtumo principu.

EŽTT jurisprudencijoje aiškinant procesinių veiksmų atlikimo teisėtumą, nurodoma, kad „bet koks valstybės įsikišimas į asmens teises turi būti numatytas įstatyme, būti aiškus, tikslus ir

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 56.

⁶¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. kovo 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-31-654/2024“, infolex, žiūrėta 2025 m. gruodžio 15 d., <https://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/2232571?id=20&item=doc&aktoid=2232571>.

prieinamas asmenims, kuriems jis taikomas“⁶² arba, kad „teisėtumas numato, kad bet kokia valstybės priemonė turi būti įteisinta įstatymu ir vykdoma pagal teisės aktus, kurie atitinka pagrindinius valstybės principus, įskaitant numatomumą ir aiškumą“⁶³. Teisinėje literatūroje kalbant apie teisėtumo principą, nurodoma, kad „valstybės veiksmai, ypač ikiteisminio tyrimo metu, privalo būti grindžiami aiškiais, viešai prieinamais teisės aktais, kuriuose numatytos aiškos taisyklės ir apribojimai. Tai būtina siekiant užtikrinti asmenų apsaugą nuo savavališko valstybės kišimosi“⁶⁴. Taip pat Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pasisako, jog „teisėtumo reikalavimas reiškia, kad apribojimai turi būti nustatomi tik įstatymu, kuris viešai paskelbiamas, o jo normos suformuluojamos pakankamai aiškiai. Įstatymais apibrėžiant teisių įgyvendinimo ribas, būtina atsižvelgti į atitinkamos teisės (ar laisvės) paskirtį bei prasmę ir Konstitucijoje nustatytas jos ribojimo galimybes bei sąlygas“⁶⁵.

Teisėtumas kaip neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmų taikymo principas pasireiškia per teismų sankcijas, t. y. jų turinį. Veiksmai, kurie numatyti BPK 154, 158, 159 ir 160 straipsniuose yra sankcionuojami teismų. Kertinis momentas yra tas, jog teisminiame procese visada yra tikrinamas šių nutarčių teisėtumas. „Teismo sprendimuose turi būti nurodyti duomenys, kurie būtini teisiniam ir faktiniam <...> (kriminalinės žvalgybos) veiksmų ar neviešo pobūdžio procesinių prievartos priemonių (slaptų tyrimo veiksmų) pagrindui įvertinti; taip pat būtini teismo sprendimu leidžiamoms atlikti veiksmų apimtims (riboms) nustatyti, t. y. susiję su slapta kontroliuojamo susižinojimo objektu (asmeniu, asmenimis), vieta, laiku (terminu) ir būdu (garso, vaizdo, kitokiu kontroliavimu)“⁶⁶. Teismo sankcionavimas laikytinas svarbia „garantija nuo piktnaudžiavimo <...>“⁶⁷, tačiau „išankstinio teismo sankcionavimo faktas savaime nesuponuoja atitinkamos priemonės taikymo teisėtumo, nors ir, minėta, yra svarbi garantija nuo savivalės, prisidedanti prie bendro pobūdžio įstatymo taikančių institucijų diskrecinių įgaliojimų ribojimo“⁶⁸. Teismas, sankcionuodamas slapтус veiksmus, „prižiūri

⁶² „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1978 m. rugsėjo 6 d. sprendimas byloje Klass prieš Vokietiją“, hudoc, žiūrėta 2025 m. gruodžio 18 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57510%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57510%22]}).

⁶³ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje Roman Zakharov prieš Rusiją“, hudoc, žiūrėta 2025 m. gruodžio 18 d., [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-159324%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-159324%22]}).

⁶⁴ Vagan Sukiasyan, „Secrecy of criminal investigation in ECHR practice“, *The Scientific Heritage*, Nr. 50-4 (2020): 39-42, <https://cyberleninka.ru/article/n/secrecy-of-criminal-investigation-in-echr-practice>.

⁶⁵ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 1 ir 30 straipsnių, Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 1, 3 ir 11 straipsnių, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 179 „Dėl alkoholio reklamos kontrolės“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, LRKT, žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d., <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta389/content>.

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-285-976/2018“, infolex, žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d., <https://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/1653995?id=20&item=doc&aktoid=1653995>.

⁶⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismas, *supra* note, 63.

⁶⁸ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. gegužės 23 d. sprendimas byloje Contrada prieš Italiją (Nr. 4), peticijos Nr. 2507/19“, hudoc, žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-233733%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-233733%22]}).

teisės taikymą“, tačiau tai nėra absoliuti garantija, jog įstatymo neįmanoma pažeisti tuomet, kai jau, pavyzdžiui, slapta sekamas asmuo ar atliekami kiti slapti ikiteisminio tyrimo veiksmai.

Analizuojant slaptus ikiteisminio tyrimo veiksmus, būtina aptarti ir jų taikymo metu atsirandantį *privataus gyvenimo garantijų suvaržymą*⁶⁹. Visų pirma, svarbu paaiškinti, kas yra privataus gyvenimo neliečiamumas. Kasacinis teismas nurodo, kad „*teisė į privatų gyvenimą yra viena iš pagrindinių žmogaus teisių. Privataus gyvenimo neliečiamumas suponuoja asmens teisę į privatumą. Ši teisė apima asmeninio, šeimos ir namų gyvenimo, garbės ir reputacijos neliečiamumą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę, asmeninių faktų slaptumą, draudimą skelbti gautą ar surinktą konfidencialią informaciją ir kt. Tačiau <...> ne visos ir ne bet kokios su asmeniu susijusios informacijos rinkimas gali būti vertinamas kaip asmens privatumo pažeidimas*“⁷⁰. Taigi privatus asmens gyvenimas apima platų spektrą aplinkybių, kurios gali būti ribojamos.

Teisę į privataus asmens gyvenimo neliečiamumą garantuoja ne tik nacionaliniai teisės aktai, bet ir ŽTK⁷¹. Slaptų ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimas dažnai sukelia konfliktą tarp valstybės teisės ir pareigos užtikrinti viešąjį saugumą, teisingumą ir asmens teisės į privatų gyvenimą (ŽTK 8 str.)⁷² įgyvendinimo. Svarbu užtikrinti teisingą interesų pusiausvyrą. EŽTT pažymi, kad teisės aktai turi suteikti galimybę kontroliuoti vykdomus tyrimų veiksmus bei prižiūrėti, kokią tai įtaką daro žmogaus teisėms⁷³. Taip pat akcentuojama, kad privalu įvertinti, ar slaptų veiksmų atlikimas konkrečiam tyrimui yra būtinas, t. y. ar nėra kitų būdų tam tikram tikslui pasiekti, ir ar tai yra proporcinga⁷⁴. Taigi ŽTK 8 straipsnis „leidžia“ pažeisti asmens privatumą tik teisėtais, proporcingais būdais⁷⁵. EŽTT praktikoje yra nurodoma, kad „*valstybių įstatymuose, siekiant išvengti galimo valstybės institucijų ir pareigūnų piktnaudžiavimo taikant slapto asmenų sekimo priemones, turi būti įtvirtintos atitinkamos minimalios asmens teisių apsaugos garantijos. Šios priemonės turi būti aiškiai*

⁶⁹ Jurka, *supra note*, 25: 272.

⁷⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. lapkričio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-252-654/2023“, infollex, žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d., <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2205857?id=20&item=doc&aktoid=2205857>.

⁷¹ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, *supra note*, 3.

⁷² Turanjanin Veljko, „Special investigative measures: comparison of the serbian criminal procedures code with the European court of human rights standards“, *International Journal of Evidence and Proof* 26 (1): 34 – 35, https://www.researchgate.net/publication/356702976_Special_investigative_measures_Comparison_of_the_Serbian_Criminal_Procedure_Code_with_the_European_Court_of_Human_Rights_Standards# Citations.

⁷³ Europos Žmogaus Teisių Teismas, *supra note*, 63.

⁷⁴ Guide of Article 8 of the European Convention of Human Rights: „Right to Respect of Private and Family Life, Home and Correspondence,“ accessed December 21, 2025, https://first.vaks.gov.ua/wp-content/uploads/sites/2/2022/02/Guide_Art_8_ENG.pdf.

⁷⁵ Alex Conte, „Special Investigate Techniques and Rules of Criminal Procedure“, iš „Human Rights in the Prevention and Punishment of Terrorism“, (Springer Kapitola, 2010): 466, https://www.researchgate.net/publication/301192210_Special_Investigative_Techniques_and_Rules_of_Criminal_Procedure?_cf_chl_tk=fomqol2_hBdjdAiEweffgjayoNfuU.B0lzsO6nF0wM8-1767774646-1.0.1.1-hmNyYpLYX1jmKoLPanNoOGcaWJkI3clMfb00uPpvn8.

nustatytos įstatyme, t. y. įstatyme privalo būti aiškiai apibrėžta, kokiomis sąlygomis ir aplinkybėmis valdžios pareigūnai turi teisę taikyti tokias slapto sekimo priemones“⁷⁶. Taip pat pabrėžiama, kad valstybių teisėje turi būti įtvirtintos ir slapto pobūdžio bei kovos su korupcija priemonės, pavyzdžiui, slaptųjų agentų naudojimas, informatorių bei kitų slaptų metodų taikymas, kurių pagalba gali būti įsikišama į asmens privatų gyvenimą ir/ar pažeidžiamas susirašinėjimo slaptumas, kuomet siekiama išaiškinti labai sunkias, didelį pavojų valstybei, visuomenei ar jos nariams keliančias nusikalstamas veikas⁷⁷.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 straipsnyje įtvirtinta, jog „*Įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, kėsینimosi į jo garbę ir orumą*“⁷⁸. Konstitucinis Teismas aiškina, kad „ši Konstitucijos nuostata yra viena svarbiausių asmens privataus gyvenimo neliečiamumo garantijų: ja asmens privatus gyvenimas saugomas nuo valstybės, kitų institucijų, jų pareigūnų, kitų asmenų neteisėto kišimosi“⁷⁹. Tačiau teisė į privataus asmens gyvenimo neliečiamumą nėra absoliuti. „Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad asmens teisės į jo privataus gyvenimo gerbimą teisinė samprata yra siejama su teisėtais žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumo lūkesčiais; jei asmuo daro nusikalstamas ar kitas priešingas teisei veikas, neteisėtais veiksmais pažeidžia teisės saugomus interesus, daro žalą ar kelia grėsmę atskiriems asmenims, visuomenei ir valstybei, jis supranta arba turi ir gali suprasti, kad tai sukels atitinkamą valstybės institucijų reakciją, kad už jo daromą (ar padarytą) teisės pažeidimą gali būti taikomos valstybės prievartos priemonės, kuriomis bus daromas tam tikras poveikis jo elgesiui“⁸⁰. Pridurtina ir tai, kad „pagal Konstituciją riboti konstitucinę žmogaus teisę į privatumą galima, jeigu yra laikomasi iš Konstitucijos kylančių žmogaus teisių ir laisvių ribojimo bendrųjų reikalavimų – tai daroma įstatymu; ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nėra

⁷⁶ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. vasario 16 d. sprendimas byloje Amann prieš Šveicariją, peticijos Nr. 27798/95“, hudoc, žiūrėta 2026 m. sausio 3 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-58497%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58497%22]}).

⁷⁷ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. vasario 5 d. sprendimas byloje Ramanauskas prieš Lietuvą, peticijos Nr. 74420/01“, hudoc, žiūrėta 2026 m. sausio 3 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22ramanauskas%22\],%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22JUDGMENTS%22\],%22itemid%22:\[%22001-84935%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22ramanauskas%22],%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22documentcollectionid%22:[%22JUDGMENTS%22],%22itemid%22:[%22001-84935%22]}).

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 70.

⁷⁹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. vasario 26 d., nutarimas „Dėl telekomunikacijų, operatyvinės veiklos įstatymų ir baudžiamojo proceso kodekso“, LRKT, žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta309/summary>.

⁸⁰ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 24 d., nutarimas „Dėl nuteistųjų korespondencijos cenzūros“, LRKT, žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta281/summary>.

paneigiama žmogaus teisės į privatumą prigimtis bei jos esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo”⁸¹.

Taip pat pažymima, kad „Konstitucijos 22 straipsnio 1–4 dalys, kuriose garantuojama asmens teisė į privatumą, inter alia (be kita ko), teisė į privataus gyvenimo gerbimą ir jo neliečiamumą, taip pat teisė į asmens susirašinėjimo, pokalbių telefonu ir kitokio susižinojimo neliečiamumą, ir įtvirtintas savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimos gyvenimą, kėsintis į jo garbę ir orumą draudimas, suponuoja tai, kad visos Konstitucijos 22 straipsnio dalys yra tarpusavyje susijusios ir turi būti aiškinamos kartu; nebūtų įmanoma tinkamai užtikrinti asmens teisės į jo privataus gyvenimo, asmens garbės ir orumo gerbimą, susirašinėjimo ar kitokio susižinojimo neliečiamybę, jei informacija apie asmens privatų gyvenimą būtų renkama kitaip, nei nustatyta Konstitucijos 22 straipsnio 3 dalyje, t. y. ne tik teismo motyvuotu sprendimu ir ne tik pagal įstatymą, arba jei įstatymuose nebūtų nustatytos atitinkamos asmens teisių apsaugos garantijos, skirtos asmeniui nuo savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimos gyvenimą apsaugoti“⁸². Galime daryti prielaidą, kad kišimasis į asmens privatų gyvenimą slaptais ikiteisminio tyrimo veiksmais ex lege nėra pažeidimas, nes „Konstitucijos 28 straipsnyje yra nustatytas vienas esminių principų, kuris reiškia, kad žmogaus teisėtas elgesys nėra neribotas ir absoliučiai laisvas“⁸³.

Apibendrinant galime teigti, kad slapti ikiteisminio tyrimo veiksmai dėl savo pobūdžio, intensyvumo bei slaptumo, iš esmės reikalauja detalaus ir aiškaus teisinio reguliavimo. Pažymėtina ir tai, kad neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmai negali tapti „įprastu instrumentu“ ikiteisminiuose tyrimuose, priešingai, šie veiksmai turi būti taikomi kaip *ultima ratio* priemonė. Atsižvelgiant į tai, kad valstybė, taikydama slapčius ikiteisminio tyrimo veiksmus, ganėtinais „agresyviai“ įsiskverbia į asmens privatų gyvenimą, todėl juos taikant turi būti laikomasi konstitucinio proporcingumo principo.

⁸¹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas „Dėl prevencinių organizuoto nusikalstamumo užkardymo priemonių“, LRKT, žiūrėta 2025 m. gruodžio 21 d., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta277/summary>.

⁸² „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. balandžio 18 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo ir Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, LRKT, žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta1927/content>.

⁸³ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d., nutarimas „Dėl operatyvinės veiklos“, LRKT, žiūrėta 2025 m. gruodžio 21 d., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta340/summary>.

1.2. SLAPTŲ IKITEISMINIO TYRIMO VEIKSMŲ ATLIKIMO TEISINIS IR FAKTINIS PAGRINDAI

Slapti ikiteisminio tyrimai veiksmai, numatyti BPK, vienas nuo kito skiriasi savo turiniu, panaudojimo galimybėmis ir pan. Detaliau šių veiksmų taikymo praktika bus analizuojama kitoje darbo dalyje, tačiau šioje dalyje tikslinga pristatyti šiuos veiksmus ir išanalizuoti jų atlikimo teisinį bei faktinį pagrindus.

Elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolė, jos fiksavimas ir kaupimas. BPK 154 straipsnyje įtvirtintas pirmasis veiksmas, t. y. elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolė, jos fiksavimas ir kaupimas. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas aiškinama, jog elektroniniai ryšiai yra „signalų perdavimas laidinėmis, radijo, optinėmis ar kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis“⁸⁴. D. Štītis pažymi, kad „turinio duomenimis (ang. communication) laikoma bet kokia informacija, kuria keičiasi šalys viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo atveju, t. y. turinio duomenimis laikomas pokalbio telefonu ar susirašinėjimo elektroniniu paštu turinys. Prie kitos elektroniniais ryšiais perduodamos informacijos priskirtina informacija apie srauto duomenis ir pan.“⁸⁵. Kitaip tariant, šio veiksmo pagalba yra kontroliuojami ne tik turinio, bet ir srauto duomenys, tokie kaip IP adresai, prisijungimai prie įvairių internetinių portalų ir pan. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 2 straipsnio 18 dalyje įtvirtinta, jog elektroninių ryšių tinklai yra „signalų perdavimo sistemos, nesvarbu, ar jos yra grindžiamos nuolatine infrastruktūra ir (arba) centralizuotai valdomos, ar ne, ir (arba) komutavimo bei maršruto parinkimo įranga, kitos priemonės, įskaitant pasyviuosius elektroninių ryšių tinklo elementus, leidžiančios perduoti signalus laidinėmis, radijo, optinėmis ar kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis, įskaitant palydovinius tinklus, fiksuotuosius (kanalų ir paketų komutavimo, įskaitant internetą) ir mobiliojo ryšio tinklus, elektros perdavimo kabelines sistemas (tiek, kiek jos naudojamos signalams perduoti), tinklus, naudojamus radijo ir (arba) televizijos programoms transliuoti (retransliuoti), ir kabelinės televizijos bei mikrobangų daugiakanalės televizijos tinklus, neatsižvelgiant į perduodamos informacijos pobūdį“⁸⁶. Be to, šioje vietoje reikėtų atkreipti dėmesį ir į mobiliuosius įrenginius diegiamas programas: „Signal“, „Whatsapp“, „Telegram“, „Threema“ ir pan. Jos yra kriptuotos (šifruotos) programos, kurių paskirtis – duomenų apsauga nuo trečiųjų šalių sekimo. Kitais žodžiais

⁸⁴ „Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas“, TAR, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232036/asr>.

⁸⁵ Darius Štītis, „Privataus gyvenimo elektroniniuose ryšiuose ribojimas nusikaltimų tyrimo tikslas“, *Jurisprudencija*, 87, 9 (2006): 71, <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2825>.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas, *op cit*.

ariant, tokios programos naudoja kriptografinius metodus, ir jų veikimas pagrįstas principu „end to end“. Tai reiškia, kad informacija, kuri yra išsiunčiama iš įrenginio yra užšifruojama, o iššifruojama tik tuomet, kai gavėjas ją gauna į savo įrenginį. Tačiau, tai nereiškia, kad teisėsaugos institucijos jų negali kontroliuoti.

Tuo atveju, *„kai pagal prokuroro prašymą yra priimta ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis, ikiteisminio tyrimo pareigūnas gali klausytis asmenų pokalbių, perduodamų elektroninių ryšių tinklais, daryti jų įrašus, kontroliuoti kitą elektroninių ryšių tinklais perduodamą informaciją ir ją fiksuoti bei kaupti, jeigu yra pagrindas manyti, kad tokiu būdu galima gauti duomenų apie rengiamą, daromą ar padarytą labai sunkų, sunkų ar apysunkį nusikaltimą arba apie nesunkius nusikaltimus“* (BPK 154 str.)⁸⁷. Įstatyme numatyti subjektai atlieka slapta ikiteisminio tyrimo veiksmą, siekdami fiksuoti ir kaupti reikšmingą informaciją, kuri perduodama elektroninių ryšių tinklais. Taigi „asmenų pasiklausymas“ yra teisėta priemonė, kuri naudojama gauti tyrimui reikšmingus duomenis. „Nors BPK 154 straipsnyje nėra pateiktas asmenų, kuriems gali būti taikoma ši prievartos priemonė, sąrašas, tačiau, atsižvelgiant į jos taikymo tikslus, tokie asmenys nustatomi pagal tai, ar yra pakankamas pagrindas manyti, kad jų klausantis gali būti gauta duomenų apie BPK 154 straipsnyje nurodytus nusikaltimus“⁸⁸. Todėl subjektai, atliekantys ikiteisminį tyrimą, turi tinkamai identifikuoti asmenis, kurių atžvilgiu gali būti taikomi sankcionuoti veiksmai, numatyti BPK 154 straipsnyje. Be to, šio straipsnio taikymas apima ne tik rengiamų ar daromų nusikalstamų veikų identifikavimą, bet ir anksčiau padarytų. Taip pat, būtina pažymėti, kad „šios procesinės prievartos priemonės taikymo tikslingumas nepriklauso nuo to, kas yra asmuo baudžiamajame procese, teismų praktikoje aktualūs tampa kiti kriterijai, kaip antai asmens sąsajos su rengiamu, daromu arba padarytu nusikaltimu ir pagrindas manyti, kad tokiu būdu bus galima gauti reikšmingų tyrimui duomenų“⁸⁹.

Glaustai aptarus šio procesinio veiksmo turinį, tikslinga nurodyti jo atlikimo faktinius ir juridinius pagrindus. Elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolė, jos fiksavimas ir kaupimas tiek pagal BPK 154 straipsnį, tiek pagal KŽĮ 10 straipsnį, gali būti taikomas tik esant įstatyme nurodytiems pagrindams. Visų pirma, teisinis pagrindas taikyti BPK 154 straipsnyje įtvirtintą priemonę – „pasiklausymą“, yra pagal prokuroro prašymą priimta ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis, o esant neatidėliotinais atvejais, yra veikiama pagal BPK 160¹ straipsnio 1 dalies nuostatas. Teisinis pagrindas yra reikšmingas, nes nesant jo, duomenys, kurie buvo gauti taikant BPK 154 straipsnyje

⁸⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-304-303/2017“, infollex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1556027#B_0.

⁸⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-201-719/2023“, infollex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2199435#B_0.

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra* note, 87.

įtvirtintą veiksmą, nebus pripažinti įrodymais baudžiamajame procese. Pavyzdžiui, „<...> nėra priimtos tokiam veiksmui reikalingos ikiteisminio tyrimo teisėjo nutarties. Tokios nutarties ir negalėjo būti. Ikiteisminis tyrimas dėl G. A. padarytos veikos pradėtas 2005 m. liepos 23 d. pagal BK 284 straipsnio 1 dalį. <...> Nė viename iš atitinkamų procesinių sprendimų veika, už kurią nuteistas kasatorius, nėra nurodyta asmenų pokalbių pasiklausymą reglamentuojančio BPK 154 straipsnio 1 dalyje kaip tokia, kuri sudaro pagrindą klausytis asmenų pokalbių, perduodamų elektroninių ryšių tinklais. Atitinkamame protokole visiškai nėra nuorodos į tai, apie kokią nusikalstamą veiką buvo siekiama gauti duomenų. Be to, G. A. pokalbių telefonu įrašai buvo padaryti apskritai dar net nepradėjus ikiteisminio tyrimo. Taikant tokią priemonę neišvengiamai skverbiama į Konstitucijos lygmeniu garantuojamą žmogaus privataus gyvenimo neliečiamybę. Todėl nustačius, kad pokalbių įrašai gauti pažeidžiant BPK 154 straipsnio nuostatas, taikant šią priemonę surinkta informacija paprastai nelaikytina įrodymu“⁹⁰. BPK 154 straipsnio 6 dalyje numatyta, kad „nukentėjusiųjų, liudytojų ar kitų proceso dalyvių pokalbių, perduodamų elektroninių ryšių tinklais, galima klausytis, daryti jų įrašus, kontroliuoti kitą šių asmenų elektroninių ryšių tinklais perduodamą informaciją, ją fiksuoti ir kaupti šių asmenų prašymu arba jų sutikimu, nors ir nėra tuo reikalu priimtos ikiteisminio tyrimo teisėjo nutarties, jei nesinaudojama ūkio subjektų, teikiančių elektroninių ryšių tinklus ir (ar) paslaugas, paslaugomis ir įrenginiais“⁹¹. Kalbant apie minėtą prašymą, atkreiptinas dėmesys į tai, kad BPK tvarka, kuri susijusi su tokio prašymo patvirtinimu ir pan., nedetalizuojama, t. y. nenurodoma, kaip tai turi būti atliekama ikiteisminio tyrimo institucijose.

BPK 154 straipsnio 2 dalis detalizuoja, kas turi būti nurodoma ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartyje ar prokuroro nutarime: „1) turimi duomenys apie asmenį, prieš kurį veiksmai turi būti atlikti; 2) duomenys, kuriais pagrindžiama būtinybė atlikti šio straipsnio 1 dalyje numatytus veiksmus; 3) konkretūs šio straipsnio 1 dalyje numatyti veiksmai, kuriuos leidžiama atlikti; 4) veiksmų trukmė“⁹². Apibendrinant, dėl teisinio pagrindo - sprendimo priėmimo taikyti BPK 154 straipsnyje įtvirtintą neviešo pobūdžio veiksmą, priima ikiteisminio tyrimo teisėjas arba apygardų teismų pirmininkai ar jų įgalioti teisėjai, jeigu veikiama pagal KŽĮ 10 straipsnį,

Kitas klausimas, kuris turi būti išsprendžiamas, siekiant priimti sprendimą taikyti analizuojamą slaptą ikiteisminio tyrimo veiksmą – nustatyti, ar yra jo atlikimo faktinis pagrindas. „<...> sprendžiant, ar yra faktinis pagrindas sankcionuoti šią prievartos priemonę, be kita ko, turi

⁹⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. gegužės 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-120/2008“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/86740?id=20&item=doc&aktoid=86740>.

⁹¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, *supra* note, 1.

⁹² *Ibid.*

būti patikrinama: 1) ar yra pagrindas manyti, kad tokiu būdu galima gauti duomenų apie BPK 154 straipsnio 1 dalyje nurodytus nusikaltimus; 2) ar nėra galimybės kitais būdais nustatyti faktus, ar šių faktų nustatymas kitais būdais būtų žymiai sudėtingesnis (BPK 11 straipsnio 1 dalis)⁹³. Tai reiškia, kad ikiteisminio tyrimo teisėjas, priimdamas nutartį dėl BPK 154 straipsnio 1 dalies taikymo, „turi nustatyti ar nusikaltimas, dėl kurio siekiama gauti duomenų, atitinka šio straipsnio 1 dalyje nurodytas nusikaltimų kategorijas. Priimdamas nutartį pagal BPK 154 straipsnio 3 dalies nuostatas, teisėjas turi nustatyti, ar yra pagrindas manyti, kad tokiu būdu galima gauti duomenų apie nesunkius nusikaltimus, numatytus BK 166, 198 (1) ir 309 straipsnio 1 dalyje (autorius pastaba. Pagal suvestinę BPK redakciją - 152¹str., 162 str. 2 d., 170 str., 198² str. 1 d., 309 str. 2 d.)“⁹⁴. Taigi įstatymo leidėjas išskiria konkrečius nesunkius nusikaltimus, ir priešingai, vertinant šio veiksmo taikymą dėl apysunkių, sunkių ir labai sunkių nusikaltimų – tokių konkrečių veikų nenurodo. Be kita ko, esant informacijai, kuria nustatoma, jog prieš nukentėjusįjį, liudytoją ar kitus proceso dalyvius ar jų artimuosius, bus naudojamas smurtas, jiems grasinama, ir pan., gali būti sankcionuojamas BPK 154 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas veiksmas. Tai patvirtina ir teismų praktikos pavyzdys: „BPK 154 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad kai pagal prokuroro prašymą yra priimta ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis, ikiteisminio tyrimo pareigūnas gali klausytis asmenų pokalbių, perduodamų elektroninių ryšių tinklais, daryti jų įrašus, kontroliuoti kitą elektroninių ryšių tinklais perduodamą informaciją ir ją fiksuoti bei kaupti <...>, jeigu yra pavojus, kad nukentėjusiajam, liudytojui ar kitiems proceso dalyviams arba jų artimiesiems bus panaudotas smurtas, prievartavimas ar kitokios neteisėtos veikos. <...> Taigi, įstatymas numato ikiteisminio tyrimo teisėjo teisę leisti kontroliuoti elektroninių ryšių tinklais perduodamą informaciją ne tik siekiant gauti duomenų apie rengiamą, daromą ar padarytą labai sunkų, sunkų, apysunkį arba apie nesunkius nusikaltimus, numatytus BK 170 straipsnyje, 198² straipsnio 1 dalyje, tačiau ir siekiant išvengti pavojaus dėl galimos neteisėtos veikos baudžiamojo proceso dalyviams, visiškai nepriklausomai nuo veikos, dėl kurios ikiteisminis tyrimas atliekamas, sunkumo, t. y. skundo motyvas, jog šiuo atveju skundžiama nutartis negalėjo būti priimta dėl to, kad ikiteisminis tyrimas atliekamas dėl BPK 154 straipsnio 1 dalyje nenumatyto nesunkaus nusikaltimo, yra visiškai nepagrįsta“⁹⁵.

⁹³ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 88.

⁹⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, *supra note*, 1.

⁹⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 25 d., Elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolės, jos fiksavimo ir kaupimo (Baudžiamojo proceso kodekso 154 straipsnis, Kriminalinės žvalgybos įstatymo 10 straipsnis) taikymo apžvalga“, *Teismų praktika* 43, (2015): 9, <https://www.lat.lt/data/public/uploads/2018/06/ab-43-1.docx>.

Norint sankcionuoti elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolę, jos fiksavimą ir kaupimą, turi būti pateikiami duomenys, kurie suteikia pagrįstą pagrindą manyti, kad būtent šio veiksmo taikymas yra proporcingas ir vertingas ikiteisminiam tyrimui. Iš esmės teismo nutarties priėmimas dėl BPK 154 straipsnio taikymo, priklauso nuo duomenų, kurie yra pateikiami teisėjui. Tačiau konkretūs reikalavimai, kurie yra keliami prokuroro prašymui, nėra nurodomi BPK. Tačiau teismų praktikoje nurodoma, kad „<...> baudžiamojo proceso įstatymas prokuroro prašymo turiniui dėl leidimo atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus kelia tokius pačius reikalavimus, kaip ir ikiteisminio tyrimo teisėjo nutarčiai (BPK 159 straipsnio 1 dalis). Nors kitose baudžiamojo proceso įstatymo nuostatose (BPK 154 straipsnis, 160 straipsnis) nėra nurodyta, kokie reikalavimai keliami prokuroro prašymo turiniui, praktikoje prokurorai, pateikdami prašymą ikiteisminio tyrimo teisėjui dėl leidimo taikyti procesines prievartos priemones, jame paprastai nurodo visą reikšmingą informaciją apie tai, kokius veiksmus prašoma leisti atlikti, kokiam terminui, duomenis, pagrindžiančius būtinybę taikyti šias priemones, ir pan. Todėl tai, kad skundžiamų nutarčių turinys savo motyvais, kurie pagrindžia būtinybę taikyti procesines prievartos priemones, bei procesinių prievartos priemonių taikymo laikotarpiu sutampa su prokuroro prašymų turiniu, neduoda pagrindo laikyti, kad skundžiamos nutartys buvo priimtos tinkamai neįvertinus ir neįsigilinus į ikiteisminio tyrimo aplinkybes“⁹⁶.

Savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmai. Kalbant apie savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmus, kurie numatyti BPK 158 straipsnyje pažymėtina, jog šį tyrimo veiksmą gali apimti skirtingi veiksmai. Teisės mokslininkai prie jų priskiria: „slaptą patekimą į pastatus/patalpas gyvenamąsias ir negyvenamąsias), vietas, transporto priemones; slaptą pašto siuntos poėmį; techninių priemonių taikymą, siekiant kontroliuoti ir fiksuoti asmenų pokalbius, kitokį susižinojimą ar veiksmus; ryšių su asmenimis, tapusiais nusikalstamoms veikos tyrimo objektais, užmezgimą, vaizdo ir / ar garso fiksavimą kontaktuojant su šiais asmenimis; kontroliuojamąjį gabenimą; nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus“⁹⁷. Taip pat Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymu patvirtintose rekomendacijose yra nurodoma, kad BPK 158 straipsnis leidžia: slapta kontroliuoti pašto ir dokumentų siuntas, pašto perlaidas ir jų dokumentus; slapta atlikti kratą ar apžiūrą patalpoje ar kitoje vietoje, asmens kratą, asmens apžiūrą, pašto siuntų, daiktų ir dokumentų poėmį; slapta paimti objektų pavyzdžius lyginamajam tyrimui; slapta patekti į asmens būstą, tarnybines ir kitas patalpas, uždaras teritorijas, transporto priemones ir

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo apžvalga, *supra* note, 95: 12.

⁹⁷ Petras Ancelis ir kt., „Tyrimo veiksmai baudžiamajame procese“ (Mykolo Romerio universitetas, 2011), 226, <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/a2ce41b6-b740-4b2b-834d-2ffde0f687a2/content>.

jas arba jose esančius daiktus ir dokumentus apžiūrėti ar paimti ir (ar) šiose patalpose, transporto priemonėse panaudoti technines priemones, atlikti kitus su tuo susijusius teisėtus veiksmus; užmegzti ryšius su asmenimis, tapusiais nusikalstamos veikos tyrimo objektais ir šių kontaktų metu slapta daryti asmenų pokalbių, kitokio susižinojimo ar veiksmų vaizdo ir (ar) garso įrašus; slapta naudoti technines priemones, kontroliuojant ar fiksuojant asmenų pokalbius, kitokį susižinojimą ar veiksmus, kai nė vienam pokalbio, kitokio susižinojimo ar veiksmų dalyviui apie tokią kontrolę nėra žinoma (išskyrus elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolę); atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus, numatytus BPK 158 straipsnio 1 dalyje, atlikti kontroliuojamąjį gabenimą⁹⁸. Taigi į BPK 158 straipsnio rėmus patenka veiksmas ir skirtingoms ikiteisminio tyrimo situacijoms pritaikomieji jų deriniai, kurie gali būti atliekami ikiteisminio tyrimo metu, ir kurių pagalba galima surinkti nusikalstamos veikos tyrimui reikšmingus duomenis. Be to, atkreiptinas dėmesys, kad „jeigu savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų atliekamais veiksmais gali būti varžoma būsto neliečiamybė, susirašinėjimo ar kitokio susižinojimo ne elektroninių ryšių tinklais slaptumas, tokie veiksmai gali būti atliekami tiriant tik labai sunkius, sunkius ir apysunkius nusikaltimus“ (BPK 158 str. 1 d.)⁹⁹.

Savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmai leidžiami ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi ir tik tuo atveju, kai yra pakankamai duomenų apie asmens, dėl kurio atliekamas tyrimas, nusikaltimą (BPK 158 str. 2 d.)¹⁰⁰. Nutartyje leisti savo tapatybės neatskleidžiantiems ikiteisminio tyrimo pareigūnams atlikti veiksmus turi būti nurodyta: asmenys, atliksiantys slaptus veiksmus; asmuo, prieš kurį veiksmai turi būti atlikti; duomenys apie asmens nusikalstamą veiką; konkretūs veiksmai, kuriuos leidžiama atlikti; siekiamas rezultatas; slaptų veiksmų trukmė (BPK 158 str. 3 d.)¹⁰¹. Taigi įstatymas reikalauja, kad nutartyje, kuria sankcionuojamas tyrimo atlikimas ikiteisminio tyrimo pareigūnams neatskleidžiant savo tapatybės ir (ar) nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų atlikimas, be kitų duomenų, būtų nurodyti ir konkretūs veiksmai, kuriuos leidžiama atlikti (BPK 158 str. 3 d. 4 p., 159 str. 2 d. 4 p.). Šią nuostatą aiškinanti teismų praktika nurodo, kad nutartyje, kuria sankcionuojami atitinkami veiksmai, turi būti pakankamai duomenų, kad būtų nustatyta teismo sprendimu leidžiama atlikti veiksmų apimtis (ribos)¹⁰². Pavyzdžiui, nagrinėjamoje byloje Vilniaus miesto apylinkės teismas 2019 m. gruodžio 17

⁹⁸ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 m. gruodžio 31 d. įsakymas, *supra note*, 55.

⁹⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, *supra note*, 1.

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-225-1214/2024“, infoplex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www-infoplex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2274405?id=20&item=doc&aktoid=2274405>.

d. nutartimi patenkino prokuroro prašymą ir leido E. S. laikotarpiu nuo 2019 m. gruodžio 17 d. iki 2020 m. kovo 17 d. prieš B. A. atlikti veiksmus neatskleidžiant savo tapatybės, t. y. kontaktuoti visomis ryšio priemonėmis su B. A. ar kitais asmenimis, veikiančiais jo nurodymu, jo interesais ar naudai, gauti duomenų apie prekybą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, jų gabenimą, tartis su B. A. dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų įgijimo labai dideliais kiekiais, šių kontaktų metu slapta daryti B. A. pokalbių, veiksmų vaizdo ir garso įrašus. Kaip matyti iš nutarties turinio ir jos rezoliucinės dalies, joje tiksliai įvykdyti visi BPK 158 straipsnio 3 dalyje nurodyti reikalavimai, iš teismo nutarties aiškus tiek faktinis, tiek teisinis pagrindas atlikti šį veiksmą, taip pat gana tiksliai apibrėžtos neviešo pobūdžio veiksmo atlikimo ribos¹⁰³.

Be to, paminėtina, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnai, atlikdami tyrimą BPK 158 straipsnyje nustatyta tvarka, negali taikyti procesinių prievartos priemonių, jeigu dėl to BPK III dalyje nustatyta tvarka nepriimtas atskiras nutarimas ar nutartis, išskyrus Kodekse numatytus neatidėliotinus atvejus (BPK 158 str. 5 d.).¹⁰⁴

Taip pat svarbus aspektas, į kurį turi būti atsižvelgiama, taikant šį veiksmą yra nurodomas BPK 158 straipsnio 4 dalyje: „*atliekant tyrimą šiame straipsnyje nustatyta tvarka, draudžiama provokuoti asmenį padaryti nusikalstamą veiką*“¹⁰⁵. Pagal teismų praktiką provokacija suprantama kaip „*spaudimas, aktyvus skatinimas ar kurstymas padaryti nusikalstamą veiką apribojant asmens veiksmų pasirinkimo laisvę, jeigu dėl to asmuo padaro ar kėsinaisi padaryti nusikalstamą veiką, kurios prieš tai neketino padaryti. Neviešo pobūdžio tyrimo veiksmus atliekantis asmuo negali skatinti, įtikinėti ar kitokiais veiksmais kurstyti asmenį padaryti konkrečią nusikalstamą veiką, o provokavimo faktas turi būti konstatuojamas, kai ištirtos bylos aplinkybės leidžia, t. y. jomis remiantis galima padaryti išvadą, jog atitinkama nusikalstama veika nebūtų buvusi padaryta be valstybės pareigūnų įsikišimo*“¹⁰⁶. Kitaip tariant, jeigu pareigūnai įtakoja ir/ar suvaržo asmens pasirinkimo laisvę ir aktyviais veiksmais sukursto ar pan., tokie veiksmai būtų pripažįstami provokacija ir duomenys gauti šių veiksmų pagalba, tikėtina nebūtų pripažinti įrodymais baudžiamojoje byloje, nepriklausomai nuo to, kokią įrodomąją reikšmę jie būtų suteikę.

Ikiteisminio tyrimo praktikoje dažnai yra atliekamas slaptas patekimas į pastatus/patalpas (gyvenamąsias ir negyvenamąsias), vietas, transporto priemones. Kasacinės instancijos teismas yra

¹⁰³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. sausio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-61-594/2024“, infolex, žiūrėta 2026 m. vasario 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=2217291&cid=86884>.

¹⁰⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, *supra note*, 1.

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-162-303/2017“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1537503#B_0.

konstatavęs, kad „slaptas pateikimas į gyvenamąsias ir negyvenamąsias patalpas ar transporto priemones savaime nėra informacijos rinkimo būdas, todėl vien tik patekimo į patalpas sankcionavimo faktas neturi jokios prasmės“¹⁰⁷. Iš pateikto aiškinimo suprantama, jog veiksmo atlikimas savaime nesuteikia pridėtinės vertės atliekamam tyrimui, todėl turi būti taikomos slaptų veiksmų kombinacijos, norint įgyvendinti ikiteisminio tyrimo tikslą. „<...> tais atvejais, kai būtina kontroliuoti ir fiksuoti asmenų pokalbius, kitokį susižinojimą ar veiksmus asmens būste, tarnybinėse ir kitose patalpose, uždaroje teritorijoje, transporto priemonėse, kai nė vienam pokalbio, kitokio susižinojimo ar veiksmų dalyviui apie tokią kontrolę nėra žinoma, turi būti sankcionuojamas slaptas pateikimas į asmens būstą, tarnybines ir kitas patalpas, uždaras teritorijas, transporto priemones ir techninių priemonių panaudojimas specialia tvarka tuose objektuose“¹⁰⁸. Tai pagrindžia suformuotą praktiką, jog „slaptas pateikimas į negyvenamąsias patalpas, leidimas jose įrengti technines priemones pokalbiams ar kitokiam susižinojimui kontroliuoti ir fiksuoti bei daryti vaizdo ir garso įrašus turi būti vykdomi vadovaujantis BPK 158 straipsnio reikalavimais“¹⁰⁹. Tai reiškia, kad būtina tinkamai apibrėžti ir įvardinti ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartyje, kokie veiksmai gali būti atliekami, nes priešingu atveju, galėtume kalbėti apie neteisėtai vykdytus veiksmus ir/ar gautus duomenis. Pavyzdžiui, „neteisėtai gautais buvo pripažinti duomenys, surinkti kontroliuojant ir fiksuojant nutartyje nurodyto asmens pokalbius jo tarnybiniame kabinete. Nutartyje, be kita ko, konstatuota: „nutartyje nebuvo duotas leidimas įrengti <...> kabinete slaptą garso ir vaizdo įrašymo aparatūrą“¹¹⁰.

Leidimas atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus. BPK 159 straipsnyje įtvirtintas nusikalstamos veikos imitavimo modelis (toliau – NVIV), kuriame nurodyta, jog „Prokuroras, iš asmens gavęs informaciją, kad tam asmeniui siūloma padaryti nusikaltimą ar dalyvauti jį darant, gali kreiptis į ikiteisminio tyrimo teisėją su prašymu leisti tam asmeniui atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus, kad būtų įmanoma išaiškinti nusikaltimus darančius asmenis“¹¹¹. Teisės mokslininkai pateikia ganėtinai panašias NVIV sampratas. Antai K. Šimkus teigia, jog NVIV yra atskiras veiksmas, kuris turi nusikalstamos veikos požymių, tačiau atliekamas, siekiant nustatyti

¹⁰⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. vasario 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-4-689/2019“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1744337?id=20&item=doc&aktoid=1744337>.

¹⁰⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-119-719/2024“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2274757>.

¹⁰⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-544/2010“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/182249?id=20&item=doc&aktoid=182249>.

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, op cit.

¹¹¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, supra note, 1.

galimą nusikalstamą veiką¹¹². Bendrąja prasme ganėtinai sudėtinga paaiškinti, koku būdu yra atliekami NVIV. Būtent dėl šio veiksmo specifiškumo, paprastai, jo pritaikymas ikiteisminiuose tyrimuose, palyginus su kitais slaptais ikiteisminio tyrimo veiksmomis, nėra toks „universalus“. Iš teismų praktikos matyti, kad dažniausiai šis veiksmas taikomas kontrabandos, narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimo bei korupcinio pobūdžio baudžiamosiose bylose.

Faktiniu NVIV pagrindu pripažįstamas „konkrečiam asmeniui pateiktas pasiūlymas padaryti nusikalstamą veiką arba dalyvauti ją darant <...>“¹¹³. Be faktinio būtinas ir teisinis pagrindas, t. y. turi būti gauta teismo nutartis. Ypatingai svarbu, jog ji atitiktų keliamus kriterijus: „leisdamas atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus, ikiteisminio tyrimo teisėjas turi priimti nutartį. Šioje nutartyje turi būti nurodyta: 1) asmuo, kuriam leidžiama atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus; 2) asmuo, prieš kurį veiksmai turi būti atlikti; 3) duomenys apie asmens, prieš kurį veiksmai turi būti atlikti, nusikalstamą veiką; 4) konkretūs veiksmai, kuriuos leidžiama atlikti; 5) siekiamas rezultatas; 6) veiksmų atlikimo trukmė“¹¹⁴. Pats „<...> leidimas atlikti slapčius tyrimo veiksmus turi būti kiek įmanoma tikslesnis, kad proceso dalyviai ir bylą nagrinėjantys teismai galėtų įvertinti tų veiksmų teisėtumą (teisinį pagrindą) ir pagrįstumą (faktinį pagrindą), būtent, būtų aišku, kokie veiksmai, kur, prieš kokius asmenis, kiek laiko galėjo būti vykdomi“¹¹⁵. Tačiau kartu kasacinės instancijos teismo formuojamoje praktikoje pripažįstama, kad „toks reikalavimas negali būti suprantamas kaip perteklinių duomenų nurodymas teismo nutartyse. Teismo sprendimuose turi būti nurodyti duomenys, kurie būtini teisiniam ir faktiniam operatyvinių (kriminalinės žvalgybos) veiksmų ar neviešo pobūdžio procesinių prievartos priemonių (slaptų tyrimo veiksmų) pagrindui įvertinti; taip pat būtini teismo sprendimu leidžiamoms atlikti veiksmų apimtims (riboms) nustatyti, t. y. susiję su slapta kontroliuojamo susižinojimo objektu (asmeniu, asmenimis), vieta, laiku (terminu) ir būdu (garso, vaizdo, kitokiu kontroliavimu)“¹¹⁶. Praktikoje neretai susiduriama su situacijomis, jog pareigūnai atlieka tam tikrus NVIV, tačiau teisminiame nagrinėjime paaiškėja, jog jiems atlikti nebuvo gauta teismo nutartis. Dėl to tokie veiksmai ir jų metų gauti duomenys pripažįstami neteisėtais (apie tai plačiau bus kalbama kitame darbo skyriuje).

¹¹² Kęstutis Šimkus, „Nusikalstamos veikos imitacijos modelio ir slaptosios operacijos vieta operatyvinėje veikloje“, *Jurisprudencija*, 42, 34 (2003): 66, <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3410>.

¹¹³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. vasario 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-1-719/2020“, infollex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1859145#B_0.

¹¹⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. gegužės 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-123-697/2021“, infollex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1994902#B_0.

¹¹⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. birželio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-195-976/2022“, infollex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2092579?id=20&item=doc&aktoid=2092579>.

¹¹⁶ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 20.

Apibendrintai nusikalstamos veikos imitavimas pripažįstamas teisėtu „*ties, kiek būtina nusikalstamosioms veikoms ir jas darantiems asmenims išaiškinti. Vertinant nusikalstamos veikos imitavimo įgyvendinimo teisėtumą, tikrinamas ne tik formalus sprendimo priėmimo dėl šių veiksmų atlikimo nustatytų ribų laikymasis, bet ir konkretūs jų dalyvių bei asmens, kuriam taikomas nusikalstamos veikos imitavimas, veiksmai, nustatomas nusikalstamos veikos padarymo mechanizmas, nusikalstamos veikos imitavimo dalyvių vaidmenys ir indėlis į jos padarymą*“¹¹⁷.

Verta atsižvelgti į tai, jog NVIV taikymai dažnai siejami su galimos provokacijos klausimais, nes praktikoje pasitaiko atvejų, kuomet yra „balansuojama“ tarp įstatymo ribų ir jų peržengimo. Kasacinis teismas savo nutartyse ne kartą, remdamasis ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. gegužės 8 d. nutarimu bei EŽTT jurisprudencija, yra išaiškinęs, „<...> *kad neviešo pobūdžio tyrimo veiksmai turi būtų atliekami iš esmės pasyviu būdu, t. y. nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų dalyvis negali skatinti, įtikinėti ar kitokiais veiksmais kurstyti asmens padaryti konkrečią nusikalstamą veiką, kad provokavimo faktas turi būti konstatuojamas, kai ištirtos bylos aplinkybės leidžia padaryti išvadą, jog atitinkama nusikalstama veika nebūtų buvusi padaryta be valstybės pareigūnų įsikišimo*“¹¹⁸. Tačiau provokacija gali pasireikšti įvairiomis formomis, t. y. ne tik aktyviai, bet ir pasyviai. Pagal EŽTT suformuotą praktiką „*privačių asmenų veiksmai taip pat gali būti pripažinti provokacija, jei tie asmenys veikia kontroliuojami bei prižiūrimi pareigūnų ir skatina nusikalsti asmenį, apie kurio nusikalstamą veiką jokių konkrečių duomenų neturima; išvada apie provokaciją gali būti daroma net ir tuo atveju, kai valstybės pareigūnų skatinimas atlikti tam tikrus veiksmus nėra ypač intensyvus, primygtinis, taip pat ir tada, kai valstybės pareigūnai ar jų kontroliuojami asmenys su jau įtariamu asmeniu, kurį siekiama patraukti baudžiamojon atsakomybėn, kontaktuoja ne tiesiogiai, o per tuo metu niekuo neįtariamus tarpininkus*“¹¹⁹.

Slaptas sekimas. Praktikoje siekiant nustatyti reikšmingus nusikalstamos veikos tyrimui duomenis, gali būti atliekamas slaptas sekimas (BPK 160 str.)¹²⁰. Teisės moksle slaptas sekimas apibūdinamas kaip „*asmens, transporto priemonės stebėjimas betarpiškai tiek vizualiai, tiek naudojant specialias technines priemones esant autorizuotam leidimui (teismo, prokuroro) ir siekiant*

¹¹⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-174-303/2019“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1781943?id=20&item=doc&aktoid=1781943>.

¹¹⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-P-2/2009“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/113891?id=20&item=doc&aktoid=113891>.

¹¹⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. gegužės 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-22-699/2017“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1475917?id=20&item=doc&aktoid=1475917>.

¹²⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, *supra* note, 1.

gauti reikšmingų duomenų apie sekamo objekto judėjimą, jo kontaktus su kitais, tai fiksuojant specialios technikos pagalba“¹²¹. Slapto sekimo metu yra pritaikomos įvairios technologinės galimybės, kurios palengvina darbą ne tik pareigūnams, atliekantiems šį veiksma, bet ir leidžia tiksliau nustatyti tiriamojo asmens būvimo vietas, susitikimus ir pan. Jo metu naudojamos priemonės, t. y. „specialioji technika leidžianti kontroliuoti asmens kontaktus, pokalbius, pavyzdžiui, slapta stebint objektą ir naudojant specialią techniką girdimi patalpos viduje vykstantys pokalbiai, radijo bangomis valdomais skraidymo aparatais galima kontroliuoti asmens judėjimą, kontaktus, taip pat oro balionai su įrengtomis kameromis ir t.t.“¹²².

EŽTT praktikoje ne kartą buvo konstatuota, *„kad įstatymas, kuriuo reglamentuojamas slapto sekimo (stebėjimo) priemonių taikymas, susijęs su Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnyje įtvirtintų teisių, tokių kaip teisė į privatų ir šeimos gyvenimą, būsto neliečiamybę ir susirašinėjimo slaptumą, apribojimu“¹²³. Akivaizdu, jog slapto sekimo metu yra stebimas asmens privatus gyvenimas, t. y. jo įpročiai, galimi kontaktai, turimos transporto priemonės, lankytinos vietos ir daugelis kitų aspektų. Jis „atliekamas per atstumą, tiesiogiai nekontaktuojant su sekamu asmeniu ir neįrengiant techninių priemonių atitinkamose patalpose. Tai reiškia, kad tiek pradėjus ir atliekant ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje, tiek atliekant kriminalinės žvalgybos tyrimą slapto sekimo metu negalima bet kur įrenginėti ir naudoti bet kokias technines priemones specialia tvarka be teismo sankcijos“¹²⁴.*

BPK 160 straipsnyje įtvirtinta keletas objektų rūšių, kurie gali būti slapta sekami: asmenys, transporto priemonės ir objektai¹²⁵. Kalbant apie pirmąją grupę verta pažymėti, jog asmuo gali būti slapta sekamas, nepriklausomai nuo jo procesinio statuso ikiteisminiame tyrime. Tai reiškia, jog asmenys gali dalyvauti procese arba būti su juo visiškai nesusiję¹²⁶. Antroji grupė – transporto priemonės. Transporto priemonių sekimu dažnai siekiama nustatyti vairuojamos transporto priemonės priklausomybę, jos maršrutus ir pan. Trečioji grupė - objektai. Objektai dažniausiai sekami dėl bendro

¹²¹ Gediminas Bučiūnas, „Sekimas ir asmens privatumas: kur riba?“, Mokslinės konferencijos pranešimų rinkinys, Visuomenės saugumas globalizacijos kontekste (2), (2010): 46, <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/16e5d9f3-7b26-477f-8600-9dbb45d1d62e/content>.

¹²² Ibid.

¹²³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. birželio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-94-895/2015“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1056404?id=20&item=doc&aktoid=1056404>.

¹²⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-168-594/2023“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2206736?id=20&item=doc&aktoid=2206736>.

¹²⁵ Ancelis, *supra note*, 97: 244.

¹²⁶ Ibid, 245.

pobūdžio informacijos gavimo, pavyzdžiui, norint patikslinti kai kuriuos turimus tyrimo duomenis, paneigiant galimas tyrimų versijas ir pan.

Kasacinis teismas yra pasisakęs, kad vertinant slapta sekimą kaip veiksmą, jo teisėtumas yra išskirtinai svarbus, tačiau *per se*, objekto stebėjimas nereiškia įstatymų ir/ar žmogaus teisių pažeidimų: „Pirmiau aptarti policijos pareigūnų veiksmai, kuriuos jie atliko, nustatydami nusikalstamą veiką padariusį asmenį, buvo panašūs į BPK reglamentuojamą slapta sekimą, tačiau teismų praktikoje (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-169-689/2018, 2K-6-1073/2020, 2K-6-1073/2020, 2K-8-1073/2021) yra išaiškinta, kad pats savaime kokio nors objekto stebėjimas yra bendrasis pažinimo metodas ir, jeigu juo nepažeidžiamos pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės, nėra draudžiamas veiksmas. Jeigu stebint objektą renkama informacija apie Konstitucijos ir įstatymų saugomas vertybes, tai toks stebėjimas turi būti atliekamas įstatymų nustatyta tvarka, pavyzdžiui, informacija apie privatų asmens gyvenimą gali būti renkama tik motyvuotu teismo sprendimu ir tik pagal įstatymą (BPK 160, 160 (1) straipsniai)“¹²⁷. Tai reiškia, kad galimi atvejai, kuomet pareigūnai gali rinkti bendro pobūdžio informaciją, nesant teismo sankcionuotiems veiksams.

Kaip minėta, pagal BPK 160 straipsnio 1 dalį, „ikiteisminio tyrimo teisėjas, gavęs prokuroro prašymą, gali paskirti asmens, transporto priemonės ar objekto sekimą. Ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartyje, ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro nutarime paskirti asmens ar transporto priemonės arba objekto sekimą turi būti nurodyta: 1) asmuo ar transporto priemonė arba objektas, kuris bus sekamas; 2) duomenys, pagrindžiantys būtinybę taikyti šią priemonę; 3) slapto sekimo trukmė“.¹²⁸ Kaip ir pirmiau aptartų procesinės prievartos priemonių atveju, turi egzistuoti ne tik teisinis, bet ir faktinis pagrindas – informacija ne apie bet kokią, o tik apie įstatyme nurodytą nusikalstamą veiką ar veikas, ir turi būti vykdoma tik siekiant surinkti duomenų apie tokią veiką (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-168-139/2015, 2K-P-94-895/2015)¹²⁹. Pabrėžtina, jog „prokurorai ir teisėjai gana dažnai procesiniuose dokumentuose slapto sekimo skyrimo faktiniam pagrindui išreikšti vartoja žodžių junginius „yra duomenų, leidžiančių manyti“ arba „tikslinga taikyti“¹³⁰. Akivaizdu, jog šiuose žodžių junginiuose yra tam tikras „tikėtumas“. Pripažintina, kad tikėtumas ir gautos ir/ar turimos informacijos patikimumas yra tiesiogiai susiję. EŽTT praktikoje matoma, kad „Pagrįstą įtarimą suponuoja faktų ar informacijos buvimas, kuris įtikintų objektyvų

¹²⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-9-387/2025“, infollex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2295733>.

¹²⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, *supra* note, 1.

¹²⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. balandžio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-82-1073/2020“, infollex, žiūrėta 2026 m. sausio 26 d., <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1871177?id=20&item=doc&aktoid=1871177>.

¹³⁰ Bučiūnas, *supra* note, 10: 170.

stebėtoją, kad asmuo gali būti padaręs teisės pažeidimą. Kas gali būti pripažinta kaip „pagrįstu“ priklausau nuo daugelio aplinkybių“¹³¹. Šios informacijos sferoje pridurtina ir tai, kad „bet kokia preliminarinė informacija sietina su išankstiniu nusikalstamu ketinimu privalo būti patikrinama“¹³².

Slaptas sekimas gali būti atliekamas kartu su kitais slaptais ikiteisminio tyrimo veiksmais. Iš teismų praktikos matyti, kad šis veiksmas dažnai yra atliekamas kartu su savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmais (BPK 158 str.). Kasacinis teismas pažymi, kad „slaptas sekimas nuo savo tapatybės neatskleidžiančių pareigūnų veiksmų skiriasi tuo, kad tai yra nekontaktinio pobūdžio veiksmas, kurio metu negalima įrengti ar turėti garso ir vaizdo įrangos bendraujant su asmeniu, nes tai turi būti daroma per atstumą, o ne per kitus asmenis, kurie realiai veikia kaip teisėsaugos pareigūnai“¹³³. Kitais žodžiais tariant, „pagal teismų praktiką BPK 158 straipsnyje numatytos procesinės prievartos priemonės taikymo metu galima užmegzti ryšius su asmenimis, tapusiais nusikalstamos veikos tyrimo objektais, šių kontaktų metu slapta daryti vaizdo ir garso įrašus ir pan.“¹³⁴. Iš esmės galima teigti, kad „slapto sekimo taikymo sąlygos: bendrosios (padaryta nusikalstama veika, pradėtas ikiteisminis tyrimas) ir specialiosios (pats tyrimo veiksmo tvirtintas statymu, jo trukmė, kokias nusikalstamas veikas leidžiama tirti, sankcionavimo būdai). Slapto sekimo taikymo sąlygos – objektyvioji kategorija, suteikianti teisę formaliai spręsti klausimą, ar konkrečiu atveju yra būtina ir tikslinga taikyti slapto sekimo veiksmą“¹³⁵.

Iš pateiktos informacijos apie slapčius ikiteisminio tyrimo veiksmus matome, kad dažnai jie atliekami kartu, t. y. derinami vienas su kitu. Kiekvienas iš BPK įtvirtintų slapčių veiksmų turi išskirtinę atlikimo eigą, metodus ir sankcionavimo tvarką. Darytina išvada, kad taikant minėtus veiksmus, juridiniai pagrindai iš esmės yra labai panašūs ar net vienodi, t. y. gauta ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis, grįsta motyvuotu prokuroro prašymu taikyti pavienį ar grupę neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmų, taip pat būtina tinkamai apibrėžti ir įvardinti ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartyje, kokie veiksmai gali būti atliekami. Faktinis pagrindas šių veiksmų atžvilgiu taipogi yra panašus. BPK 154, 158 ir 160 straipsniuose įtvirtintų veiksmų faktinis pagrindas yra objektyvūs duomenys, kurie leidžia pagrįstai manyti, jog nusikalstama veika yra galimai rengiama, daroma ar padaryta, taip pat,

¹³¹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1990 m. rugpjūčio 30 d., sprendimas byloje Flox, Campbell ir Hartley prieš Jungtinę Karalystę“, 280 punktas (Nr. 12244/86), hudoc, žiūrėta 2026 m. sausio 16 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57721%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57721%22]}).

¹³² „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. lapkričio 4 d., sprendimas byloje Bannikova prieš Rusiją“, 40 punktas (Nr. 18757/06), hudoc, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-101589%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-101589%22]}).

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, *supra note*, 109.

¹³⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-563/2007“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/81058?id=20&item=doc&aktoid=81058>.

¹³⁵ Bučiūnas, *supra note*, 10: 163.

turi būti atsižvelgiama į šių veiksmų taikymo tikslą, t. y. kitais būdais nėra galimybės gauti informacijos apie galimą nusikalstamą veiką. NVIV faktinis pagrindas egzistuoja tuomet, kai konkrečiam asmeniui yra siūloma padaryti nusikalstamą veiką arba dalyvauti joje.

2. SLAPTŲ (NEVIEŠO POBŪDŽIO) IKITEISMINIO TYRIMO VEIKSMŲ TAIKymo PROBLEMATIKA: TEISMŲ PRAKTIKOS ANALIZĖ

Technologiniam amžiui modernėjant akivaizdu, kad teisėsaugos institucijos taip pat turi prisitaikyti prie galimų teisinių, organizacinių ir kitų iššūkių, sankcionuojant slaptus ikiteisminio tyrimo veiksmus bei atsakyti į klausimą, kaip tokiu keliu gautus duomenis teisėtai panaudoti baudžiamajame procese? Todėl šiame darbe analizuojant teismų praktikos pavyzdžius, bus siekiama atsakyti, ar visuomet neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmai yra pasitelkiami kaip *ultima ratio* priemonė, ar konkrečiu atveju buvo būtinybė juos atlikti, ar buvo išnaudoti visi kiti proceso veiksmai, siekiant surinkti tyrimui reikšmingus duomenis, ar buvo gauta pakankamai pagrįstų duomenų dėl šių veiksmų sankcionavimo ir kt.

Vienas iš kertinių klausimų, sprendžiant slaptų ikiteisminio tyrimo veiksmų teisėtumo klausimą yra teisminė kontrolė. Remiantis BPK, prokuroras kreipiasi į ikiteisminio tyrimo teisėją su prašymu dėl leidimo atlikti tam tikrą slaptą ikiteisminio tyrimo veiksmą (išskyrus neatidėliotinus atvejus, nurodytus BPK 160 (1) straipsnyje). Neretai praktikoje kyla klausimų dėl prokuroro pateiktų argumentų, t. y. ar jie nėra tik formalūs, ar pakankamai pagrįsti ikiteisminio tyrimo medžiaga, bei ar to pakanka, kad būtų priimtas sprendimas taikyti neviešo pobūdžio veiksmus. Šiame darbe bus analizuojama, kaip teismai vertina prokuroro pateiktus argumentus. Taip pat, bus nagrinėjami kiti klausimai dėl duomenų, gautų atlikus slaptus ikiteisminio tyrimo veiksmus, panaudojimo baudžiamajame procese.

2.1. ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ TINKLAIS PERDUODAMOS INFORMACIJOS KONTROLĖ, JOS FIKSAVIMAS IR KAUPIMAS

Kaip jau buvo minėta, elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolė, jos fiksavimą ir kaupimą reguliuoja BPK 154 straipsnis ir KŽĮ 10 straipsnis. Teisės mokslininkai pažymi, kad „*elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolės, jos fiksavimo ir kaupimo esmė yra stebėti dviejų asmenų, nutolusių vienas nuo kito materialioje erdvėje šimtus, tūkstančius kilometrų, bendravimą, perimant elektroninių ryšių tinklais perduodamą įvairaus pobūdžio informaciją (duomenis) tiek žodine, tiek užrašyta simbolių, ženklų pagalba. Stebėjimas yra vykdomas kryptingai, bet vietoj tiesioginio, vizualaus stebėjimo yra stebima elektroninės įrangos pagalba, t. y. susipažįstama su asmenų perduodamos informacijos (duomenų) turiniu elektroninių ryšių tinklais*

*elektroninėje/kibernetinėje erdvėje realiuoju laiku*¹³⁶. Pridurtina ir tai, kad „elektroninių ryšių perduodamos informacijos kontrolė, fiksavimas ir kaupimas vyksta realiuoju laiku kibernetinėje erdvėje, slapta aptinkant, perimant ir užfiksuojuant asmenų perduodamos per laidinius ir belaidžius tinklus (naudojant radiją, palydovinį ryšį), tarpusavyje sujungtais ryšio priemonėmis informacijos (duomenų) turinį“¹³⁷. Kitaip tariant, sankcionuoti asmens pokalbiai, t. y. tiek įeinantys, tiek ir išeinantys skambučiai, tekstiniai pranešimai ir pan., yra kaupiami bei klausomi, pasitelkiant neviešo pobūdžio metodus. Tokiais atvejais didelę teisinę reikšmę turi ir kriptuotos programos, naudojamos mobiliuosiuose įrenginiuose. Pavyzdžiui, LAT sprendė klausimą, kuomet buvo ginčijamas iš elektroninio ryšio (šifruotos) komunikacijos platformos „Sky ECC“ gauti duomenys. „<...> apeliacinės instancijos teismo nutartyje, programos „Sky ECC“ duomenys savo esme atitinka elektroninių ryšių tinklais perduodamą informaciją, kurios kontrolės, fiksavimo ir kaupimo reikalavimus Lietuvoje nustato BPK 154 straipsnis. Pagal minėto straipsnio nuostatas, tam, kad byloje esantys telekomunikacijų duomenys būtų pripažinti įrodymais byloje, turi būti nustatytas teisinis bei faktinis jų naudojimo pagrindas, t. y. dėl tokių duomenų rinkimo, fiksavimo ir kaupimo būtų priimta ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis ir egzistuojant pagrindas manyti, kad tokiu būdu galima gauti duomenų apie rengiamą, daromą ar padarytą labai sunkų, sunkų ar apysunkį nusikaltimą arba apie nesunkius nusikaltimus, nurodytus kituose išvardytuose BK straipsniuose (BPK 154 straipsnio 1 dalis)“¹³⁸. Šioje byloje nustačius, kad tam tikra dalis gautų „Sky ECC“ programos duomenų buvo susiję su atliekamu ikiteisminiu tyrimu „<...>, ir kad T. V., M. V., M. M. tarpusavyje bendravo naudodamiesi „Sky ECC“ programa, jiems yra suteikti unikalūs identifikatoriai ir 2022 m. birželio 2 d. dar kartą buvo kreiptasi į Prancūzijos teisėsaugos institucijas, kad būtų galima šiuos duomenis naudoti nagrinėjamoje baudžiamojoje byloje“¹³⁹. Be to, remiantis asmenine autoriaus darbine patirtimi, nurodytina ir tai, kad šifruotų ar kriptuotų duomenų perdavimas yra sudėtingas. Dažnai tokių duomenų perėmimas vyksta taikant skirtingų neviešo pobūdžio veiksmų „kombinacijas“, kurių pagalba yra gaunama visa arba dalis ikiteisminiam tyrimui reikšmingos medžiagos.

Taikant elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolę, jos fiksavimą ir kaupimą, privalu atsižvelgti į šio veiksmo taikymo faktinį pagrindą bei į galimus teisės į privatumą pažeidimus, numatytus ŽTK 8 straipsnyje. Žvelgiant į EŽTT formuojamus reikalavimus matome, kad neviešo pobūdžio priemonės taikomos tik išimtiniais atvejais, todėl privalomas teisinis aspektas –

¹³⁶ Bučiūnas, *supra note*, 10: 71.

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-181-788/2025“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2355417>.

¹³⁹ *Ibid.*

motyvuotas teismo sprendimas, kuris turi būti pagrįstas konkretaus tyrimo medžiaga. Tai yra esminis pagrindas, siekiant išvengti neteisėto asmens teisių ir laisvių pažeidimo, tuo pačiu ir prevencinė priemonė dėl galimo pareigūnų piktnaudžiavimo. EŽTT praktikoje buvo nagrinėtinas atvejis, kuomet nacionalinėje teisėje buvo privalomai įtvirtinta pareiga motyvuoti sprendimus dėl neviešo pobūdžio veiksmų, tačiau iš esmės, ikiteisminio tyrimo teisėjo priimti sprendimai buvo labai formalūs ir lakoniški bei argumentuoti tik prokuroro prašymu taikyti slaptus veiksmus. EŽTT pasisakė, kad tokios situacijos iš esmės prieštarauja įstatyme įtvirtintiems reikalavimams bei tuo pačiu suteikia daug „erdvės“ piktnaudžiavimui. Šioje byloje teismas konstatavo, kad ŽTK 8 straipsnis buvo pažeistas¹⁴⁰. Kitoje EŽTT byloje nagrinėtinas atvejis, kuomet elektroninių ryšių tinklais perduodama informacijos kontrolė buvo sankcionuota, remiantis tiek prokuroro prašymu, tiek ir policijos pranešimais, kuriuos ikiteisminio tyrimo teisėjas vertino kaip reikšmingus. Teismo sprendimas sankcionuoti veiksmo atlikimą buvo pateikiamas tarsi su nuorodomis į kitus dokumentus. Šiuo atveju EŽTT nustatė, kad tiek prokuroro prašyme, tiek policijos pranešimuose pateikta informacija buvo reali ir motyvuota, taip pat pridūrė, jog asmuo, kuriam buvo taikyti šie veiksmai, turėjo galimybę juos ginčyti. Todėl, jų taikymas buvo teisėtas ir nepažeidė ŽTK 8 straipsnio¹⁴¹. Apibendrinant, byloje *Dragojević prieš Kroatiją* išryškėjo problema dėl formalaus ir iš dalies nemotyvuoto teismo sprendimo, o byloje *Panarisi prieš Italiją* buvo pabrėžtas ne motyvų kiekis, bet jų realumas. Taigi sprendimų motyvavimui keliama aukšti reikalavimai, todėl būtina nurodyti tinkamus ir objektyvius duomenis.

¹⁴⁰ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. sausio 15 d., sprendimas byloje Dragojević prieš Kroatiją 102 punktą (Nr. 68955/11), hudoc, žiūrėta 2026 m. sausio 26 d., <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-150298%22%5D%7D>].

tikslais¹⁴³. Teismas šiuo atveju pasisakė, kad galimybė taikyti neviešo pobūdžio veiksmus, šiuo atveju telefoninių pokalbių kontrolę, laikomas kišimusi į privatų asmens gyvenimą, nes būtent tokios priemonės teisėsaugos įstaigoms leidžia „gyventi kito žmogaus gyvenimą“, t. y. apie jį kaip privatų asmenį, galima sužinoti absoliučiai viską. Taip pat EŽTT nurodė, jog tokių priemonių taikymas negali būti grindžiamas vien tik abstrakčiais, bendro pobūdžio, įstatyme nenumatytais pagrindais. Tokiais atvejais privalomas ir faktinis pagrindas, kuris pagrįstai leistų manyti, jog konkretaus asmens atžvilgiu, tokio pobūdžio priemonės gali būti taikomos. LAT taip pat pasisako, kad „*sprendžiant, ar yra faktinis pagrindas sankcionuoti BPK 154 straipsnyje nurodytą priemonę, be kita ko, turi būti patikrinama: 1) ar yra pagrindas manyti, kad tokiu būdu galima gauti duomenų apie BPK 154 straipsnio 1 dalyje nurodytus nusikaltimus ar šio straipsnio 3 dalyje nurodytus nesunkius nusikaltimus (esant šio straipsnio 3 dalyje nurodytoms sąlygoms), arba ar yra pavojus, kad nukentėjusiajam, liudytojui ar kitiems proceso dalyviams arba jų artimiesiems bus panaudotas smurtas, prievartavimas ar kitokios neteisėtos veikos; 2) ar nėra galimybės kitais būdais nustatyti faktus, ar šių faktų nustatymas kitais būdais būtų žymiai sudėtingesni*“¹⁴⁴.

Žvelgiant į LAT praktiką matome, kad „<...> ikiteisminio tyrimo medžiagoje esančiais duomenimis nustatyta, kad A. P. ir E. I. telekomunikacijų priemonėmis bendrauja ne tik su savo artimaisiais (mama, tėvu), bet ir su kitais asmenimis (pvz. teta, asmeniu, kurio mobiliojo telefono Nr. <...>), dėl to prokuroras prašo leisti kontroliuoti šių telefono numerių abonentų telekomunikacijų tinklais perduodamos informacijos turinį ir daryti įrašus“¹⁴⁵. Teismas šiuo atveju nurodė, kad „yra pagrindas manyti, kad taikant šių procesinę prievartos priemonę bus klausoma ne tik įtariamųjų ir jų artimųjų pokalbių, bet įtariamųjų artimiesiems skambinusių kitų asmenų, kurie visiškai nesusiję su įtariamaisiais ir tiriama nusikalstama veika, pokalbių. Dėl to daroma išvada, kad taikant BPK 154 straipsnyje numatytą procesinę prievartos priemonę nebus užtikrintos su bylos tyrimu visiškai nesusijusių asmenų konstitucinės teisės į privatų gyvenimą. Būtent, siekiant užtikrinti šių, su byla nesusijusių asmenų, teisės į privatumą užtikrinimą, ikiteisminio tyrimo teisėja pagrįstai neleido pasiklausyti elektroninių ryšių tinklais perduodamų G. P., I. P. ir nenustatytų asmenų telefoninių pokalbių su įtariamaisiais A. P. ir E. I.“¹⁴⁶. Kitoje byloje LAT išaiškino, kad neviešo pobūdžio

¹⁴³ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. sausio 16 d., sprendimas byloje Szabo ir Vissy prieš Vengriją 13 punktas (Nr. 68955/11), hudoc, žiūrėta 2026 m. sausio 26 d., <https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22appno%22:%2237138/14%22,%22documentcollectionid%22:%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-160020%22}}>.

¹⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 129.

¹⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo apžvalga, *supra note*, 95: 14.

¹⁴⁶ *Ibid.*

priemonių taikymas turi būti pagrįstas objektyviais, patikrintais ir individualios situacijos duomenimis, o nesiremiant tik abstrakčių frazių formuluotėmis¹⁴⁷.

Kitas vertintinas aspektas - nesurinkta pakankamai duomenų apie nusikalstamą veiką, kuris negali būti laikytinas pagrįstu motyvu apriboti privataus gyvenimo neliečiamumą. Pavyzdžiui, ikiteisminis tyrimas buvo atliekamas dėl veikos, numatytos BK 312 straipsnio 2 dalyje, tačiau konkrečiai dėl rengimosi daryti BK 170 straipsnyje įtvirtintą nusikalstamą veiką, pakankamai duomenų nebuvo surinkta. LAT nurodė, kad „prokurorės siekis nustatyti visus asmenis, galbūt besirengiančius padaryti naują Lietuvos ir Lenkijos visuomenėje rezonansą sukelsiantį BK 170 straipsnyje numatytą nusikaltimą, negali būti laikytinas pagrįstu motyvu, leidžiančiu suvaržyti asmens konstitucines teises ir apriboti jo privataus gyvenimo neliečiamumą. Apygardos teismas pažymi, kad klausimas dėl leidimo prokurorui atlikti veiksmus, numatytus BPK 154 straipsnyje, gali būti svarstomas tik esant objektyviems duomenims dėl šios procesinės prievartos priemonės panaudojimo būtinumo. Tuo tarpu baudžiamojo proceso tikslai gali būti pasiekti atliekant kitus BPK numatytus ikiteisminio tyrimo veiksmus“¹⁴⁸. Be to, prokurorė neprašė „sankcionuoti įtariamųjų pokalbių pasiklausymo jiems skambinant iš pataisos namų telefono, kai jiems tokia teisė suteikiama, o prašo leisti klausyti pokalbių tų asmenų, kuriems galbūt skambins įtariamieji. Tai rodo, kad siekiama klausytis pokalbių įtariamiesiems skambinant iš neteisėtai laikomų telefonų. Atsižvelgiant į tai, yra pagrindas manyti, kad užfiksavus pokalbius tarp įtariamųjų ir jų artimųjų, įtariamiesiems naudojantis neteisėtai laikomu mobiliojo ryšio telefonu, abejotina, kad bus galimybė konstatuoti, jog tų pokalbių metu girdimas būtent įtariamųjų balsas, juo labiau tokį įrašą panaudoti kaip lyginamąjį pavyzdį“¹⁴⁹. Akivaizdu, kad šios neviešo pobūdžio priemonės taikymas neapibrėžtam asmenų ratui nėra galimas. Tai reiškia, kad prašyme ar teikime, kurį rengia prokuroras, turi būti įtvirtinti ir apibrėžti aiškūs tikslai, bei pateikiami objektyvūs duomenys, kurie pagrįstų šios priemonės ultima ratio taikymą. Tokie reikalavimai taikomi ir pratęsiant jau sankcionuotus veiksmus. Pavyzdžiui, „Vilniaus apygardos prokuratūros 2014 m. rugpjūčio 21 d. nutarimo dėl informacijos apie privatų asmens gyvenimą sunaikinimo matyti, kad Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. gegužės 22 d. nutarties pagrindu atliekant mobiliojo ryšio telefono abonento telekomunikacijų tinklais perduodamos informacijos kontrolę ir įrašų darymą, tyrimui reikšmingų duomenų nebuvo gauta. Tyrimui reikšmingų duomenų nebuvo gauta ir Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. birželio 18 d. nutartimi pratęsus šios

¹⁴⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. birželio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-303-699/2015“, infollex, žiūrėta 2026 m. sausio 26 d., <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1055782?id=20&item=doc&aktoid=1055782>.

¹⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo apžvalga, *supra* note, 95: 14.

¹⁴⁹ *Ibid.*

procesinės prievartos priemonės taikymo terminą nuo 2013 m. birželio 22 d. iki 2013 m. rugpjūčio 22 d. <...>. Taigi akivaizdu, kad testai elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolę – klausytis A. F. pokalbių – nebuvo pakankamo objektyvaus pagrindo“¹⁵⁰.

Analizuojant problemas, kylančias taikant BPK 154 straipsnyje įtvirtintą veiksmą, susiduriama su jo taikymo metu gautų duomenų pripažinimo įrodymais iššūkiais. EŽTT akcentuoja, jog ŽTK iš esmės neįtvirtina konkrečių kriterijų, kuriais remiantis gali būti sprendžiama dėl įrodymų leistinumo, nes šiuos klausimus sprendžia nacionaliniai teismai, taikant nacionalinės teisės nuostatas, todėl neteisėtai gauti įrodymai, *per se* nelemia ŽTK pažeidimų¹⁵¹. Be to, EŽTT nurodo, jog jei įrodymai gauti neteisėtu būdu, tai nereiškia, jog jie bus nevertinami ar pripažįstami neleistiniais, nes visa tai turi būti vertinama per sąžiningo proceso visumą¹⁵² (angl. k. *fairness of proceedings as a whole*“), t. y. ar asmuo galėjo juos ginčyti, ar turėjo teisę susipažinti su gautais duomenimis ir pan.

Remiantis LAT praktika, „*baudžiamajame procese įrodymais taip pat laikytini tokie duomenys, kurie gauti apie asmens, dėl kurio buvo atliekama slapta elektroniniais ryšiais (telekomunikacijų tinklais) perduodamos informacijos turinio kontrolė, nusikalstamos veikos bendrininkus ar kitus su jo daroma nusikalstama veika susijusius asmenis*“¹⁵³. Taip pat, teismų praktikoje ne kartą yra nurodyta, jog „*kad ir tais atvejais, kai duomenis surenka valstybės institucijos ar pareigūnai (ikiteisminio tyrimo pareigūnas, prokuroras, ikiteisminio tyrimo teisėjas, teismas), būtina patikrinti, ar jie gauti įstatyme nustatytu būdu (principas „leidžiama tai, kas nustatyta įstatyme“)* ir ar nebuvo pažeista įstatyme nustatyta duomenų gavimo tvarka. Tokiu atveju BPK ir kiti įstatymai griežtai reglamentuoja tokių duomenų rinkimo tvarką ir sąlygas, kaip antai kontroliuojant elektroniniais ryšiais perduodamą informaciją (BPK 154 straipsnis) <...> kai tam reikalingas prokuroro nutarimas (BPK 160 (1) straipsnis) ar ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis ir kt.“¹⁵⁴. Pridurtina, jog „*pagrindinė prielaida tinkamai įvertinti slapto tyrimo veiksmų metu gautų duomenų leistinumą, taip pat ir patikimumą yra bylą nagrinėjančiam teismui, taip pat ir kitiems proceso dalyviams, aiškus faktinis ir teisinis tokių veiksmų atlikimo pagrindas. Kasacinės instancijos teismo praktikoje byla po bylos formuojami reikalavimai, susiję su faktiniu ir teisiniu slapto tyrimo veiksmų pagrindais: sankcionavimo forma ir turiniu, taip pat jų realizavimo proporcingumu, trukme,*

¹⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo apžvalga, *supra note*, 95: 18.

¹⁵¹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1988 m. liepos 12 d., sprendimas byloje Schenk prieš Šveicariją 28 punktą (Nr. 10862/84), hudoc, žiūrėta 2026 m. sausio 26 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57572%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57572%22]}).

¹⁵² *Ibid.*

¹⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, *supra note*, 123.

¹⁵⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. lapkričio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-165-648/2021“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 26 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2038424?id=20&item=doc&aktoid=2038424>.

ikiteisminio tyrimo pradėjimo laiku ir kt.”¹⁵⁵. Pavyzdžiui, V. G. buvo nuteistas pagal BK 222 straipsnio 1 dalį už tai, kad, būdamas UAB direktorius bei atsakingas už UAB buhalterinės apskaitos tvarkymą, apskaitos dokumentų išsaugojimą, apgaulingai tvarkė UAB buhalterinę apskaitą laikotarpiu <...> pažeisdamas įvairių įstatymų ir Vyriausybės nutarimų nuostata¹⁵⁶. Teismo nutartyje sprendimas leisti atlikti V. G. pokalbių telefonu kontrolę, buvo „*motyvuotas tuo, kad, vykdamas informacijos, perduodamos naudojamais judriojo ryšio telefonais, kontrolę, galima gauti duomenų apie padarytą nusikaltimą, nustatytą BK 176 straipsnio 1 dalyje. <...> leidimo vykdyti V. G. pokalbių telefonu kontrolę siekiant gauti duomenų ir apie BK 222 straipsnio 1 dalyje nurodytą nusikalstamą veiką nebuvo prašoma*”¹⁵⁷. Vėliau V. G. buvo nuteistas pagal BK 222 straipsnio 1 dalį, todėl teismas gautus duomenis, pripažino neteisėtais.

Šiame darbe taip pat glaustai pasisakytina ir dėl ikiteisminio tyrimo bei kriminalinės žvalgybos santykio, sankcionuojant analizuojamą veiksma. Remiantis teismų praktika, galime teigti, kad kriminalinės žvalgybos tyrimui nėra keliami tokie „aukšti“ objektyvumo standartai. Tačiau pradėjus ikiteisminį tyrimą, dalis kriminalinės žvalgybos tyrimo informacijos, tokios kaip nutartys, leidžiančios atlikti KŽĮ įtvirtintus neviešo pobūdžio veiksmus, nutarimai dėl kriminalinės žvalgybos tyrimo pradėjimai ir pan., gali būti išslaptinami teismo prašymu.

Dažnai gynyba ginčija kriminalinės žvalgybos tyrimo teisėtumą. LAT yra pasisakęs, kad „<...> *informacija, pakankama konstatuoti, kad yra faktinis pagrindas atlikti kriminalinės žvalgybos veiksmus, neturi ir negali būti tokio lygio, kokia yra pakankama ir būtina ikiteisminiam tyrimui pradėti*“¹⁵⁸. Su šia formuojama teismų praktika sutiktina, tiek įvertinant ir skirtingų šių tyrimo stadijų tikslus, tiek ir neviešą tyrimo pobūdį, tačiau kaip ir buvo minėta, teismo nagrinėjimo metu kyla ginčai dėl kriminalinės žvalgybos tyrimo pradėjimo neteisėtumo.

Plėtojant šią temą, išskirtinas kitas labai svarbus aspektas – duomenų, kurie gali būti reikšmingi ikiteisminiam tyrimui, pateikimas protokole. Pasisakytina, kad tik nuo pareigūno ar jų grupės priklauso, kokie duomenys atsispindės elektroniniais ryšiais perduodamos informacijos kontrolės, jos fiksavimo ir kaupimo protokoluose. Informacija, kuri gaunama šio veiksmo pagalba ne visuomet yra reikšminga. Kyla klausimas, kaip yra atskiriama, t. y. kuri informacija yra reikšminga,

¹⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*: 20.

¹⁵⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. spalio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-628/2023“, infollex, žiūrėta 2026 m. vasario 11 d., <https://www.infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&Aktoid=2197003&cid=85757>.

¹⁵⁷ *Ibid.*

¹⁵⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2025 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-89-381/2025“, infollex, žiūrėta 2026 m. vasario 11 d., <https://www.infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2318975?id=20&item=doc&aktoid=2318975>.

o kuri ne? Gauti duomenys visuomet yra vertinami su visa informacija, surinkta ikiteisminio tyrimo metu. LAT praktikoje pasisakoma, kad „tai, kad dalis duomenų, gautų taikant neviešo pobūdžio procesines prievartos priemones nagrinėjamoje byloje buvo sunaikinta kaip nereikšminga, savaime nereikia šių priemonių taikymo neproporcingumo“¹⁵⁹. Duomenys ir garso įrašai, kurie neturi reikšmės tyrimui, „kurie nėra bendroje laikmenoje su reikšmingais bylai duomenimis ir įrašais, prie bylos nepridedami ir tuoj pat prokuroro nutarimu sunaikinami surašius atitinkamą aktą. Taigi ikiteisminio tyrimo subjektai, siekiant išvengti baudžiamųjų bylų apkrovimo nereikšmingais bylai dokumentais, neturi pareigos į bylos medžiagą įtraukti visus ikiteisminio tyrimo metu surinktus duomenis“¹⁶⁰. Esminis šios problemos aspektas yra toks, kad duomenys, kurie yra gaunami, yra vertinami labai subjektyviai, ir tai kelia riziką ne tik pačio tyrimo baigčiai, tačiau gali būti įžvelgiamos net korupcinės rizikos. Esant tokiai situacijai, atsižvelgiama į BPK 154 straipsnio 8 dalyje arba 161 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas nuostatas, kuriose nurodomas informacijos naikinimas, jeigu ji nėra reikšminga tyrimui. Be to, atsižvelgtina ir į Generalinio prokuroro rekomendacijų 85 punktą, „pagal BPK 161 straipsnio 2 ir 3 dalis naikinama informacija apie privatų asmens gyvenimą ir informacija, kuri nebus naudojama baudžiamajame procese kaip neturinti su juo ryšio, gauta atlikus ne tik slaptus ikiteisminio tyrimo veiksmus, bet ir atlikus kitus tyrimo veiksmus, pateikta kitų proceso dalyvių ar gauta kitų įstatymų pagrindu (pvz., Kriminalinės žvalgybos įstatymo) ir perkelta į baudžiamąją bylą“¹⁶¹. Akcentuotina, kad prokuroro vaidmuo šioje situacijoje yra ypač svarbus. Kitaip tariant, prokuroras turi būti aktyvus ir sužinojęs, jog informacija su tyrimu yra nesusijusi, organizuoti jos sunaikinimą.

Apibendrinant aukščiau pateiktą EŽTT, LAT teismų praktikos pavyzdžių analizę, išskirtinos problemos, kurios yra susijusios su BPK 154 straipsnyje įtvirtinto veiksmo teisiniu ir faktiniu pagrindais (teismų nutarčių turinys, jų tinkamas pagrindimas, gautų duomenų pripažinimas įrodymais). Daugiausiai problemų kyla dėl to, kad prokurorai netinkamai argumentuoja būtinumą taikyti BPK 154 straipsnyje įtvirtintą veiksmą, t. y. nepateikiami duomenys pagrindžiantys individualios situacijos aplinkybes, ir dėl to dažnai prašymo turinys yra pagrįstas abstrakčiomis formuluotėmis. Nustačius duomenų rinkimo ir/ar gavimo pažeidimus, kuriais grindžiama teismo nutartis, vertinama, ar tie pažeidimai yra esminiai. Tokiais atvejais, atsižvelgiama į tai, ar buvo užtikrintos kaltinamojo teisės ir pan.

¹⁵⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. kovo 22 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-79-697/2022“, infollex, žiūrėta 2026 m. vasario 11 d., https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2069241#B_0.

¹⁶⁰ „Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 10 d. nutartis, priimta baudžiamojame byloje Nr. 1A-579/2014“, infollex, žiūrėta 2026 m. vasario 11 d., https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/940195#B_0.

¹⁶¹ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymas, *supra note*, 24.

2.2. SAVO TAPATYBĖS NEATSKLEIDŽIANČIŲ IKITEISMINIO TYRIMO PAREIGŪNŲ VEIKSMAI

Nagrinėjant teismų praktikos pavyzdžius dėl savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmų (BPK 158 str.) taikymo, bus siekiama nurodyti dažniausiai gynybos ginčijamus aspektus. Vertinant šio veiksmo pagrindu gautus duomenis, dažnai susiduriama su problemomis, kurios susijusios su provokacijos ribomis, gautų duomenų leistinumumu, taip pat su tuo, kad teismo nutartyse dėl veiksmo taikymo nėra konkrečiai įvardijami veiksmai, kuriais įgyvendinamas neviešo pobūdžio veiksmas, t. y. nenurodoma, kokiais būdais bus gauti duomenys.

Savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmai iš esmės yra pripažįstami teisėtais tik esant nustatytoms sąlygoms. Pirmoji – ikiteisminio tyrimo teisėjo leidimas (motyvuota nutartis), nurodyta BPK 158 straipsnio 2 dalyje. Antroji - atliekant šiuos veiksmus, turi būti laikomasi įstatymo reikalavimų, tai reiškia, kad atliekant minėtus veiksmus, draudžiama provokuoti kitą asmenį padaryti nusikaltimą (BPK 158 str. 4 d.). Kasacinės instancijos teismas yra nurodęs, jog „leidimas atlikti slaptus tyrimo veiksmus turi būti kiek įmanoma tikslesnis, kad proceso dalyviai ir būtų nagrinėjantys teismai galėtų įvertinti tų veiksmų teisėtumą (teisinį pagrindą) ir pagrįstumą (faktinį pagrindą), būtent, būtų aišku, kokie veiksmai, kur, prieš kokius asmenis, kiek laiko galėjo būti vykdomi“¹⁶². Pavyzdžiui, be kita ko, byloje buvo ginčijama tai, kad teismo nutartyje, kuria leista atlikti slaptus veiksmus, pastarieji nebuvo konkrečiai apibrėžti, t. y. nenurodyti patekimo metodai, pareigūnų elgesys jų metu ir kiti aspektai. Šią „problema“ akcentuoja ir dalis baudžiamosios teisės mokslininkų. Antai, R. Ažubalytė išskiria, kad metodai, kurie taikomi šiam veiksmui yra pernelyg abstraktūs¹⁶³. L. Belevičius taip pat pasisako, kad šios normos taikymo ir/ar įgyvendinimo metodai yra per plačiai apibrėžiami¹⁶⁴. Darbo autoriaus požiūriu pasisakytina, kad jei teismo nutartyse būtų įvardijami metodai ir/ar būdai, kuriais yra atliekami neviešo pobūdžio veiksmai, šie veiksmai prarastų prasmę, t. y. jie nebūtų efektyvus, taikant juos ikiteisminiame tyrime.

Kitas aspektas, kurį verta aptarti - teismų praktikoje nėra tiesiogiai įvardijama, jog pertekliai duomenys, kurie įtraukiami į teismo nutartį, nėra priimtini. Tai reiškia, kad teismo nutartyse turi būti nurodomi tik tie duomenys, kurie patvirtina teisinį ir faktinį veiksmų atlikimo pagrindus ir apibrėžia

¹⁶² Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 115.

¹⁶³ Ažubalytė, *supra note*, 9: 286.

¹⁶⁴ Linas Belevičius, „Procesinių prievartos priemonių teisėtumo ir jų taikymo metu gautų įrodymų leistinumumo probleminiai aspektai“, *Baudžiamasis procesas: nuo teorijos iki įrodinėjimo*, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011), 350.

veiksmų atlikimo apimtį¹⁶⁵. EŽTT byloje *Karaman v. Germany*¹⁶⁶ pasisakė, kad teismai turi pateikti teismo nutartyse tik tiek informacijos ir aplinkybių, kiek yra būtina spręsti atitinkamus klausimus. Dėl teismo nutarčių turinio peržengimo pasisako ir kasacinis teismas, kuomet: „Iš nagrinėjamoje byloje esančios medžiagos matyti, kad dėl BPK 158 ir 159 straipsniuose nurodytų procesinių prievartos priemonių taikymo Vilniaus miesto apylinkės teismo ikiteisminio tyrimo teisėjas 2019 m. balandžio 3 d. priėmė dvi nutartis; pagal šias nutartis vykusių 2019 m. balandžio 10 d., 2019 m. balandžio 18 d., 2019 m. balandžio 30 d., 2019 m. birželio 6 d., 2019 m. birželio 18 d. E. P. susitikimų su A. V. metu šios ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartyse nurodomos priemonės buvo vykdomos kartu, t. y. pareigūnas E. P. atliko tyrimą neatskleisdamas savo tapatybės ir imitavo nusikalstamas veikas atitinkančius veiksmus“¹⁶⁷. Tačiau gynėjas ginčijo šias teismų nutartis, nes nebuvo suteiktas „leidimas imituoti BK 225–227 straipsniuose nurodytas veikas (nutartimi nebuvo leista tartis ar priimti pinigus iš A. V.). Todėl, priimdamas kyšį 2019 m. balandžio 18 d. ir 2019 m. birželio 18 d. susitikimų su A. V. metu, E. P. peržengė 2019 m. balandžio 16 d. nutartimi patvirtintų NVIV ribas“¹⁶⁸. Panašiai yra aiškinama ir dėl nutarčių, kuriomis sankcionuojami kriminalinės žvalgybos veiksmai. „Nutarties rezoliucinėje dalyje turi būti tiksliai nurodyta sankcionuojamų operatyvinių (autorius pastaba. Šiuo metu – kriminalinės žvalgybos) veiksmų pavadinimas, turinys, apimtis, laikas ir asmuo ar asmenys, prieš kuriuos leidžiama atlikti operatyvinius veiksmus. Kriminalinės žvalgybos veikloje netoleruotina, kai teismas nutarties rezoliucinėje dalyje tik perrašo prokuroro teikimo rezoliucinę dalį ir atitinkamą operatyvinės veiklos (autorius pastaba. Šiuo metu – kriminalinės žvalgybos) įstatymo straipsnį, nenurodydamas, kokie konkretūs veiksmai, priemonės ir kokia apimtimi gali būti vykdomi prieš asmenį“¹⁶⁹. Pavyzdžiui, nors nutartyje ir buvo nurodoma „apie vaizdo ir garso įrašymo priemonių naudojimą, o ne įrengimą, tačiau iš to, kad šia nutartimi taip pat duotas leidimas slaptai patekti į šias patalpas, natūraliai išplaukia išvada, kad minėtų priemonių naudojimas apima ir jų įrengimą“¹⁷⁰. Tokie nutarčių „trūkumai“ konstatuojami ir naujesnėse bylose „<...> nors Tauragės apylinkės teismo ikiteisminio tyrimo <...> nutartyje nurodomas tik vaizdo ir garso įrašymo priemonių naudojimas, o įrengimas konkrečiai nėra įvardytas (tai vertintina kaip trūkumas), tačiau iš to, kad šia nutartimi taip pat duotas leidimas slaptai patekti tiek į patalpas, tiek į automobilį, natūraliai daroma išvada, jog

¹⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 115.

¹⁶⁶ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. liepos 7 d., sprendimas byloje *Karaman prieš Vokietiją*“, 63-65 punktai (Nr. 14103/10), hudoc, žiūrėta 2026 m. vasario 11 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-141197%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-141197%22]}).

¹⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 102.

¹⁶⁸ *Ibid.*

¹⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 20.

¹⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*: 23.

*minėtų priemonių naudojimas apima ir jų įrengimą, nes slapta klausomų pokalbių kontroliavimas ar fiksavimas be tinkamos aparatūros įrengimo yra neįmanomas*¹⁷¹.

Analizuojant šį veiksmą, privalu aptarti probleminius klausimus dėl provokacijos. Pažymėtina, jog „nagrinęjant bylą teisme valstybės institucijoms tenka našta paneigti gynybos argumentus dėl provokavimo (nebent tie argumentai būtų visiškai neįtikinami); tai gali būti padaryta tik vadovaujantis rungimosi principu, ištyrus įrodymus apie kaltinamojo elgesį prieš sankcionuojant specialius veiksmus prieš jį; tikrinant, ar kaltinamasis nebuvo išprovokuotas padaryti nusikalstamą veiką, būtina nustatyti: a) priežastis, dėl kurių buvo nuspręsta vykdyti operaciją; b) pareigūnų dalyvavimo darant nusikalstamą veiką laipsnį ir c) kaltinamajam taikyto provokavimo ar spaudimo pobūdį“¹⁷². Taigi sprendžiant, ar nebuvo naudota provokacija, būtina nustatyti, ar taikant neviešo pobūdžio veiksmus, buvo prisijungta jau prie daromos nusikalstamos veikos, kas pirmasis parodė iniciatyvą, t. y. kaltinamasis asmuo ar pareigūnai¹⁷³. Pavyzdžiui, byloje pareiškėjas buvo nuteistas už kyšininkavimą, tačiau EŽTT nustatė, kad iniciatyva atlikti nusikalstamą veiką kilo ne iš pačio asmens, o iš pareigūnų, kurie veikė kaip slaptieji agentai¹⁷⁴.

Vienoje iš EŽTT sprendimų buvo suformuluoti fundamentalūs aiškinimai dėl provokacijos taikant slapto pobūdžio veiksmus, kurie yra aktualūs ir šiandien. Šioje byloje buvo nustatyta, kad pareigūnai, veikdami slapta, kreipėsi į asmenį ir prašė parduoti jiems narkotinių medžiagų, tačiau iniciatyva parduoti šias medžiagas kilo iš pačių pareigūnų, nes asmuo, nebuvo žinomas policijai kaip narkotinių medžiagų platintojas. EŽTT nurodė, kad 1) slapti pareigūnų veiksmai gali būti taikomi tik tuomet, kai esama objektyvios informacijos, kuri pagrindžia įtarimus dėl galimai asmens vykdomos nusikalstamos veikos, 2) griežtai draudžiama inicijuoti nusikaltimą ar jį skatinti, 3) atsižvelgiant į tyrimo duomenis, turi būti vertinama ar pareigūnų atlikti veiksmai turėjo lemiamos įtakos sprendimo priėmimui, 4) teismai, konstatavę provokacijos faktą, privalo tai pripažinti ŽTK 6 straipsnio pažeidimu¹⁷⁵. Taip pat Lietuvos teismų praktikoje, kaip jau buvo minėta, ne kartą buvo konstatuota,

¹⁷¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. balandžio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-83-719/2024“, infoplex, žiūrėta 2026 m. vasario 11 d., <https://www.infoplex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=2240876&cid=87311>.

¹⁷² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-P-6/2008“, inforex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www-inforex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/92022?id=20&item=doc&aktoid=92022>.

¹⁷³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-233-654/2023“, infoplex, žiūrėta 2026 m. vasario 11 d., <https://www-infoplex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/2199433?id=20&item=doc&aktoid=2199433>.

¹⁷⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismas, *supra* note, 77: 23.

¹⁷⁵ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1998 m. birželio 9 d., sprendimas byloje Teixeira de Castro prieš Portugaliją“, 34-39 punktai (Nr. 44/1997/828/1034), hudoc, žiūrėta 2026 m. vasario 11 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22itemid%22:\[%22001-58193%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22itemid%22:[%22001-58193%22]}).

jog „*neviešo pobūdžio tyrimo veiksmai turi būti atliekami iš esmės pasyviu būdu, t. y. asmuo, atliekantis nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus, pagal baudžiamojo proceso įstatymą negali skatinti, įtikinėti ar kitokiais veiksmais kurstyti asmens padaryti konkrečią nusikalstamą veiką, kad provokavimo faktas turi būti konstatuojamas, kai ištirtos bylos aplinkybės leidžia, t. y. jomis remiantis galima, padaryti išvadą, jog atitinkama nusikalstama veika nebūtų buvusi padaryta be valstybės pareigūnų įsikišimo*“¹⁷⁶.

Teismų praktikoje „*vertinant nusikalstamos veikos imitavimo įgyvendinimo teisėtumą, tikrinamas ne tik formalus sprendimo priėmimo dėl šių veiksmų atlikimo nustatytų ribų laikymasis, bet ir konkretūs jų dalyvių bei asmens, kuriam taikomas nusikalstamos veikos imitavimas, veiksmai, nustatomi nusikalstamos veikos padarymo mechanizmas, nusikalstamos veikos imitavimo dalyvių vaidmenys ir indėlis į jos padarymą*“¹⁷⁷. Pavyzdžiui, nuteistoji turėdama informacijos apie prieš jos sūnus duodamus parodymus, atliekamas kratas, kartu su vyru nuvyko pas liudytoją, siekdama ją „paspausti“, kad duotų palankius parodymus nuteistosios sūnų atžvilgiu¹⁷⁸. Dėl tokių nuteistosios veiksmų liudytoja kreipėsi į pareigūnus ir jos atžvilgiu buvo leista taikyti slaptus tyrimo veiksmus. Šioje byloje teismas nustatė, kad tyrime esančios aplinkybės patvirtina, kad nuteistoji savo iniciatyva atvyko pas liudytoją, įtikinėjo duoti palankius parodymus prieš nuteistosios sūnus pradėtame ikiteisminiame tyrime, siūlė liudytojai atsilyginti materialiai. Svarbus aspektas yra tas, jog formaliai liudytojos „*atlikti veiksmai galėtų atitikti BPK 159 straipsnyje įtvirtintus nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus, tačiau tai, kad jos veiksmai buvo sankcionuoti vadovaujantis BPK 158 straipsniu, nelaikytina esminiu baudžiamojo proceso pažeidimu, nes jiems taip pat, kaip ir nusikalstamą veiką imituojantiems veiksmams, keliami analogiški sankcionavimo ir realizavimo teisėtumo reikalavimai, kurie nagrinėjamoje byloje nebuvo pažeisti*“¹⁷⁹.

Kitoje byloje susitikimą su kaltinamuoju inicijavo pareigūnas, tačiau kaltinamasis jo laukė (susitikęs pats klausė pareigūno, kur jis buvo dingęs tokį ilgą laiką), po šio susitikimo kaltinamasis pats inicijavo bendravimą su pareigūnu (kviečiant pareigūną susitikti ir pan.). Teismas pateikė išvadą, kad bendrai įvertinus surinktų aplinkybių visumą, esminių BPK pažeidimų, kurie lemtų neviešo

¹⁷⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238-139/2015“, infolex, žiūrėta 2026 m. vasario 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1048173?id=20&item=doc&aktoid=1048173>.

¹⁷⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. birželio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-149-511/2017“, infolex, žiūrėta 2026 m. vasario 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1485346?id=20&item=doc&aktoid=1485346>.

¹⁷⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. balandžio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-59-628/2025“, infolex, žiūrėta 2026 m. vasario 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2305521?id=20&id=20&item=doc&item=doc&aktoid=2305521&aktoid=2305521>.

¹⁷⁹ Ibid.

pobūdžio procesinių prievartos priemonių neteisėtumą, nebuvo nustatyta, t. y. provokacijos faktas nebuvo konstatuotas¹⁸⁰.

Teismų praktikoje taip pat yra sprendžiami „apklausų“ ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų taikomos apgaulės jų metu (ne)leistinumo klausimai. EŽTT nurodo, kad kaltinamojo, įtariamojo teisė tylėti bei neduoti parodymų prieš save yra laikoma viena iš sąžiningo proceso sąlygų, kuri įtvirtinta ŽTK 6 straipsnyje. Byloje *Saunders prieš Jungtinę Karalystę*¹⁸¹ išskiriama keletas atvejų, kuomet yra pažeidžiama minėta garantija: 1) naudojama prievarta su tikslu gauti informaciją; 2) gauta informacija yra panaudojama baudžiamojoje byloje; 3) priskirtini ir tie atvejai, kai informacija gaunama iš esmės pasitelkiant apgaulės elementus¹⁸². Nacionaliniai teismai atkreipia dėmesį, kad esant tokioms situacijoms „*turi būti atsižvelgiama į apgaulės, naudotos siekiant gauti parodymus, pobūdį ir laipsnį, tinkamų saugiklių buvimą ir taip surinktos medžiagos vėlesnį panaudojimą*“¹⁸³.

Taikant BPK 158 straipsnyje įtvirtintą veiksmą, remiantis teismų praktika, neleistinas atvejis, kuomet pareigūnai inicijuoja pokalbius, kurie nėra procesiškai įtvirtinami, t. y. veikiama „neoficialiai“, ir dėl to pažeidžiama teisė neduoti parodymų prieš save. Teismų praktikoje nurodoma, kad „*teisėsaugos pareigūnai gali apklausti įtariamąjį tik laikydamiesi visų BPK nustatytų reikalavimų, o ne įtvirtindami „neformalias“ apklausas kaip BPK 158 straipsnyje nurodytos procesinės prievartos priemonės vykdymą. Paprastai toks pareigūnų veikimas pripažįstamas neteisėtu, o gauti duomenys – neleistinai*“¹⁸⁴. Pavyzdžiui, baudžiamojoje byloje teismas, sprenddamas galimos provokacijos ir neprocesinės apklausos klausimus, vertino kaltinamojo veiksmus, rodytą pareigūnų iniciatyvą, jų užduodamus klausimus, analizavo, kas palaikė pokalbį ir pan. Šioje byloje buvo konstatuota, kad kiekvienu konkrečiu atveju turi būti atsižvelgiama būtent į aplinkybių visumą, jų turinį: „*Kaip matyti iš bylos, ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi, remiantis BPK 158 ir 160 straipsniais, pareigūnams buvo leista slapta sekti ir atlikti veiksmus neatskleidžiant savo tapatybės, t. y. izoliatoriaus kameroje, kurioje laikomas įtariamasis M. P. J.,*

¹⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 102.

¹⁸¹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1996 m. gruodžio 17 d., sprendimas byloje *Saunders prieš Jungtinę Karalystę*“, 69 - 74 punktai (Nr. 19187/91), hudoc, žiūrėta 2026 m. vasario 15 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-58009%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58009%22]}).

¹⁸² *Ibid.*

¹⁸³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-8-976/2024“, infolex, žiūrėta 2026 m. vasario 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&Aktoid=2227290&cid=86801>.

¹⁸⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. kovo 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-62-628/2019“, infolex, žiūrėta 2026 m. vasario 11 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1705124?id=20&item=doc&aktoid=1705124>.

įrengti garso įrašymo techniką ir daryti garso įrašus”¹⁸⁵. „<...> sankcionavus savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmus ir slaptą sekimą, nebuvo pažeista šių procesinių prievartos priemonių paskyrimo ir atlikimo tvarka, taip pat nebuvo atlikta neprocesinė M. P. J. apklausa, todėl jų metu gauti duomenys pagrįstai pripažinti įrodymais. Kartu pažymėtina, kad šie duomenys kartu su kitais byloje surinktais įrodymais sudarė nuoseklią įrodymų grandinę”¹⁸⁶.

Kitoje baudžiamojoje byloje, kurioje buvo priimta nutartis ir leista E. S. prieš B. A. atlikti veiksmus neatskleidžiant savo tapatybės, teismas taip pat nenustatė analizuojamos teisės pažeidimo: „E. S. iš esmės tik bendrai palaikė pokalbius, o B. A. laisva valia kalbėjo ir pasakojo apie narkotines medžiagas bei apie kitas bylai nereikšmingas aplinkybes. Nors E. S. pokalbių metu B. A. uždavė kelis tikslinančius klausimus apie <...> per kitą asmenį išplatintas narkotines medžiagas, tačiau to negalima vertinti kaip neteisėto kasatoriaus skatinimo ar provokavimo pripažinti ir draudimo versti duoti parodymus prieš save pažeidimo. Teisėjų kolegija daro išvadą, kad, sankcionavus savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmus, nebuvo pažeista šios procesinės prievartos priemonės paskyrimo ir atlikimo tvarka, taip pat nebuvo atlikta neprocesinė B. A. apklausa, todėl jos metu gauti duomenys pagrįstai pripažinti įrodymais. Kaip minėta, šie duomenys kartu su kitais byloje surinktais įrodymais sudarė nuoseklią įrodymų grandinę”¹⁸⁷.

Kita vertus, „bet koks sulaikyto ar suimto asmens ir policijos pareigūnų pokalbis turi būti traktuojamas kaip oficialus kontaktas ir negali būti suprantamas kaip leidžiama „neformali apklausa“¹⁸⁸. Todėl toks pareigūnų bendravimas su įtariamuoju „turėtų būti tinkamai dokumentuojamas“¹⁸⁹. Atkreiptinas dėmesys, kad ne visi atvejai, kuomet asmuo yra sulaikomas nusikaltimo vietoje ir jam užduodami pirminiai klausimai, savaime pripažįstami neleistiniais veiksmais. Tokiais atvejais vertinama, ar pats bendravimas nepažeidė draudimo versti duoti prieš save parodymus. Kiekvienu konkrečiu atveju, turi būti nustatoma, ar asmuo nebuvo klaidinamas dėl savo teisinės padėties¹⁹⁰. Pavyzdžiui, su asmeniu po sulaikymo, laukiant gydytojo apžiūros, bendravo policijos pareigūnas. Šis pareigūnas, apklaustas liudytoju teisme, nurodė, kad pokalbio metu

¹⁸⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-165-976/2022”, infolex, žiūrėta 2026 m. vasario 11 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&Aktoid=2090385&cid=81296>.

¹⁸⁶ *Ibid.*

¹⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 103.

¹⁸⁸ *Ibid.*

¹⁸⁹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. kovo 8 d., sprendimas byloje Ayetullah Ay prieš Turkiją”, 125 punktas (Nr. 29084/07), hudoc, žiūrėta 2026 m. vasario 15 d., <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-205373%22%5D%7D>.

¹⁹⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-221-976/2023“, infolex, žiūrėta 2026 m. vasario 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2199431?id=20&item=doc&aktoid=2199431>.

įtariamasis jam prisipažino, jog narkotines medžiagas pavogė iš kito asmens. Teismas šį atvejį pripažino kaip esminiu BPK 20 straipsnio pažeidimu¹⁹¹.

Išanalizavus teismų praktikos pavyzdžius, apibendrinant nurodytina, kad savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmų (BPK 158 str.) atlikimas dažniausiai vertinamas dėl jų taikymo teisėtumo, proporcingumo ir galimos provokacijos jų metu. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad šie veiksmai pripažįstami teisėtais tik esant motyvuotai ikiteisminio tyrimo teisėjo nutarčiai bei griežtai laikantis draudimo provokuoti asmenį padaryti nusikalstamą veiką. Nepaisant to, kad dažnai yra ginčijamas priimtų teismo sprendimų turinys dėl juose nepakankamai nurodytų šių veiksmų atlikimo metodų, LAT praktika leidžia konstatuoti, kad pernelyg išsamus tokių metodų nurodymas galėtų paneigti šių slaptų ikiteisminio tyrimo veiksmų įgyvendinimo efektyvumą. Tačiau teismo sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti šių veiksmų atlikimo pagrindai, jų apimtis, trukmė bei asmenys, kurių atžvilgiu atliekami veiksmai.

Be to, vertinant galimą provokaciją šių veiksmų atlikimo metu, nagrinėjama, kas inicijavo nusikalstamą veiką, koks buvo pareigūnų elgesys, ir ar be valstybės institucijų įsikišimo nusikalstama veika apskritai būtų buvusi padaryta. Taip pat teismų praktikoje aiškiai atskiriama teisėta procesinė apklausa nuo „neprocesinės“, kurios metu yra pažeidžiama asmens teisė tylėti ir neduoti prieš save parodymų. Taigi kiekvienoje baudžiamojoje byloje yra individualiai vertinamos jos aplinkybės, pareigūnų elgesio pobūdis, intensyvumas bei gautų duomenų panaudojimo teisėtumas.

2.3. SLAPTAS SEKIMAS

Kaip minėta, dažnai vykdant slaptą sekimą (BPK 160 str.) yra naudojamos kelios stebėjimo formos. Tai reiškia, kad stebėjimą atliekantis pareigūnas, atsižvelgiant į besikeičiančias situacijas, keičia ir savo veiklos būdą. Kiekvienu atveju pareigūnas, atsižvelgdamas į esamą patirtį, gebėjimus, žinias, individualias situacijos aplinkybes, taikant šį metodą, siekia surinkti kuo išsamesnius duomenis, tačiau stebint realiu laiku ir niekur to nefiksuojant, gali atsirasti tam tikrų netikslumų. Todėl slapto sekimo metu, pareigūnams padeda technologijos, kuriomis siekiama užfiksuoti ir po to atkurti kuo tikslesnius duomenis, pavyzdžiui įrašus peržiūrint teismo posėdžio metu¹⁹². Be to, po atlikto veiksmo, svarbu per kuo trumpesnę laiko tarpą, gautus slapto sekimo duomenis perteikti rašytine forma¹⁹³. Duomenys, kurie fiksuojami sekimo protokoluose gali būti interpretuojami įvairiai.

¹⁹¹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 183.

¹⁹² Bučiūnas, *supra note*, 10: 138.

¹⁹³ *Ibid.*

Pasitaiko atvejų, kuomet protokolus rengę pareigūnai yra kviečiami į teismo posėdį dėl įvairių aplinkybių tikslinimo. Teismų praktikoje vis dar susiduriama su situacijomis, kai skirtingai yra vertinami gauti slapto sekimo duomenys, taip pat pareigūnai, atlikę šį veiksma, ne visuomet apklausų metu būna įsitikinę dėl tam tikrų aplinkybių ir kt. Toliau aptariami teismų praktikos pavyzdžiai, išskiriant tam tikras problemas dėl slapto sekimo taikymo.

Kalbant apie slapto sekimo teisėtumą, visų pirma, paminėtina viena iš LAT nutarčių, kurioje buvo nurodyti fundamentalūs kriterijai, pagrindžiantys atlikto veiksmo teisėtumą. Teismas pažymėjo, kad „Pirma – *tais atvejais, kai duomenis surenka valstybės institucijos ar pareigūnai (ikiteisminio tyrimo pareigūnas, prokuroras, ikiteisminio tyrimo teisėjas, teismas), būtina patikrinti, ar jie gauti įstatyme nurodytu būdu (principas – „leidžiama tai, kas numatyta įstatyme“)* ir ar nebuvo pažeista įstatyme nustatyta duomenų gavimo tvarka. Duomenys, kuriuos valstybės institucijos gavo įstatyme nenurodytu būdu, įrodymais nepripažįstami. Antra <...> BPK 20 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad įrodymais pripažįstami duomenys, gauti įstatymų nustatyta tvarka, <...> Trečia – kasacinės instancijos teismo praktikoje, remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija, taip pat ne kartą konstatuota, kad įstatymas, kuriuo reglamentuojamas slapto sekimo (stebėjimo) priemonių taikymas, susijęs su Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnyje įtvirtintų teisių, tokių kaip teisė į privatų ir šeimos gyvenimą, būsto neliečiamybę ir susirašinėjimo slaptumą, apribojimu“¹⁹⁴. Iš šio aiškinimo seka išvada, kad tam, jog asmens teisės į privatų gyvenimą, įtvirtintos tiek ŽTK, tiek Konstitucijoje nebūtų pažeistos, procesiniai veiksmai, šiuo atveju slapto sekimas, gali būti skiriamas ir atliekamas tik aiškiai įstatymuose įtvirtintais pagrindais, laikantis tokio veiksmo skyrimo procedūrų.

Nagrinėjant slapto sekimą, kuris vykdomas techninėmis priemonėmis, nurodytina EŽTT byla *Uzun v. Germany*¹⁹⁵. Asmuo buvo įtariamas dėl nusikalstamų veikų, susijusių su terorizmo darymu. Įtariamojo automobilyje buvo įrengtas GPS įrenginys, todėl pareigūnai galėjo matyti jo judėjimo maršrutus, kontaktus su kitais asmenimis ir pan. Toks sekimas buvo atliekamas viešose vietose bei truko 3 mėnesius. EŽTT konstatavo, jog tokio sekimo metu gali būti nustatomi asmens įpročiai, susipažįstama su jo gyvenimo ritmu, todėl buvo nagrinėta, ar nebuvo pažeistas ŽTK 8 straipsnio nuostatos, t. y. ar toks slapto sekimas gali būti laikomas kišimusi į privatų asmens gyvenimą. EŽTT

¹⁹⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. sausio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-8-1073/2021“, infollex, žiūrėta 2026 m. vasario 21 d., <https://www.infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/teise/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=1966855&cid=74343%3b>.

¹⁹⁵ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. gruodžio 2 d., sprendimas byloje Uzun prieš Vokietiją“, 64-73 punktai (Nr. 35623/05), hudoc, žiūrėta 2026 m. vasario 21 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-100293%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-100293%22]}).

pasisakė, jog siekiant išvengti teisės į privatumą pažeidimų, turi būti laikomasi tam tikrų „saugiklių“, skiriant ir taikant šį veiksma – teisėtumo, veiksmo būtinumo ir jo proporcingumo¹⁹⁶.

Kitoje EŽTT byloje – *Perry v. United Kingdom*¹⁹⁷, buvo nustatyta, kad policijos pareigūnai, pakvietę įtariamąjį į policiją bei apklausų patalpose slapta įrengę vaizdo stebėjimo kameras, siekė byloje rinkti įrodymus, įtariamajam nežinant. Teismas šioje byloje konstatavo, jog buvo kišamasi į privatų asmens gyvenimą bei buvo pažeistas ŽTK 8 straipsnio nuostatos. Teismas nurodė, kad nebuvo konkretaus ir aiškaus reglamentavimo, kuris leistų slapta rinkti įrodymus ne viešoje vietoje, todėl buvo pažeistas aiškaus teisinio reglamentavimo reikalavimas. Taip pat buvo pažymėta, kad pažeisti veiksmo taikymo trukmės, kontrolės mechanizmai, todėl kilo ganėtinai didelė rizika pareigūnų piktnaudžiavimui. Taigi šioje situacijoje policijos pareigūnai nepagrindė būtinybės taikyti tokio pobūdžio filmavimą¹⁹⁸.

Svarbi detalė šio veiksmo analizės kontekste yra bendro pobūdžio stebėjimo ir sekimo takoskyra. LAT praktikoje yra pateikiami skirtumai tarp stebėjimo kaip sankcionuotino veiksmo, ir bendro stebėjimo. „*Pats savaime kokio nors objekto stebėjimas yra bendrasis pažinimo metodas ir, jeigu juo nepažeidžiamos žmogaus teisės ir laisvės, nėra draudžiamas veiksmas, nesvarbu, kas – privatus asmuo ar valstybės pareigūnas – tą daro. Jeigu stebint objektą renkama informacija apie Konstitucijos ir įstatymų saugomas vertybes, tai toks stebėjimas turi būti atliekamas įstatymų nustatyta tvarka, pavyzdžiui, informacija apie privatų asmens gyvenimą gali būti renkama tik motyvuotu teismo sprendimu ir tik pagal įstatymą (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 straipsnio 3 dalis)*“¹⁹⁹. Todėl galima kelti klausimą, ar visuomet stebėjimas turėtų būti atliekamas kaip sankcionuotas veiksmas. Pateiktinas pavyzdys, kuomet G. B., susitikęs su A. B., išvažiavo taksi automobiliu. Policijos pareigūnai siekdami sulaikyti minėtą asmenį, važiavo paskui taksi automobilį apie 15 min., be kita ko, šie atlikti veiksmai nebuvo fiksuojami vaizdo ir/ar garso įranga²⁰⁰. Šiuo atveju teismas konstatavo, jog buvo atsižvelgta į atliktų veiksmų tikslą, t. y. pareigūnai siekė asmenį sulaikyti, o ne rinkti informaciją apie kaltinamojo maršrutus, gyvenimo būdą ir pan.

¹⁹⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismas, *op cit.*

¹⁹⁷ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. spalio 17 d., sprendimas byloje Perry prieš Jungtinę Karalystę“, (Nr. 63737/00), hudoc, žiūrėta 2026 m. vasario 21 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-61228%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61228%22]}).

¹⁹⁸ *Ibid.*

¹⁹⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. gegužės 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-169-689/2018“, infolex, žiūrėta 2026 m. vasario 21 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1601002?id=20&id=20&item=doc&item=doc&aktoid=1601002&aktoid=1601002>.

²⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 173.

Ypač svarbu yra tai, kas turi būti nurodoma ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro nutarime, skiriant slapta sekimą asmeniui, transporto priemonei ar objektui: „1) asmuo ar transporto priemonė arba objektas, kuris bus sekamas; 2) duomenys, pagrindžiantys būtinybę taikyti šią priemonę; 3) slapto sekimo trukmė. <...> turi egzistuoti ne tik teisinis, bet ir faktinis pagrindas – informacija ne apie bet kokią, o tik apie įstatyme nurodytą nusikalstamą veiką ar veikas, ir turi būti vykdoma tik siekiant surinkti duomenų apie tokią veiką“²⁰¹. Pavyzdžiui, vienoje iš bylų policijos pareigūnai, gavę informacijos dėl galimo narkotikų platinimo, stebėjo namo prieigas, jo aplinką ir pan. Stebėjimo metu, buvo nustatyta moteris, kuri įėjo ir netrukus išėjo iš stebimo namo, ją sulaikius, buvo rastos narkotinės medžiagos. Tuomet policijos pareigūnai atliko neatidėliotiną kratą name, kuriame rado narkotinių medžiagų bei grynųjų pinigų. Iš esmės atlikti veiksmai buvo panašūs į BPK reglamentuojamą slapta sekimą. Šiuo atveju teismas konstatavo, kad policijos pareigūnai „realizavo jų veiklą reglamentuojančių norminių aktų nustatytą teisę ir pareigą imtis visų priemonių, kad būtų išaiškinta nusikalstama veika ir būtų nustatyti ją įvykdę asmenys (BPK 1 straipsnio 1 dalis, 164 straipsnio 1 dalis, 165 straipsnio 1 dalis, 171, 172 straipsniai, Policijos įstatymo 5, 6, 21, 22, 25, 26 ir kt. straipsniai)“²⁰². Taip pat pasisakė, kad pareigūnų atliktas stebėjimas nebuvo nukreiptas į įtariamųjų privataus gyvenimo stebėjimą, pažymėjo, jog informacija apie Konstitucijoje saugomas vertybes, taip pat nebuvo renkama. Buvo konstatuota, kad duomenys gauti įstatymų nustatyta tvarka ir yra teisėti²⁰³.

Kitoje byloje LAT nagrinėjo klausimą, kuomet policijos pareigūnai bendrai stebėjo viešas erdves ir buvo keliamas klausimas dėl veiksmų sankcionavimo: „<...> šio liudytojo nurodytas ilgalaikis vietovės stebėjimas, asmenų (tarp jų ir M. K.) bei transporto priemonių sekimas nėra reglamentuojami BPK 168 straipsnio 1 dalyje, ir sekimas yra procesinė prievartos priemonė, kurios atlikimas turi būti sankcionuotas ir kuri taikoma tik pagal griežtai BPK 160, 1601 straipsniuose nustatytą tvarką bei taisykles. Nagrinėjamoje byloje nėra jokio dokumento, patvirtinančio atlikto slapto mikroautobusų ir asmenų sekimo teisėtumą bei leistinumą, dėl šios procesinės prievartos priemonės nebuvo priimtas nei ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro nutarimas, nei ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis, šių veiksmų taikymo teisėtumas niekaip nebuvo patvirtintas, protokolo dėl atliktų slapto sekimo veiksmų, atitinkančio BPK 160 straipsnio 3 dalies reikalavimus, taip pat

²⁰¹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 123.

²⁰² Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 127.

²⁰³ *Ibid.*

nėra“²⁰⁴. Iš pateiktos informacijos matyti, kad buvo ginčijamas slapto sekimo teisėtumas, tačiau teismas konstatavo, jog pareigūnai stebėjo viešas erdves ir teritorijas, paliktas transporto priemonės, taip pat pažymėjo, kad šiais veiksmais informacija apie privatų asmens gyvenimą nebuvo renkama, o techninės priemonės fiksuojant minėtus veiksmus nebuvo pasitelktos, todėl pažeidimas nebuvo nustatytas ir pripažinta, kad gauti duomenys yra teisėti²⁰⁵.

Apibendrinant, EŽTT nuosekliai laikosi pozicijos, jog slapto sekimo taikymas ir šio veiksmo pagalba gautų duomenų panaudojimas yra galimas tik tuomet, jeigu atlikti veiksmai atitinka teisėtumo ir proporcingumo kriterijus. Pateikti LAT praktikos pavyzdžiai leidžia teigti, kad teismai, visų pirma, akcentuoja bei „tikrina“ šio veiksmo sankcionavimą. Taip pat pažymėtina, jog LAT vertindamas slapto sekimo atlikimo teisinius ir faktinius pagrindus, atsižvelgia į EŽTT aiškinimus bei juos taiko savo praktikoje.

2.4. LEIDIMAS ATLIKTI NUSIKALSTAMĄ VEIKĄ IMITUOJANČIUS VEIKSMUS

Aptarus NVIV sampratą, faktinius ir juridinius pagrindus, privalu detaliau pažvelgti į šio veiksmo taikymą praktikoje. Žvelgiant į BPK 159, KŽĮ 13 straipsnius matome, kad asmuo, esant teismo leidimui, imituoja nusikalstamą veiką. Ikiteisminio tyrimo institucija turi sąlygas kontroliuoti nusikalstamą veiką realiu laiku. Kaip jau buvo darbe minėta, šio veiksmo pobūdis yra šiek tiek kitoks, lyginant su kitais neviešo pobūdžio veiksmais. NVIV galima vertinti kaip „neviešų“ nusikalstamų veikų atskleidimo priemonę, todėl verta kalbėti apie latentinius nusikaltimus, pavyzdžiui, korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, kuomet nusikaltimo aplinkybės nėra viešos, o taikant įprastus BPK veiksmus, būtų ganėtinai sudėtinga atskleisti tokio pobūdžio nusikalstamas veikas. Taip pat kasacinis teismas nurodo, kad *„Neviešo pobūdžio veiksmai, tokie kaip nusikalstamos veikos imitavimas, yra atliekami siekiant atskleisti tam tikras nusikalstamas veikas, kai tų veikų bei jas darančių asmenų išaiškinimas įprastinėmis priemonėmis yra neįmanomas arba tai padaryti labai sunku. Pasiekus šiuos tikslus tokių priemonių taikymas turi būti nutraukiamas. Bet kokių įstatyme numatytų prievartos priemonių taikymas yra teisėtas, kai prievartos priemonės taikomos BK ir baudžiamojo proceso*

²⁰⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. vasario 11 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-6-1073/2020“, infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 13 d., https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1817327?id=20&item=doc&aktoid=1817327#B_0

²⁰⁵ Ibid.

*paskirtį atitinkančiais tikslais ir kai prievartos priemonės nėra taikomos intensyviau nei yra būtina siekiant šių tikslų*²⁰⁶.

Šį veiksma reglamentuojančiuose teisės aktuose yra aiškiai įtvirtinamas provokacijos draudimas. Tačiau teismų praktikoje dažniausiai kyla klausimai dėl provokacijos ribų. Dėl to neretai baudžiamosiose bylose susiduriama su šio veiksmo atlikimo teisėtumo bei jo metu gautų duomenų pripažinimo įrodymais problema. EŽTT yra pažymėjęs, jog provokacija yra ganėtinai artimas reiškinys kurstymui padaryti nusikalstamą veiką²⁰⁷. LAT taip pat nurodo, kad „*Baudžiamoji teisė neatlieka savo paskirties, kai baudžiamoji atsakomybė taikoma už veikas, kurios padaromos pačios valstybės iniciatyva. Valstybė turi pareigą imtis visų priemonių, kad nusikalstamos veikos nebūtų daromos, ir jokiai atveju pati nekurstyti tokių veikų darymo*“²⁰⁸. Tiek EŽTT, tiek LAT praktikoje konstatuojama, jog „provokacija yra tada, kai operacijoje dalyvaujantys agentai – teisėsaugos institucijų pareigūnai arba pagal jų nurodymus veikiantys asmenys – neapsiriboja iš esmės pasyviu nusikalstamos veikos tyrimu, o daro asmeniui tokio pobūdžio poveikį, kad paskatintų padaryti nusikalstamą veiką, kurios jis kitaip nebūtų padaręs, taip siekdami sudaryti sąlygas konstatuoti veikos padarymo faktą, t. y. pateikti įrodymus ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą“²⁰⁹. Be to, Konstitucinis Teismas dar 2000 m., remdamasis EŽTT praktika yra nurodęs, kad NVIV gali būti tik prisijunginama prie nusikaltimų, kurie vykdomi ir be slaptųjų dalyvių pastangų²¹⁰. Pridurtina, kad sistemiškai žvelgiant į Konstitucinio Teismo, EŽTT jurisprudenciją matyti, kad „nustatant provokaciją turėtų būti atsižvelgiama ne vien tik į modelio dalyvių veikimo būdą modelio realizavimo metu (t. y. į tai, ar buvo asmens spaudimas, skatinimas, kurstymas, įtikinėjimas ir pan. padaryti konkrečią nusikalstamą veiką), tačiau, ar buvo pakankamas pagrindas įtarti asmenį iki modelio taikymo darant nusikalstamą veiką ar rengiantis ją daryti“²¹¹. Pavyzdžiui, „netgi prašymas gauti narkotinių ar psichotropinių medžiagų apeliuojant į prašomo asmens gailestį ir skundžiantis bloga savijauta dėl atitinkamos medžiagos stokos vertinamas kaip spaudimas padaryti nusikalstamą veiką“²¹².

Vienoje iš kasacinio teismo bylų buvo analizuojama situacija, kuomet S. B. dalyvavo atliekant NVIV, taip pat jos vaidmuo atliekant šiuos veiksmus buvo aktyvus ir reikšmingas. S. B. dalyvavo

²⁰⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-262/2012“, infollex, žiūrėta 2026 m. vasario 21 d., <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/380540?id=20&item=doc&aktoid=380540>.

²⁰⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismas, *supra note*, 77: 27.

²⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 172.

²⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *op cit.*, 55.

²¹⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas, *supra note*, 83.

²¹¹ Europos Žmogaus Teisių Teismas, *op cit.*

²¹² „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. kovo 15 d., sprendimas byloje Vanyan prieš Rusiją“, (Nr. 53203/99), hudoc, žiūrėta 2026 m. kovo 8 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-71673%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-71673%22]}).

aštuoniuose iš vienuolikos nuo <...> vykusių V. S. susitikimų su T. P., dalyje jų dalyvavo ir D. D., juose buvo aptarinėjamos planuojamų sudaryti sutarčių detalės, derinamos sutarčių sąlygos, ten pastaroji pati aktyviai dalyvavo (nurodinėjo, kas į sutartis negali būti įtraukta, su kokiomis sutarčių sąlygomis nesutinka, kokios sutartys nebus sudaromos, nesutiko su garantinio rašto tekstu ir pan.). Be to, S. B. bendravo su STT Klaipėdos valdybos pareigūnais dėl šių susitikimų ir juose aptartų klausimų. Nustatyta, kad „Šilutės rajono apylinkės teismo ikiteisminio tyrimo teisėjo 2012 m. liepos 9 d. nutartimi, tenkinus prokuroro prašymą, laikotarpiu <...> atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus – tiesiogiai arba netiesiogiai pasiūlyti, pažadėti ar susitarti duoti arba duoti kyšį jo reikalaujantiems, be kita ko, D. D., T. P. ar jų pasirinktam ir šiuo metu nežinomam asmeniui (BK 228 straipsnio 1, 2, 3 dalys), šių veiksmų metu darant garso ir vaizdo įrašus, buvo leista atlikti ne tik V. S., bet ir S. B. <...>. Pati advokatė S. B. asmeniškai su paminėta nutartimi nebuvo supažindinta (byloje nėra tai patvirtinančio protokolo), tačiau pateikė ikiteisminio tyrimo institucijai <...> pareiškimą, kad kategoriškai atsisako dalyvauti nusikalstamą veiką imituojančiuose veiksmuose, nes jos to niekas neprašė, apie tai neinformavo, be to, tai nėra suderinama su advokato veikla ir tiesiogiai uždrausta įstatymu. Dėl S. B. atsisakymo dalyvauti taikant paminėtą sankcionuotą procesinę prievartos priemonę 2012 m. rugsėjo 21 d. buvo surašytas ikiteisminio tyrimo pareigūno S. S. tarnybinis pranešimas“²¹³. Šioje situacijoje matome, jog S. B. atsisakius atlikti NVIV, bei pasirašytinai nesupažindinus su šio veiksmo atlikimo ribomis, kokių veiksmų pastaroji negali atlikti, ji neturėjo teisės dalyvauti atliekant NVIV, nei pati juos atlikti. „BPK 159 straipsnyje, kaip minėta, yra aiškiai ir imperatyviai apibrėžtas ratas asmenų, kurie vienu ar kitu statusu gali būti šios procesinės prievartos priemonės dalyviai. Nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus atliekančio asmens atstovas tarp tokių asmenų nėra nurodytas, taigi, jis, priešingai nei teigiama kasaciniame skunde, neturi teisės dalyvauti atliekant NVIV, o juo labiau tokius veiksmus atlikti“²¹⁴. Šiuo atveju, S. B. buvo advokatė, kuri rėmėsi Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 43 straipsnio nuostatomis dėl draudimo advokatams dalyvauti operatyvinėje [autoriaus pastaba. Šiuo metu – kriminalinės žvalgybos] veikloje. Minėto įstatymo nuostatos nukreiptos „į tai, kad advokatai visada ir visomis aplinkybėmis būtų lojalūs savo klientams, nebūtų ir negalėtų būti įtraukti į operatyvinę [autoriaus pastaba. Šiuo metu – kriminalinės žvalgybos] veiklą, nukreiptą prieš jų atstovaujamus asmenis, kurie pasitiki būtent jų interesams atstovaujančiais advokatais“²¹⁵. Darytina išvada, kad tokia dirbtinai

²¹³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. kovo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-22-1214/2025“, infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 8 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2303258>.

²¹⁴ Ibid.

²¹⁵ Ibid.

sukurta situacija, jog iš V. S. pusės vestos derybos su D. D. ir T. P. bei vėliau atlikti V. S. ir S. B. veiksmai – iš esmės apribojo D. D. ir T. P. veiksmų laisvę, sukūrė situaciją, sukursčią elgtis neteisėtai, todėl tai buvo pripažinta kaip laikoma provokacija, ir nulėmė įstatyme įtvirtintų principų pažeidimą²¹⁶.

Verta pasisakyti ir atliekamų veiksmų trukmės fakto kaip galimos provokacijos elemento. Kasacinis teismas pasisakė, kad „*NVIM arba (ir) NVIV taikymo trukmė gali būti vienas iš požymių, reikšmingų sprendžiant dėl provokavimo konkrečioje byloje*“²¹⁷. Kasacinis teismas pripažino provokavus B. E., laikotarpiais <...>. Išskirtina, kad B. E. ir Z. R. nuteisti už tai, kad išplatino narkotines medžiagas, veikdami grupėje bei susitarė su liudytoju Nr. 8-12, kuris veikė pagal sankcionuotą NVIV, parduoti narkotines medžiagas – heroiną. Esminis momentas šioje byloje buvo laiko tarpas, per kurį buvo taikomas NVIV. Šiuo atveju sankcionuoti veiksmai truko beveik 1,5 metų, t. y. įslaptinti liudytojai nurodyta laikotarpį bendravo su B. E. Teismas konstatavo, kad „*išanalizavus 2012 m. spalio 1 d. B. E. ir liudytojo Nr. 8-12 pokalbį ir padaryta išvada, kad jau tuo metu pareigūnams tapo aišku, jog B. E. neužsiima stambaus masto narkotikų prekyba. Tai turėjo būti pakankama priežastis nutraukti NVIM veiksmus, kuriais buvo siekiama išsiaiškinti jo disponavimo dideliais kiekiais narkotinių medžiagų galimybes ir mastus*“²¹⁸. Svarbu pažymėti, jog nustatytos aplinkybės rodė, kad „*slapto B. E. pokalbių pasiklausymo metu užfiksuotuose duomenyse nenustatyta jokios užuominos apie jo prekybą narkotinėmis medžiagomis dideliais kiekiais <...> kad byloje užfiksuotais duomenimis bendravimas tarp įslaptintų liudytojų ir B.E. vykdavo išskirtinai liudytojų iniciatyva. Ir tik visų šių aplinkybių pagrindu teismas motyvuotai konstatavo, jog B. E. elgesyje ir bendravimo stiliuje įžvelgtas noras įsiteikti liudytojui Nr. 8-12 ir, tenkinant pastarojo poreikius. <...> Būtent dėl tokių nustatytų aplinkybių pagrįstai konstatuota, kad jau pradėjus ikiteisminį tyrimą, po 2012 m. spalio 15 d. narkotinių medžiagų perdavimo, NVIV taikymas turėjo būti nutrauktas. Tolesni pareigūnų veiksmai, pasireiškę tuo, kad įslaptintas liudytojas „dovanodavo“ B. E. skolas, nuolaidžiaudavo, kai buvo negrąžinama dalis perduotų pinigų, perduotas mažesnis narkotinių medžiagų kiekis, nei turėjo būti, toleravo itin didelę prašomą kainą už narkotinių medžiagų bandinius, pareigūnai atmetė B. E. pasiūlymą ir atsisakė patys eiti į taborą bei skatino tai daryti būtent jį, pagrįstai įvertinti kaip provokavimas daryti nusikalstamas veikas. Šiuo aspektu itin reikšmingas paties B. E. apsisprendimas atsikratyti įslaptintų liudytojų juos apgaunant, kurio priežastį būtent*

²¹⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismas, *supra note*, 213.

²¹⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. vasario 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-86/2011“, infollex, žiūrėta 2026 m. kovo 8 d., <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/193409>.

²¹⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 176.

*pareigūnų įkyrius provokuojančius veiksmus patvirtina B. E. pokalbių su M. S. turinys”*²¹⁹. Apibendrinant, šiuo atveju provokaciją nulėmė taikytos priemonės trukmė.

Kitoje kasacinio teismo byloje taip pat buvo sprendžiamas trukmės klausimas situacijose, kuomet yra prisijungiama prie nusikalstamos veikos padarymo. Verta priminti, jog NVIV faktinis pagrindas yra pagrįsti duomenys, patvirtinantys jog asmeniui siūloma padaryti nusikalstamą veiką arba prisijungti prie jos padarymo. Teisinis pagrindas – pagal prokuroro prašymą priimta ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis, leidžianti atlikti NVIV. Byloje buvo nustatyta, kad Ž. N. supratęs, kad iš jo reikalaujama kyšio, nedelsiant per mobilųjį telefoną kreipėsi į STT, parašė pareiškimą bei buvo apklaustas. Po šių veiksmų, teismo nutartimi buvo sankcionuotas NVIV²²⁰, tai buvo padaryta, kuomet Ž. N. buvo pasiūlyta atlikti BK 227 straipsnio 2 dalyje įtvirtintus veiksmus, t. y. duoti kyšį policijos pareigūnams, kad nebūtų surašytas kelių eismo taisyklių pažeidimo protokolas²²¹. Išskirtina, kad jeigu privatūs asmenys kreipėsi į pareigūnus ir pranešė apie jiems pateiktus siūlymus atlikti veiksmus, kurie turi nusikalstamos veikos požymių, gali vykdyti užduotis, prižiūrint pareigūnams. Šiuo atveju kasacinis teismas nurodė, kad *„Baudžiamojo proceso taisyklės iš teisėsaugos institucijų pareigūnų reikalauja veikti tik pagal jiems suteiktą kompetenciją (intra vires) įgyvendinant nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus. Bet koks provokuojantis ar su provokacija supanašėjantis elgesys viršijant įgaliojimus vertintinas ne tik kaip veiklos teisėtumo principo, bet ir surinktų duomenų atitikties įrodymų leistinumo (BPK 20 straipsnio 1 ir 4 dalys) reikalavimui pažeidimas”*²²². Be to, šie veiksmai *„gali būti atliekami tik prieš asmenį, apie kurio, tikėtina, nusikalstamą veiką jau turima duomenų (vien tik gandų ar panašios nepatikrinamos informacijos tam nepakanka), nes tik tokiu atveju gali būti daroma išvada apie „prisijungimą“ prie daromos nusikalstamos veikos, o ne naujos veikos išprovokavimą”*²²³. Išskirtina ir tai, kad *„valstybės pareigūnai skatina asmenis daryti nusikalstamas veikas, gali būti daroma ne tik tada, kai nustatoma, jog asmenys, prieš kuriuos atliekami neviešo pobūdžio veiksmai, buvo tiesiogiai įtikinėjami, raginami atlikti priešingus teisei veiksmus, bet ir tada, kai pareigūnų elgesys nebuvo vien pasyvus ir iš jo buvo galima spręsti, kad ilgesnį laiką trunkantys pareigūnų veiksmai turėjo esminę įtaką asmenų, prieš kuriuos buvo taikomos neviešo pobūdžio priemonės, veiksmams”*²²⁴. Remiantis kasacinio teismo suformuotomis taisyklėmis darytina išvada,

²¹⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 176.

²²⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. spalio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-418/2010”, infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 8 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/176306>.

²²¹ *Ibid.*

²²² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. lapkričio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-434/2013“, infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., <https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/757307?id=20&item=doc&aktoid=757307>.

²²³ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *op cit.*

²²⁴ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *op cit.*

kad visuomet turi būti pakankamas faktinis pagrindas sankcionuoti NVIV²²⁵; atsižvelgiama į teisminės kontrolės būvimą ir sankcionavimo konkretumą²²⁶; atliktų NVIV teisėtumą²²⁷; bei į NVIV pagalba gautų duomenų leistinumą baudžiamajame procese²²⁸. Šioje byloje konstatuota, jog provokacijos kriterijus nebuvo pažeistas, nes teismai nenustatė, jog asmuo, kuris vykdė teisėsaugos užduotį bendravo su G. B., ir jį provokavo, nes iš bylos medžiagoje esamų priimtų procesinių sprendimų matyti, kad pareigūnų vaidmuo buvo pasyvus²²⁹.

Apibendrinant išanalizuotus teismų praktikos pavyzdžius, išskirti kriterijai, kurių pagalba vertintinas provokacijos pažeidimo ne(buvimas): 1. Teisinio ir faktinio pagrindų būvimas; 2. Pareigūnų veiksmai negali įtakoti nusikaltimo padarymo. Tai reiškia, kad pareigūnų elgesys turi būti neutralaus pobūdžio, be aktyvaus ar pasyvaus spaudimo; 3. Procesas, kurio metu yra taikomi NVIV, kyla iš natūralių aplinkybių, t. y. veiksmų deriniai, kurių pagalba gali būti sukuriamą dirbtina situacija, nėra galimi; 4. Privalu įvertinti, kaip pareigūnai informavo asmenį (teikė instrukcijas) dėl šio veiksmo ribų, t. y. ar asmuo buvo supažindintas pasirašytinai ir pan., taip pat pareigūnų vaidmuo, kuomet NVIV atlieka privatūs asmenys, turi būti „dokumentinis“.

²²⁵ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 176.

²²⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. birželio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-180-976/2017“, infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 8 d., <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1499433>.

²²⁷ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 177.

²²⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 213.

²²⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 222.

IŠVADOS

1. Neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmai tam tikrais atvejais baudžiamajame procese yra neišvengiama ir būtina priemonė, siekiant ištirti nusikalstamas veikas.

1.1. Slapti ikiteisminio tyrimo veiksmai baudžiamajame procese sudaro savitą procesinių veiksmų grupę, kuriems būdingi tam tikri požymiai, parodantys šių veiksmų esmę: 1) slaptumas, kuris suteikia galimybę atlikti veiksmus prieš asmenį, jam nežinant; 2) poveikis asmens teisėms, ypač teisei į privatą asmens gyvenimą; 3) *ultima ratio* priemonė, t. y. šių veiksmų taikymas yra krašutinė priemonė, taikoma tik tuomet, kai mažiau ribojančiomis teisinėmis priemonėmis nėra galimybės įgyvendinti baudžiamojo proceso tikslus.

1.2. Slapti baudžiamojo proceso veiksmai, tokie kaip elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolė, jos fiksavimas ir kaupimas (BPK 154 straipsnis), savo tapatybės neatskleidžiantys pareigūnų veiksmai (BPK 158 straipsnis), leidimas atlikti nusikalstamą veiksmą imituojančius veiksmus (BPK 159 straipsnis) ir slaptas sekimas (BPK 160 straipsnis) neišvengiamai riboja asmens konstitucines teises, todėl tokių baudžiamojo proceso veiksmų taikymas laikytinas teisėtu tik tuomet, kai juos numato ir aiškiai reguliuoja įstatymo nuostatos, o jų taikymas grindžiami faktiniu ir teisiniu pagrindais, proporcingumo ir teisėtumo principų įgyvendinimu.

2. Slaptų (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmų teisinis pagrindas - įstatyme numatytas kompetentingo subjekto priimtas procesinis sprendimas dėl konkretaus veiksmo atlikimo. Faktinis pagrindas – duomenys, leidžiantys pagrįstai manyti, kad atlikus tam tikrą slaptą ikiteisminio tyrimo veiksmą bus galima gauti duomenų, reikšmingų nusikalstamos veikos tyrimui.

2.1. Sprendžiant dėl BPK 154 straipsnyje įtvirtinto elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolės, jos fiksavimo ir kaupimo faktinio pagrindo, juo negali būti tik abstraktus manymas, kad šio veiksmo pagalba bus gauta tyrimui reikšmingų duomenų, tačiau būtina pagrįsti, kodėl būtent šis veiksmas gali juos suteikti, ir kodėl tokių duomenų negalima gauti kitais būdais. Teisiniame sprendime taikyti šį veiksmą turi būti aiškiai įvardintas kontrolės objektas, jos apimtis ir nurodyta trukmė.

2.2. BPK 158 straipsnyje įtvirtintas veiksmas - savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmai - turi savitą pritaikomumą, nes jį sudaro

įvairių slaptų veikimo būdų visuma. Todėl sprendime, kuriuo sankcionuojami BPK 158 straipsnyje numatyti veiksmai, turi būti tiksliai nurodomi konkretūs asmenys, kurie galės atlikti slaptus veiksmus; asmuo, prieš kurį bus taikomi slapti veiksmai; duomenys apie nusikalstamą veiką bei privalomai įvardijami konkretūs veiksmai, t. y. kas bus atliekama. Faktiniu šio veiksmo atlikimo pagrindu (duomenimis) yra remiamasi sprendime, nurodant sankcionuojamų veiksmų ribas. Todėl tokie duomenys turi būti patikrinti, tikslūs ir nekeliantys abejonių.

2.3. BPK 159 straipsnyje įtvirtinto NVIV faktinis pagrindas siejamas su konkrečia situacija, kai asmeniui siūloma padaryti nusikaltimą ar dalyvauti jį darant. Teismo nutartyje ar neatidėliotinais atvejais prokuroro nutarime leisti atlikti NVIV turi būti konkrečiai įvardijamas asmuo, kuris atliks nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus, konkretus asmuo bei jo duomenys, prieš kurį bus taikomi tokie veiksmai bei konkretūs veiksmai, kurie bus atliekami. Taip pat pažymėtina, kad sprendimas dėl leidimo atlikti NVIV turi būti kuo išsamesnis ir tikslesnis.

2.4. Lyginant su kitais slaptais ikiteisminio tyrimo veiksmais, sekimas (BPK 160 str.) - išoriškai atrodo kaip mažiau intervencinė priemonė, tačiau jo metu taip pat gali būti renkami duomenys apie asmens privatų gyvenimą. Todėl priimant sprendimą dėl šio veiksmo atlikimo būtina turėti pagrįstus duomenis apie galimą nusikalstamą veiką ar veikas. Teisėjo nutartyje ar neatidėliotinais atvejais prokuroro arba ikiteisminio tyrimo pareigūno nutarime dėl slapto sekimo atlikimo būtina nurodyti informaciją apie asmenį, transporto priemonę ar objektą, kuris bus sekamas; duomenis, kurie pagrįstų būtinybę taikyti tokio pobūdžio priemonę ir šio veiksmo atlikimo trukmę.

3. Išanalizavus teismų praktikos pavyzdžius dėl slaptų ikiteisminio tyrimo veiksmų taikymo, nustatytos tam tikros problemos šioje srityje.

3.1. Dėl BPK 154 straipsnio taikymo. Dažniausiai prokurorai prašymuose nenurodo pakankamų, pagrįstų duomenimis, argumentų, dėl šio veiksmo taikymo būtinumo, t. y. nėra įvertinama konkreti ikiteisminio tyrimo situacija, todėl prašymuose nurodomos abstrakčios BPK formuluotės.

3.2. Teismų praktikoje vertinant, BPK 158 straipsnyje įtvirtinto, veiksmo taikymą laikomasi pozicijos, jog griežtai draudžiama provokuoti asmenį padaryti nusikalstamą veiką. Dažniausiai yra ginčijama ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis leidžianti atlikti slaptus veiksmus, nes joje nebūna nurodyti konkretūs šių veiksmų atlikimo metodai. Konstatuojama, jog teismo priimtose nutartyse turi būti aiškiai

nurodomi šių veiksmų atlikimo pagrindai, jų apimtis, asmenys, kurių atžvilgiu bus atliekami tokie veiksmai bei šių veiksmų taikymo trukmė.

- 3.3. BPK 159 straipsnyje įtvirtinto NVIV taikymas pasižymi išskirtine problematika. Dažniausiai yra tikrinama, ar šio veiksmo atlikimo metu nebuvo provokacijos. Teismai laikosi pozicijos, jog provokacijos (ne)būvimas turi būti vertinamas, remiantis keliais kriterijais: a) ar buvo teisinis ir faktinis pagrindai taikyti šį veiksmą; b) ar nebuvo įtakos iš pareigūnų pusės atlikti nusikalstamą veiką, t. y. ar pareigūnų elgesys buvo neutralaus pobūdžio, be aktyvaus ar pasyvaus spaudimo; c) ar nebuvo sukurta fiktyvi situacija kilti nusikalstamai veikai; d) atsižvelgiama į pareigūnų teiktas instrukcijas asmeniui, t. y. kaip asmuo turi elgtis imituodamas veiksmus.
- 3.4. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad slapto sekimo (BPK 160 str.) taikymas ir jo pagalba gautų duomenų panaudojimas yra galimas tik tuomet, jeigu atlikti veiksmai atitinka teisėtumo ir proporcingumo kriterijus. Dažniausiai teismai akcentuoja bei „tikrina“ šio veiksmo sankcionavimą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai:

1. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“. LRS. Žiūrėta 2025 m. gegužės 24d. <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija20220522.htm>.
2. „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. gegužės 24 d. <https://www.infolex.lt/ta/58707>.
3. „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas“. TAR. Žiūrėta 2025 m. gegužės 24 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2B866DFF7D43/asr?csrt=7534573901393218033>.
4. „Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2025 m. gegužės 24 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.3B8E4F16C815/asr?csrt=7534573901393218033>.
5. „Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 11 d. <https://www.e-tar.lt/portal/en/legalAct/TAR.1881C195D0E2/asr?csrt=9549779221664601186>.
6. „Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.82D8168D3049/asr?csrt=11695010141100530426>.
7. „Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. I-383 Dėl rekomendacijų dėl kriminalinės žvalgybos įstatymo, baudžiamojo proceso kodekso normų taikymo ir kriminalinės žvalgybos informacijos panaudojimo baudžiamajame procese patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 5 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FB0E47A36ED6>.

Lietuvos Respublikos teismų praktika:

1. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarimas byloje Nr. 6/96-10/96“. LRKT. Žiūrėta 2025 m. gegužės 24. <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta389/content>.
2. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. kovo 4 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSSR Valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ 1 ir 2 straipsnių, 3 straipsnio 2 dalies, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSSR valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų

- dabartinės veiklos“ įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 1 ir 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 3 d. <https://www.infolex.lt/ta/98949>.
3. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. liepos 7 d. nutarimas byloje (Nr. 22/2008-31/2008-9/2010-35/2010)“. LRKT. Žiūrėta 2026 m. sausio 4 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta154/content>.
 4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 1 ir 30 straipsnių, Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 1, 3 ir 11 straipsnių, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 179 „Dėl alkoholio reklamos kontrolės“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. LRKT. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d. <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta389/content>.
 5. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. vasario 26 d., nutarimas „Dėl telekomunikacijų, operatyvinės veiklos įstatymų ir baudžiamojo proceso kodekso“. LRKT. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d. <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta309/summary>.
 6. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. vasario 26 d., nutarimas „Dėl telekomunikacijų, operatyvinės veiklos įstatymų ir baudžiamojo proceso kodekso“. LRKT. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d. <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta309/summary>.
 7. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 24 d., nutarimas „Dėl nuteistųjų korespondencijos cenzūros“. LRKT. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta281/summary>.
 8. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas „Dėl prevencinių organizuoto nusikalstamumo užkardymo priemonių“. LRKT. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 21 d. <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta277/summary>.
 9. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. balandžio 18 d. nutarimas “Dėl Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo ir Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. LRKT. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d. <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta1927/content>.
 10. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d., nutarimas „Dėl operatyvinės veiklos“. LRKT. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 21 d. <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta340/summary>.
 11. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. gegužės 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-1-788/2024“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. gegužės 24 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2244594>.

12. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-976-976/2018“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. spalio 5 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1653995>.
13. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-285-976/2018“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 5 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1653995>.
14. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-48-788/2018“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 5 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1574118>.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-237-976/2024“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 11 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2280335>.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-119-719/2024“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 11 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2274731>.
17. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-119-719/2024“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2274731>.
18. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-119-719/2024“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2274731>.
19. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. kovo 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-31-654/2024“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2232571?id=20&item=doc&aktoid=2232571>.
20. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-285-976/2018“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1653995?id=20&item=doc&aktoid=1653995>.
21. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. lapkričio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-252-654/2023“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2205857?id=20&item=doc&aktoid=2205857>.
22. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. lapkričio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-252-654/2023“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2205857?id=20&item=doc&aktoid=2205857>.

23. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-304-303/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1556027#B_0.
24. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-201-719/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2199435#B_0.
25. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. gegužės 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-120/2008“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/86740?id=20&item=doc&aktoid=86740>.
26. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-1628303/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/75037503#B_0.
27. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. vasario 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-4-689/2019“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1744337?id=20&item=doc&aktoid=1744337>.
28. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-119-719/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2274307>.
29. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-544/2010“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/182249?id=20&item=doc&aktoid=182249>.
30. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-174-303/2019“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1781943?id=20&item=doc&aktoid=1781943>.
31. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. vasario 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-1-719/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1859145#B_0.
32. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-P-2/2009“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/113891?id=20&item=doc&aktoid=113891>.
33. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. gegužės 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-123-697/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1994902#B_0.

34. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-P-6/2008“. Infollex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/92022?id=20&item=doc&aktoid=92022>.
35. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. lapkričio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-434/2013“. Infollex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/757307?id=20&item=doc&aktoid=757307>.
36. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. gegužės 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-22-699/2017“. Infollex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1475917?id=20&item=doc&aktoid=1475917>.
37. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-225-1214/2024“. Infollex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2274405?id=20&item=doc&aktoid=2274405>.
38. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. birželio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-195-976/2022“. Infollex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2092579?id=20&item=doc&aktoid=2092579>.
39. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. birželio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-94-895/2015“. Infollex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1056404?id=20&item=doc&aktoid=1056404>.
40. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-168-594/2023“. Infollex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2206736?id=20&item=doc&aktoid=2206736>.
41. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-9-387/2025“. Infollex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2295733>.
42. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-563/2007“. Infollex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/81058?id=20&item=doc&aktoid=81058>.
43. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-181-788/2025“. Infollex. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2355417>.
44. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. balandžio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-82-1073/2020“. Infollex. Žiūrėta 2026 m. sausio 26 d. <https://www-infollex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1871177?id=20&item=doc&aktoid=1871177>.

45. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. birželio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-303-699/2015“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 26 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1055782?id=20&item=doc&aktoid=1055782>.
46. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. lapkričio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-165-648/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. sausio 26 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2038424?id=20&item=doc&aktoid=2038424>.
47. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. spalio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-628/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 11 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=2197003&cid=85757>.
48. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. kovo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-79-697/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 11 d. https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2069241#B_0.
49. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-8-788/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 11 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1634411?id=20&id=20&item=doc&item=doc&aktoid=1634411&aktoid=1634411>.
50. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. balandžio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-83-719/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 11 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=2240876&cid=87311>.
51. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-233-654/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 11 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2199433?id=20&item=doc&aktoid=2199433>.
52. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. kovo 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-62-628/2019“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 11 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1705124?id=20&item=doc&aktoid=1705124>.
53. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-165-976/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 11 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=2090385&cid=81296>.
54. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238-139/2015“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/818173?id=20&item=doc&aktoid=1048173>.

55. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. birželio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-149-511/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1485346?id=20&item=doc&aktoid=1485346>.
56. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. balandžio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-59-628/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2305521?id=20&id=20&item=doc&item=doc&aktoid=2305521&aktoid=2305521>.
57. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-8-976/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=2227290&cid=86801>.
58. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. sausio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-61-594/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=2217291&cid=86884>.
59. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-221-976/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 15 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2199431?id=20&item=doc&aktoid=2199431>.
60. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. sausio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-8-1073/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 21 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/teise/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=1966855&cid=74343%3b>.
61. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. gegužės 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-169-689/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 21 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1601002?id=20&id=20&item=doc&item=doc&aktoid=1601002&aktoid=1601002>.
62. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-9-387/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 21 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2295733?id=20&item=doc&aktoid=2295733>.
63. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-262/2012“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 21 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/380540?id=20&item=doc&aktoid=380540>.

64. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. kovo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-22-1214/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. kovo 8 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2303258>.
65. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. vasario 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-86/2011“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. kovo 8 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/193409>.
66. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. spalio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-418/2010“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. kovo 8 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/176306>.
67. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. birželio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-180-976/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. kovo 8 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1499433>.
68. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2025 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-89-381/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 11 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2318975?id=20&item=doc&aktoid=2318975>.
69. „Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-157/2011“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 5 d. <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/262673>.
70. „Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 10 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-579/2014“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. vasario 11 d. https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/940195#B_0.

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika:

1. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje Roman Zakharov prieš Rusiją (Nr. 47143/06)“. Hudoc. Žiūrėta 2025 m. gegužės 30 d. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:\[%2247143/06%22\],%22itemid%22:\[%22001-159324%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:[%2247143/06%22],%22itemid%22:[%22001-159324%22]}).
2. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1978 m. rugsėjo 6 d. sprendimas byloje Klass prieš Vokietiją (Nr. 5029/71)“. Hudoc. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 18 d. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57510%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57510%22]}).

3. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje Roman Zakharov prieš Rusiją (Nr. 47143/06)“. Hudoc. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 18 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-159324%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-159324%22).
4. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. gegužės 23 d. sprendimas byloje Contrada prieš Italiją, peticijos (Nr. 2507/19)“. Hudoc. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-233733%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:%22001-233733%22}).
5. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. vasario 16 d. sprendimas byloje Amann prieš Šveicariją, peticijos (Nr. 27798/95)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. sausio 3 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-58497%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:%22001-58497%22}).
6. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. vasario 5 d. sprendimas byloje Ramanauskas prieš Lietuvą, peticijos (Nr. 74420/01)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. sausio 3 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22ramanauskas%22\],%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22JUDGMENTS%22\],%22itemid%22:\[%22001-84935%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:%22ramanauskas%22,%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22documentcollectionid%22:%22JUDGMENTS%22,%22itemid%22:%22001-84935%22}).
7. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1990 m. rugpjūčio 30 d., sprendimas byloje Flox, Campbell ir Hartley prieš Jungtinę Karalystę (Nr. 12244/86)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. sausio 16 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57721%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:%22001-57721%22}).
8. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. lapkričio 4 d. sprendimas byloje Bannikova prieš Rusiją (Nr. 18757/06)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. sausio 15 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-101589%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:%22001-101589%22}).
9. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. sausio 15 d. sprendimas byloje Dragojević prieš Kroatiją (Nr. 68955/11)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. sausio 26 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-150298%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:%22001-150298%22}).
10. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. liepos 10 d. sprendimas byloje Panarisi prieš Italiją (Nr. 46794/99)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. sausio 26 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-80053%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-80053%22).
11. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1990 m. balandžio 24 d. sprendimas byloje Kruslin prie Prancūziją (Nr. 11801/85)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. sausio 26 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57626%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:%22001-57626%22}).
12. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. sausio 16 d. sprendimas byloje Szabo ir Vissy prieš Vengriją (Nr. 68955/11)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. sausio 26 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22appno%22:\[%223](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22appno%22:%223)

[7138/14%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-160020%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-7138/14%22],%22documentcollectionid%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-160020%22]}).

13. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1988 m. liepos 12 d. sprendimas byloje Schenk prieš Šveicariją (Nr. 10862/84)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. sausio 26 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57572%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57572%22]}).
14. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. kovo 10 d. sprendimas byloje Bykov prieš Rusiją (Nr. 18757/06)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. sausio 26 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-91704%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-91704%22]}).
15. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. liepos 7 d. sprendimas byloje Karaman prieš Vokietiją (Nr. 14103/10)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. vasario 11 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-141197%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-141197%22]}).
16. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1998 m. birželio 9 d. sprendimas byloje Teixeira de Castro prieš Portugaliją (Nr. 44/1997/828/1034)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. vasario 11 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-58193%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58193%22]}).
17. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1996 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje Saunders prieš Jungtinę Karalystę (Nr. 19187/91)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. vasario 15 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-58009%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58009%22]}).
18. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. kovo 8 d. sprendimas byloje Ayetullah Ay prieš Turkiją (Nr. 29084/07)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. vasario 15 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-205373%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-205373%22]}).
19. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje Uzun prieš Vokietiją (Nr. 35623/05)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. vasario 21 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-100293%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-100293%22]}).
20. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. spalio 17 d. sprendimas byloje Perry prieš Jungtinę Karalystę (Nr. 63737/00)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. vasario 21 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-61228%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61228%22]}).
21. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. kovo 15 d. sprendimas byloje Vanyan prieš Rusiją (Nr. 53203/99)“. Hudoc. Žiūrėta 2026 m. kovo 8 d.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-71673%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-71673%22]}).

Specialioji literatūra:

1. Jurka, Raimundas. „Provokacija kaip priemonė renkant įrodymus baudžiamajame procese”. *Jurisprudencija* 20 (2013): 250–265. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/0f929458-6423-4e1e-a13f-dc1b8913c4d1/content>.
2. Ažubalytė, Rima. „Privataus asmens gyvenimo ribojimas slaptoomis priemonėmis: (ne)kokybiško įstatymo problema”. *Jurisprudencija* 26 (2019): 260–287. <https://cris.mruni.eu/cris/entities/publication/8deda49b-587a-45df-86a1-ea637dfd72b7>.
3. Bučiūnas, Gediminas. „Slaptas sekimas – tinkamos pusiausvyros paieška tarp visuomenės teisės būti saugia ir asmens teisės į privatumą“. Daktaro disertacija, Vytauto Didžiojo universitetas, 2014. <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2190890/datastreams/MAIN/content>.
4. Panomariovas, Artūras. „Kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo baudžiamajame procese problemos”. *Teisės problemos* 2, Nr. 19 (2019). https://teise.org/wp-content/uploads/2020/01/Panomariovas_Rudzkis_2019_2.pdf.
5. Ryan, Meghan J. „Criminal Justice Secrets”. *American Criminal Law Review* 59 (2022): 1541–1596. https://scholar.smu.edu/law_faculty/1012/.
6. Kaplina, Oksana, Anush Tumanyants ir Iryna Krytska. „Standards for Ensuring the Legality of Covert Activities in Criminal Proceedings Through the Prism of European Court of Human Rights”. *Revista Jurídica Portucalense* (2023): 217–236. [https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705\(34\)2023.ic-11](https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705(34)2023.ic-11).
7. Babikov, Oleksandr, Ihor Fedorenko, Oleksandr Omelchenko, Andrii Lyseiuk, and Oksana Panova. „The Observance of Human Rights and Freedoms during the Covert Obtaining of Information in Criminal Proceedings”. *Białostockie Studia Prawnicze* 29, Nr. 4 (2024): 197–216. <https://doi.org/10.15290/bsp.2024.29.04.12>.
8. Jurka, Raimundas. „Slaptųjų tyrimo veiksmų procesinės formos darnos aspektai”. *Vytauto Didžiojo universitetas* 2, Nr. 14 (2016): 269. <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/7567a834-1d6d-47a0-81e7-69dce0f04f86/content>.
9. Jurka, Raimundas. „Baudžiamasis procesas: teisingumo garantas ar kliūtis?“. Vilnius: Vilniaus universitetas, Mykolo Romerio universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2014. <https://cris.mruni.eu/cris/entities/publication/499d39db-04ce-4bdc-93bb-c31c85acd1fb>.

10. Ažubalytė, Rima, Raimundas Jurka, Marijus Šalčius ir Jolanta Zajančauskienė. *Baudžiamojo proceso teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014. <https://files01.core.ac.uk/download/pdf/382466556.pdf>.
11. Tidikis, Rimantas. *Socialinių mokslų tyrimo metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/bc860f08-2e52-404d-a338-0764d4c38f0e/content>.
12. Von Bogdandy, Armin, Petros C. Mavroidis ir Yves Mény. *European Integration and International Co-ordination: Studies in Transnational Economic Law in Honour of Claus-Dieter Ehlermann*. Kluwer Law International, 2002. <https://scholarship.law.columbia.edu/books/150/>.
13. Goda, Gintaras. „Kardomasis kalinimas ir žmogaus teisių apsauga (lyginamoji teisinė analizė“. Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 1995. <https://www.lituanistika.lt/content/11495>.
14. Goda, Gintaras, Marcelis Kazlauskas ir Pranas Kuconis. *Baudžiamojo proceso teisė*. Vilnius: Registrų centras, 2011.
15. Vladimiras, Andrejus. „Profesionalus operatyvinis tyrimas – ikiteisminio tyrimo garantas“. *Mokslinių straipsnių rinkinys* 6 (2011): 30. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/31e7562e-d368-4f46-b6ba-12c29bd54b80/content>.
16. Tarasevičius, Petras. „Operatyvinės veiklos ir ikiteisminio tyrimo santykis“. *Jurisprudencija* 49, Nr. 41 (2003): 68. <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3305>.
17. Sukiasyan, Vagan. „Secrecy of Criminal Investigation in ECHR Practice“. *The Scientific Heritage* 50, Nr. 4 (2020): 39–42. <https://cyberleninka.ru/article/n/secrecy-of-criminal-investigation-in-echr-practice>.
18. Turanjanin, Veljko. „Special Investigative Measures: Comparison of the Serbian Criminal Procedures Code with the European Court of Human Rights Standards“. *International Journal of Evidence and Proof* 26, Nr. 1 (2022): 34–35. https://www.researchgate.net/publication/356702976_Special_investigative_measures_Comparison_of_the_Serbian_Criminal_Procedure_Code_with_the_European_Court_of_Human_Rights_Standards#citations.
19. Conte, Alex. „Special Investigative Techniques and Rules of Criminal Procedure“. In *Human Rights in the Prevention and Punishment of Terrorism*, 466. Springer, 2010.

https://www.researchgate.net/publication/301192210_Special_Investigative_Techniques_and_Rules_of_Criminal_Procedure.

20. Ancelis, Petras, Gediminas Aleksonis, Gediminas Bučiūnas, Janina Juškevičiūtė, Marijus Šalčius, Rolandas Šlepetys ir Mindaugas Šukys. *Tyrimo veiksmai baudžiamajame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
<https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/a2ce41b6-b740-4b2b-834d-2ffde0f687a2/content>.

ANOTACIJA

Šiame magistro darbe remiantis teisės aktų analize, teismų praktika ir teisės doktrina, buvo siekiama sistemiškai bei kompleksiškai įvertinti elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolės, jos fiksavimas ir kaupimo, savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmų, leidimo atlikti nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų ir slapto sekimo teisinį reglamentavimą, jų sankcionavimo ir taikymo ypatumus, santykį su asmens teisių apsauga ir proporcingumo principu bei nurodyti teismų praktikoje kylančias problemas.

Atlikta analizė parodė, kad šių veiksmų pagrindu gauti duomenys visuomet privalomai turi būti vertinami per teisėtumo bei proporcingumo prizmę, taip pat privalomai vertinamas šių veiksmų būtinumas konkrečioje situacijoje.

Pagrindinės sąvokos: neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmai; proporcingumas; privatus gyvenimas.

ANOTTATION

This master's thesis, based on the analysis of legal acts, case law and legal doctrine, aimed to systematically and comprehensively assess the legal regulation of the control of information transmitted via electronic communication networks, its recording and storage, the actions of pre-trial investigation officers who do not reveal their identity, actions simulating a criminal act and secret surveillance, the peculiarities of their sanctioning and application, the relationship with the protection of personal rights and the principle of proportionality, and the problems arising in case law regarding the assessment of data obtained during the application of these actions in criminal proceedings.

The analysis performed showed that the data obtained on the basis of these actions must always be assessed through the prism of legality and proportionality, and the necessity of these actions in a specific situation must also be assessed.

Key concepts: non-public actions; proportionality; private life. Key concepts: non-public actions; proportionality; private life.

SANTRAUKA

Slapti (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmai: teisinis reguliavimas ir jo taikymo praktika Lietuvoje

Magistrinio darbo tikslas – išanalizuoti slaptų (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmų teisinį reguliavimą ir jo taikymo praktiką Lietuvoje, taip pat nustatyti problemas šioje srityje.

Pirmoji darbo dalis skirta slaptų ikiteisminio tyrimo veiksmų sampratai, paskirčiai, pagrindiniams taikymo principams atskleisti, taip pat aptariamas šių veiksmų teisinis reglamentavimas bei išskiriami esminiai taikymo kriterijai. Siekiant atskleisti slaptų (neviešo pobūdžio) ikiteisminio tyrimo veiksmų esmę, prasmę ir tikslus, buvo nagrinėjami teisės aktai, mokslinė literatūra bei teismų praktika.

Antroji darbo dalis skirta neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmų taikymo praktikos analizei. Nagrinėjama Lietuvos teismų ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, susijusi su šių veiksmų sankcionavimu, taikymo pagrįstumu ir būtinumu, nagrinėta ar praktikoje laikomasi šių veiksmų atlikimo faktinių ir teisinių pagrindų.

Atlikta analizė parodė, kad neviešo pobūdžio ikiteisminio tyrimo veiksmų sankcionavimas praktikoje pasižymi formaliu ir šablonišku jų taikymu. Prieita išvadų, kad prokuroro prašymai taikyti slaptus ikiteisminio tyrimo veiksmus yra grįsti abstrakčiomis frazėmis, ne visuomet tinkamai nurodomi faktiniai pagrindai. Nustatyta, kad praktikoje nėra pakankamai aiškiai apibrėžiamos šių veiksmų taikymo ribos, ne visuomet užtikrinamos žmogaus teisės, taip pat kyla problemos susijusios su šių veiksmų taikymo metu gautų duomenų leistinumu.

Magistro darbas patvirtina, kad neviešo pobūdžio veiksmai ikiteisminiame tyrime yra kraštutinė (lot. *ultima ratio*) priemonė, tai reiškia, kad šie veiksmai gana stipriai varžo asmens teises ir laisves, todėl taikant šiuos veiksmus, reikalaujama išskirtinės sankcionavimo bei šių veiksmų taikymo kontrolės. Priešingu atveju, jeigu slapti ikiteisminio tyrimo veiksmai buvo taikomi nesant tinkamo teisinio ar faktinio pagrindų, nesilaikant proporcingumo principo, be tinkamos teisėsaugos institucijų kontrolės, tokie gauti duomenys gali būti nepripažįstami įrodymais.

SUMMARY

The aim of the master's thesis is to analyze the legal regulation of secret (non-public) pre-trial investigation actions and the practice of their application in Lithuania, as well as to identify problems in this area and present ways to solve them.

The first part of the thesis is dedicated to revealing the concept, purpose, and basic principles of application of secret pre-trial investigation actions, as well as discussing the legal regulation of these actions and identifying the essential application criteria. In order to reveal the essence, meaning, and goals of secret (non-public) pre-trial investigation actions, legal acts, scientific literature, and case law were analyzed.

The second part of the thesis is dedicated to analyzing the practice of applying pre-trial investigation actions of a non-public nature. The practice of Lithuanian courts and the European Court of Human Rights is examined in relation to the sanctioning of these actions, the validity and necessity of their application, and whether the factual and legal grounds for sanctioning such actions are observed in practice.

The analysis showed that the sanctioning of non-public pre-trial investigation actions in practice is characterized by their formal and template application. The conclusions were reached that the prosecutor's requests to apply secret pre-trial investigation actions are based on abstract phrases, the factual grounds are not always properly indicated. It was established that in practice the limits of application of these actions are not clearly defined enough, human rights are not always ensured, and problems arise related to the admissibility of data obtained during the application of these actions, which indicates an inadequate legal basis.

The master's thesis confirms that non-public actions in pre-trial investigation are an extreme (lat. *ultima ratio*) measure, which means that these actions quite strongly restrict the rights and freedoms of the person, therefore, when applying these actions, exceptional control is required in the spheres of sanctioning and application of these actions. Otherwise, it has been observed that if secret pre-trial investigation actions were applied without an appropriate legal or factual basis, without observing the principle of proportionality, and without proper control by law enforcement institutions, such data obtained may not be recognized as evidence.